

IRAKIN TILANNEKATSAUS TOUKOKUUSSA 2018

Tässä katsauksessa käsitellään Irakin turvallisuusolosuhteita ja näihin vaikuttavia merkittävimpiä tapahtumia ja turvallisuusvälikohtauksia, joita Irakissa on sattunut pääasiassa toukokuun loppuun mennessä. Katsaus päivittää maatietopalvelun aiempaa vastaavaa selvitystä (Irakin tilanne marraskuussa 2017, 15.12.2017). Katsauksessa on käytetty eri julkisten lähteiden, kuten YK-tahojen ja toimittajien, raportointia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavissa katsauksen kirjoittamisajankohtana. Katsaus keskittyy Irakin turvallisuustilanteeseen; muita ajankohtaisia teemoja käsitellään muissa maatietopalvelun tuotteissa.

Sisällys

1. Maan yleinen tilanne	2
2. Maan turvallisuustilanne yleisellä tasolla.....	14
2.1. Konfliktin luonne ja osapuolet.....	14
2.1.1. Valtiolliset turvallisuusjoukot.....	15
2.1.2. Valtiota vastustavat ja muut aseelliset ryhmät.....	15
2.2. Väkivallan ilmenemismuodot ja voimakkuus	15
2.3. Siviilikuolemat ja loukkaantuneet.....	16
3. Turvallisuustilanne alueittain	17
4. Humanitaarinen tilanne ja jälleenrakennus, haavoittuvat ryhmät, pakolaisuus ja paluumuutto, ihmisoikeudet	40
5. Lähteet.....	65

1. Maan yleinen tilanne

- ISIS-konflikti ja korruption vastainen taistelu

Irakin pääministeri Haider al-Abadi julisti 9.12.2017 Irakin voittaneen taistelun ISISiä vastaan. Voiton kunniaksi Irakissa oli vapaapäivä ja Bagdadissa oli sotilasparaati. Pääministerin mukaan ISIS oli voitettu myös Länsi-Anbarissa. Pääministeri korosti Irakin yhtenäisyyttä ja sektaarisen puheen välttämistä, ja sanoi että kaikilla irakilaisilla on oikeus hyötyä Irakin turvallisuudesta, vakauudesta, jälleenrakennuksesta ja taloudellisesta vauraudesta.¹ Irakilaiset itse haluavat, yhteisöstä riippumatta, parempaa turvallisuutta, tehokkaampaa hallintoa ja taloudellisia mahdollisuuksia.²

YK:n turvallisuusneuvoston tammikuun 2018 Irak-raportin mukaan turvallisuusjoukot olivat vapauttaneet ISISiltä alueet, joilla asuu yli 4,5 miljoonaa ihmistä ja jotka ovat pinta-alaltaan noin 135 200 km².³ YK:n Irakin erityisedustaja onnitteli Irakia ISISiä vastaan saavutetusta voitosta ja lupasi Irakille YK:n vankkumatonta tukea.⁴ YK:n huhtikuisen Irak-raportin mukaan Irakissa tulee panostaa räjähteiden siivoamiseen, jälleenrakennukseen, talouden virkistämiseen, sotilaallisten voittojen suojelemiseen, kapinallisuuden lieventämiseen sekä kestävämmän vakauden ja turvallisuuden tavoitteluun. YK kehottaa Irakia tukemaan kodeistaan paenneiden vapaaehtoista, turvallista ja arvokasta paluumuuttoa ja vastaamaan haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten tarpeisiin. Kansainvälisen tuen jatkuminen on olennaista.⁵ Lontoon LSE-yliopiston kansainvälisen politiikan tutkija, Irak-asiantuntija Toby Dodge arvioi, että ensimmäistä kertaa vuoden 2003 jälkeen, Irakia ei uhkaa laajamittainen, hallitusta potentiaalisesti horjuttava kapinallike.⁶

Irakin turvallisuusjoukot ovat lisäksi selvästi lojaalimpia ja paremmin koulutettuja kuin ne joukot, jotka pakenivat ISISin hyökkäystä vuonna 2013-2014. Kansainvälisen koalition komentajien mukaan Irakin turvallisuusjoukot toimivat tiiviimmin yhdessä kuin aikaisemmin, ja ylennykset tapahtuvat entistä enemmän ansioiden perusteella kuin muista syistä.⁷ Blogi 1001 Iraqi Thoughts haastatteli kevättalvella puhelimitse yli tuhatta irakilaista Irakin 18 läänissä. Haastattelututkimuksen mukaan Irakin armeija oli suosituin Irakin avaininstituutioista.⁸

Monet analyytikot arvelivat, että ISIS olisi ryhtynyt laajoihin taisteluihin Irakin turvallisuusjoukkoja vastaan Anbarin läänissä Syyrian vastaisella rajalla, menetettyään muut alueet. Sen sijaan ISISin joukot liukenivat monin paikoin erämaihin lisätappioita välttääkseen. Tästä syystä esimerkiksi Nineven läänin Tel Afarin ja Kirkukin läänin Hawijan valtausten yhteydessä koettiin yllättävän vähän vastarintaa ISISin taholta. Samoin kävi Anbarin läänin länsiosissa.⁹

Alueita menetettyään ISIS on lisännyt iskuja siviilejä vastaan ja siirtynyt sissisodan tyyppiseen toimintaan eri alueilla.¹⁰ YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen Irak-raportin mukaan erilaiset räjähteet ovat johtava syy siviilien konfliktikuolemista.¹¹ Irakin kapinallis- ja terrorisminvastaiset

¹ UN Security Council 17.1.2018, s. 1.

² Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1.

³ UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 7.

⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 15.

⁶ LSE/ Toby Dodge, March 2018. Huhtikuussa tuli kuluneeksi 15 vuotta siitä, kun Saddam Husseinin diktatuuri kaatui.

⁷ Baron, Kevin 22.3.2018.

⁸ blogi 1001 Iraqi Thoughts, 26.3.2018.

⁹ Hassan Hassan, December 2017.

¹⁰ UN Security Council 17.1.2018, s. 10 ja 17.4.2018, s. 2.

¹¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

operaatiot jatkuvat. ISISin arvioidaan jatkavan aktiivista kapinallistoimintaa Irakissa ja Syyriassa, ja sen pitkän aikavälin tavoite on oman alueen, niin sanotun kalifaatin, uusi perustaminen. Yhdysvaltojen tuki ISISin vastaisille operaatioille jatkuu. Irakin turvallisuusjoukkojen operaatiot ISISiä vastaan jatkuvat Anbarin, Nineven, Salah al-Dinin, Kirkukin ja Diyalan läänien eri alueilla.¹²

Irakin pääministeri kiitti armeijaa, poliisia, turvallisuus- ja tiedustelupalveluita, terrorisminvastaisia joukkoja ja Hashd al-Shaabia¹³ ISISin voittamisesta.¹⁴ Hän kiitti myös shiiajohtaja, ajatollah Ali al-Sistania, jonka fatwan johdosta ISISin vastaisesta taistelusta oli tullut kansallinen asia.¹⁵ Kurdien protestoitua, että hän ei maininnut erikseen kurdijoukkoja¹⁶, hän lausui kiitoksen myös kurdien peshmerga-joukoille.¹⁷

Irakin hallitus on luvannut panostaa kaupunkien jälleenrakentamiseen eri puolilla Irakia. Irakin johto painottaa ISISiltä vapautettujen alueiden jälleenrakennusta, maan sisällä paenneiden ihmisten (IDP) paluuta kotialueilleen, ekstremismin vastaisia toimia ja kansallisen sovinnon aikaansaamista.¹⁸ YK on jatkanut toimia kansalliseen sovintoon pääsemiseksi, neuvotellen eri maiden ja Irakin eri puolueiden kanssa. Neuvotteluita on käyty myös paikallistasolla. Marraskuussa neuvoteltiin esimerkiksi Keski-Irakin Diyalan ja Anbarin läänien heimo- ja uskonnollisten johtajien, yliopistoväen, poliitikkojen ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa pidetyissä seminaareissa. Samanlainen seminaari pidettiin Etelä-Irakin Najafissa joulukuussa.¹⁹

Maaliskuussa pääministeri Haider al-Abadi kutsui kokoon Nineven läänin johtajien konferenssin YK:n kehitysohjelma UNDP:n avulla. Ennen konferenssia kansallinen sovintokomissio järjesti useita pienempiä tapaamisia eri ryhmien kanssa ymmärtääkseen ryhmien vaatimuksia.²⁰ YK on esittänyt toiveen, että kansallisen sovinnon neuvottelut edesauttaisivat myös uuden hallituksen ripeätä muodostamista toukokuun parlamenttivaalien jälkeen.²¹

Pääministeri Abadi kertoi, että korruptio on Irakin pysyvä vihollinen, ja että taistelu korruptiota vastaan jatkuu. Vuonna 2015 perustettu, pääministerin johtama korruption vastainen neuvosto²² jatkoi yksittäisiä henkilöitä koskevien korruptiotutkimusten seuraamista. Tutkimusten kohteena olivat muun muassa Irakin kuljetus-, opetus-, sähkö- ja siirtolaisuusministerit.²³ YK on luvannut Irakin hallitukselle tukeaan korruption vastaisessa taistelussa.²⁴

Keväällä 2018 keskustelua Irakissa on dominoinut parlamenttivaalien valmistelu ja vaalitulos, budjettikysymykset sekä Bagdadin ja Erbilin (eli Irakin Kurdistanin) välien lähentyminen.²⁵ Irakin parlamentti hyväksyi 3.3. lain Irakin budjetista. Parlamentin kurdiryhmät kuitenkin boikotoivat äänestystä, koska he olivat tyytymättömiä Irakin Kurdistanille suunniteltuun (aikaisempaa pienempään) budjettiosuuteen ja liittovaltiolle suoritettaviin maksuihin.²⁶

¹² Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1-3.

¹³ Hashd al-Shaabiin, engl. Popular Mobilization Units/ Popular Mobilization Forces) kuuluu pääasiassa shiiamilitioita, sekä muiden kansanryhmien kuten sunniarabiin, kristittyjen ja turkmeenien joukkoja. Joukot laillistettiin marraskuussa 2016. Hashd al-Shaabi otti osaa alueiden valtaamiseen sekä ISISiltä että taannoin kurdijoukoilta ns. kiistellyillä alueilla, joissa sen joukkoja edelleen on.

¹⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 1.

¹⁵ UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

¹⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 3.

¹⁷ UN Security Council 17.1.2018, s. 1.

¹⁸ UN Security Council 17.1.2018, s. 1-2.

¹⁹ UN Security Council 17.1.2018, s. 8 ja 17.4.2018, s. 7-8.

²⁰ Engl. National Reconciliation Commission.

²¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 8.

²² Engl. Supreme Council for Combating Corruption.

²³ UN Security Council 17.1.2018, s. 3.

²⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 6.

²⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 1.

²⁶ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

Irakin tulot arvioitiin noin 77,5 miljardiksi dollariksi (USD) ja menot 88 miljardiksi dollariksi. Budjetin alijäämän arvioitiin laskevan 7,5 miljardilla dollarilla edellisvuodesta. Budjetin tavoitteena on menojen vähentäminen, muiden kuin öljystä koituvien tulojen kasvattaminen, myyntiverojen lisäys ja julkisten palveluiden kuten veden ja sähkön maksujen kehittäminen.²⁷ Irakin parlamentti hyväksyi 5.3. uuden lain kansallisesta öljy-yhtiöstä (aikaisempi laki oli vuodelta 1967). Laki pyrkii öljy- ja kaasuresurssien tehokkaampaan käyttöön ja siihen että enintään 90 % alan tuloista tulee valtionkassaan.²⁸ Mielenosoitukset korruptiota ja nepotismia vastaan ja parempien elinolosuhteiden puolesta jatkuvat. Bagdadissa on siirrytty enenevässä määrin etnosentrisestä keskustelusta miljoonien ihmisten massaprotestiliikkeeseen.²⁹

- Irakin parlamenttivaalit 12.5.2018

Irakissa vuoden 2018 ensimmäinen vuosipuolisko meni pitkälti toukokuun parlamenttivaaleihin valmistautuessa, ja eri ryhmien vaaleihin liittyvissä neuvotteluissa.³⁰ Vaaleihin lähdettiin keskushallinnon kannalta optimistisissa merkeissä, Irakin turvallisuusjoukkojen vallattua Mosulin ja valtaosan ns. kiistellyistä alueista ISISiltä sekä Kirkukin kurdeilta.³¹

Irakin parlamentti päätti 30.10.2017, että vaalit pidetään toukokuussa 2018. Irakin vaalikomission esityksestä hallitus päätti vaalipäiväksi 12.5.³² Osa Irakin sunneista vaati että vaalit olisi pidetty myöhemmin, jotta ISISiltä vapautetut sunnialueet ehdittäisiin jälleenrakentaa, ja pakolaisuudessa olevat ihmiset pääsisivät palaamaan koteihinsa ennen vaaleja.³³

Irakin varapresidentti, sunni Osama al-Nujaifi, sanoi että vaalien onnistuminen riippuisi ISISiltä vapautettujen alueiden jälleenrakennuksesta ja stabilisoinnista, samoin kuin pakolaisuudessa olevien paluusta koteihinsa ja aseellisten ryhmien vetäytymisestä vapautetuilta alueilta.³⁴ YK kehotti Irakia helpottamaan maan sisällä paenneiden ihmisten paluuta kotiin, myös vaaleja silmällä pitäen, ja pitämään huolta siitä, että toisella paikkakunnalla oleskelevilla henkilöillä, joiden kotiinpaluu ei ole mahdollinen, olisi myös mahdollisuus äänestää.³⁶

Irakin parlamentti teki 21.1.2018 muutoksia lakiin parlamenttivaaleista 45/2013. Muutoksissa todetaan että hallituksen tulee taata turvalliset olosuhteet vaalien pitämiseksi, helpottaa maan sisällä paenneiden ihmisten kotiin paluuta, ja pyrkiä siihen että he voivat äänestää kotipaikkakunnallaan. Sisä- ja puolustusministeriöiden tulee pitää huolta vaalien turvallisuudesta, ja turvallisuusjoukoille järjestetään erillinen äänestysprosessi. Lisäksi päätettiin, että 80 % eri puolueiden vaaliehdokkaista tulisi olla vähintään kandidaatin tutkinto. Parlamenttiin lisättiin yksi paikka, joka allokoitetaan feilikurdivähemmistölle. Näin parlamenttissa on 329 paikkaa entisen 328 sijaan.³⁷ Vaalikampanjoinnin ajankohdaksi sovittiin 10.4.-11.5.

Pääministeri Haider al-Abadi sanoi tunnistavansa että pakolaisuudessa olevien on tärkeää päästä äänestämään ja kehotti kaikkia äänestyskelpoisia irakilaisia äänestämään. Toisaalta hän sanoi, ettei hänellä ollut valtuuksia lykätä perustuslain mukaisia vaaleja.³⁸ Irakin hallitus perusti

²⁷ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

²⁸ UN Security Council 17.4.2018, s. 3.

²⁹ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

³⁰ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 15.

³¹ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

³² Engl. The Independent High Electoral Commission - IHEC.

³³ UN Security Council 17.1.2018, s. 3.

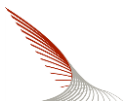
³⁴ Aseellisilla militeoilla varapresidentti viittasi etelästä tulleisiin shiaenemmistöisiin militeoihin.

³⁵ UN Security Council 17.1.2018, s. 3.

³⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 8.

³⁷ UN Security Council 17.4.2018, s. 1-2.

³⁸ UN Security Council 17.1.2018, s. 3.

27.2. ministerikomitean monitoroimaan paluumuuttoa sekä vaalien turvallisuutta ja läpinäkyvyyttä.³⁹

Irakin hallitus päätti 27.2. että aluevaalit pidettäisiin 22.12.2018. Parlamentti hyväksyi päätöksen, joka meni vielä presidentin ratifioitavaksi.⁴⁰ Aluevaaleja koskevaan lakiin 36/2008 suunnitellut muutokset hyväksyttiin Irakin parlamentissa 3.3. Tämän myötä Kirkukin lääni voi osallistua aluevaaleihin ensimmäistä kertaa vuoden 2005 jälkeen.⁴¹ Kirkukin aluevaalit pidetään 22.12.⁴²

Irakin Kurdistanin omia presidentin- ja parlamenttivaaleja⁴³ päätettiin lykätä joulukuussa. Näitä vaaleja sekä aluevaaleja varten suunnitellaan kalenteria ja äänestäjärekisteri vaatii päivittämistä.⁴⁴ Äänestäjärekisterin päivittäminen oli kesken YK:n huhtikuisen Irak-raportin ilmestyessä.⁴⁵ Irakin Kurdistanin pääministeri Nechirvan Barzani ilmoitti toukokuussa että autonomisen kurdialueen presidentin- ja parlamenttivaalit pidetään 30.9.⁴⁶

- o Vaalitulos

Irakin parlamenttivaalit sujuivat melko rauhallisesti ja vaaliväkivaltaisuuksia oli verrattain vähän. Al-Monitor -uutissivuston mukaan esimerkiksi Suleimanian läänissä oli joitakin vaaleihin liittyviä väkivaltaisuuksia, ja Kirkukissa protestoitiin ääntenlaskun ongelmiin liittyen.⁴⁷ Irakin vaalien vaaliprosentti oli huomattavan alhainen, vain 44,52. Tämä on pienin äänestysprosentti vuoden 2003 vallanvaihdoksen jälkeen. Heikko äänestysprosentti johtuu muun muassa vähäisestä luottamuksesta poliitikkoihin. Äänestäjät kokevat että poliitikot eivät ole vakavasti pyrkineet tuottamaan kansalaisille riittäviä palveluita tai parantamaan Irakin talouden tilaa. Vaaleilla ei koeta olevan vaikutusta harjoitettuun politiikkaan. Äänestäjiä kehoitettiin myös boikotoimaan vaaleja protestina Irakin vaalijärjestelmää kohtaan, jossa painoarvo ratkaisua vaativien poliittisten kysymysten asemesta henkilösuhteilla. Turvallisuustilanteen ongelmat selittivät osaltaan pientä äänestysprosenttia.⁴⁸

Shiiajohtaja Muqtada al-Sadrin johtama Sairun-koalitio, johon kuuluu sadristien lisäksi Irakin kommunistinen puolue ja joitakin kansalaisyhteiskuntaa edustavia puolueita kuten Civil Democratic Alliance, voitti vaalit, saaden 54 paikkaa parlamenttiin.⁴⁹ Sairunin arvellaan hyötäneen alhaisesta äänestysprosentista. Se kykeni myös mobilisoimaan tehokkaasti kannattajansa. Sairunilla oli myös äänestäjille ennestään tuntemattomia ja siksi tuoreita ehdokkaita, ja sen kannattajat olivat osallistuneet poliittisia uudistuksia ja parempia palveluita vaativiin ja korruptiota vastustaviin mielenosoituksiin. Sairun voitti vaalit Bagdadissa samoin kuin Etelä-Irakin Dhi-Qarin, Missanin, Muthannan, Najafin, and Wassinin lääneissä.⁵⁰ Blogin 1001 Iraq Thoughts keväällä tekemässä haastattelututkimuksessa Sadr oli ollut kansan silmissä toiseksi merkittävin poliitikko pääministeri Abadin jälkeen.⁵¹

³⁹ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

⁴⁰ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

⁴¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

⁴² Al-Monitor/ Omar Sattar 28.3.2018.

⁴³ Irakin Kurdistanissa osallistutaan sekä valtakunnallisiin vaaleihin että pidetään omat vaalit.

⁴⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 10.

⁴⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 8.

⁴⁶ ANF New s 8.5.2018.

⁴⁷ Al-Jazeera 13.5.2018; The Washington Post/ Tamer El-Ghobashy & Mustafa Salim 13.5.2018; Al-Monitor/ Ali Mamouri 14.5.2018; The Washington Post/ Christine McCaffray van den Toorn 23.5.2018.

⁴⁸ Vaaliprosentit olivat 2010-luvun vaaleissa seuraavat: 2010: 62,4, vuonna 2014: 60 ja vuonna 2015: 79.

⁴⁹ Alaviite: Tiedot perustuvat vaalien ensimmäiseen viralliseen ääntenlaskentaan, ks. esim. Al Jazeera 20.5.2018.

Tämä ääntenlaskenta kuitenkin mitätöitiin 6.6.2018, ks. Al Jazeera 6.6.2018. Tilannekatsauksen kirjoittamishetkellä vaalien lopullisesta tuloksesta ei siis ole täyttä varmuutta.

⁵⁰ Al-Monitor/ Ali Mamouri 14.5.2018; International Crisis Group/ Joost Hiltermann 18.5.2018; Wing, Joel 21.5.2018.

⁵¹ blogi 1001 Iraq Thoughts, 26.3.2018.

Badrin organisaation johtajan, Hadi al-Amirin johtama Fatah-liittouma, jonka taustalla on erityisesti Iranin tukemia Hashd al-Shaabin militioita, tuli toiseksi saaden 47 paikkaa. Populistinen Fatah antoi Hashd al-Shaabista kansanläheisen kuvan: tavalliset kansalaiset kaatoivat ISISin. Fatahilla oli myös joitakin sunnikandidaatteja. Fatah-liittouma voitti Etelä-Irakin Babylonin, Kerbalan, Qadissiyan ja Basran lääneissä ja tuli toiseksi Bagdadissa.⁵² Hadi al-Amiri oli ollut kansan mielestä kolmanneksi merkittävin poliitikko blogin 1001 Iraq thoughts kevään haastattelututkimuksessa.⁵³

Moni odotti pääministeri Haider al-Abadin johtaman Nasr (suom. Voitto) -koalition voittavan vaalit koska ISISin alueet oli vallattu Abadin aikana, ja hallituksen joukot olivat myös vallanneet Kirkukin öljykenttineen kurdeilta. Blogin 1001 Iraq Thoughts kevään haastattelututkimuksessa Abadi oli Irakin merkittävin poliitikko. Pääministeri matkusteli myös ympäri maata puhumassa korruption vastaisesta kamppailusta ja oman puolueensa kansallisista, eri ryhmiä yhdistävistä painotuksista ennen vaaleja. Keväällä myös Nasr-koalitio nousi koalitiosta kärkeen 1001 Iraq Thoughts -blogin haastattelututkimuksessa. Tosin 2/3 äänestäjistä kertoi, ettei ollut vielä päättänyt ketä äänestää. Abadin hallitus ei ollut kuitenkaan monen äänestäjän silmissä saanut merkittäviä uudistuksia aikaan.⁵⁴

Vaikka pääministeri Abadin koetaan olleen politiikassaan melko tehokas, Irakissa on ollut useita kilpailevia valtakeskittymiä, jotka ovat yhdistäneet voimansa vain kriisien kuten kurdien kansanäänestyksen yhteydessä. Nasr-koalitio ja Fatah-liittouma tekivät tammikuussa Fatahin ehdotuksesta vaaliliiton, josta Fatah kuitenkin saman tien vetäytyi. Iranin liittoksia omaavien shiimilitioiden muodostaman Fatahin kanssa solmitun vaaliliiton voi ajatella heikentäneen pääministeri Nasr-puolueen kannatusta.⁵⁵ Nasr -puolue tuli vaaleissa kolmanneksi saaden 42 paikkaa. Myönteistä oli Nasr-puolueen menestys sunnienemmistöisissä lääneissä, etenkin voitto Nineven läänissä.⁵⁶

Entisen pääministerin Nuri al-Malikin State of Law-koalitio tuli vaaleissa neljänneksi saaden 26 paikkaa. Malikia oli syytetty Mosulin menettämisestä ISISille vuonna 2014 ja sektaarisesta politiikasta, eikä hän saanut Hashd al-Shaabin rivejä taakseen ponnistuksistaan huolimatta. Malikin koettiin myös suhtautuneen liian pehmeästi Irakin kurdien itsenäisyyspyrkimyksiin. Malikin kampanja oli ristiriitainen. Toisaalta hänen viestinsä shiioille oli sektaarinen, ja toisaalta hän ajoi kansallismielistä, eri ryhmien yhteishallitusta. Hän kuitenkin voitti henkilökohtaisesti enemmän ääniä kuin kukaan muu vaalikandidaatti, samoin kuin vuosina 2010 ja 2014. Bagdadissa State of Law voitti nykyisen pääministerin Nasr-koalition.⁵⁷

Irakin Kurdistanin puolueet ottivat myös osaa Irakiin parlamenttivaaleihin. Vaalien edellä kurdit eivät saaneet muodostettua yhteisrintamaa kiistellyillä alueilla.⁵⁸ Oppositio puolueet Gorran, KIG⁵⁹ ja Irakin Kurdistanin entisen pääministerin Barham Salihin Coalition for Democracy and Justice (CDJ)⁶⁰ muodostivat yhteisen vaalikoalition kiistellyillä alueilla.⁶¹ Irakin Kurdistanin valta puolue KDP päätti boikotoida vaaleja Irakin keskushallinnon joukkojen lokakuussa valtaamassa Kirkukin läänissä. Irakin Kurdistanissa vaaleihin osallistuivat edellä mainittujen puolueiden ja PUK-puolueen lisäksi suleimanalaisen liikemiehen Shaswar Abdulwahidin perustama New Generation

⁵² Al-Monitor/ Ali Mamouri 14.5.2018; Wing, Joel 21.5.2018.

⁵³ blogi 1001 Iraq Thoughts, 26.3.2018.

⁵⁴ blogi 1001 Iraq Thoughts, 26.3.2018.

⁵⁵ Knights, Michael 8.2.2018.

⁵⁶ Wing, Joel 21.5.2018, LSE/ Toby Dodge, March 2018; blogi 1001 Iraq Thoughts, 26.3.2018.

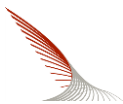
⁵⁷ Wing, Joel 21.5.2018, Reuters/ Maher Chmaytelli 2.5.2018.

⁵⁸ Niqash/ Shalaw Mohammed 15.2.2018.

⁵⁹ Kurdistan Islamic Group eli Komal.

⁶⁰ Coalition for Democracy and Justice.

⁶¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 3.

Movement (NGM) -puolue.⁶² Parlamenttivaaleissa kurdipuolueista pärjäivät parhaiten perinteiset valtapuolueet KDP (25 paikkaa) ja PUK (18).⁶³ KDP voitti vaalit selkeästi Duhokin ja Erbilin lääneissä, PUK taas Suleimanian ja Kirkukin lääneissä.⁶⁴

Pääpuolueiden vahvat vaalikoneistot olivat onnistuneet mobilisoimaan riittävästi äänestäjiä taakseen. Toisaalta pääpuolueita on syytetty laajasta vaalivilpistä etenkin Kirkukissa ja Suleimaniassa. On ollut väitteitä että sähköisesti laskettu vaalitulokset ei vastaa käsin laskettua, ja että sähköistä järjestelmää on manipuloitu. PUK säilytti paikkansa Kirkukissa ja laajensi kannatustaan Suleimaniassa.⁶⁵ PUK voitti sellaisilla alueilla, jossa sillä ei ole perinteisesti ollut kannattajia, ja vaikka kurdien äänestysprosentti oli Kirkukissa alhainen. Tämä aiheutti arabien ja turkmeenien keskuudessa protestointia ja väitteitä vaalivilpistä. YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI kehotti Irakin vaalikomissiota (IHEC⁶⁶) tutkimaan väitteet.⁶⁷

Kurdien oppositiopuolueet kuten Gorran olivat odottaneet parempaa menestystä kurdien kansanäänestyksen seurausten, etenkin Kirkukin menetyksen vuoksi, ja koska taloudellinen tilanne Irakin Kurdistanissa on huono ja alue kärsii korruptiosta ja nepotismista. Oppositiopuolueet eivät kuitenkaan saaneet aikaiseksi yhteistä rintamaa ennen vaaleja. Lisäksi matala äänestysprosentti suosi valtapuolueita. Gorran sai vaaleissa yhdeksän paikkaa, NGM neljä paikkaa ja CDJ sekä islamilaiset puolueet KIG ja KIU⁶⁸ kaksi paikkaa kukin. Gorran menetti äänestäjiä uusille NGM- ja CDJ-puolueille.⁶⁹

Irakin varapresidentti Iyad Allawin, parlamentin puhemiehen Salim al-Jabourin ja entisen varapääministerin Salah al-Mutlaqin puolue, sunnien suosima Wataniya sai 21 paikkaa. Wataniya oli toinen Diyalan läänin kärkipuolueista ja tuli toiseksi Anbarin läänissä ja neljänneksi Bagdadissa.⁷⁰

Shiiojen takavuosien suurpuolueesta ISCIstä irtautuneen Ammar al-Hakimin Hikma-puolue sai 19 paikkaa. Tulos oli pettymys, koska hänen vuonna 2014 johtamansa Muwatin-koalitio oli saanut 31 paikkaa.⁷¹ Sunnien asiaa ajavan varapresidentti Osama al-Nujaifin Mutahidun-puolue sai vuonna 2014 27 paikkaa, mutta hänen toukokuun vaaleissa liikemies Khamis al-Khanjarin kanssa vetämänsä Iraqi Decision Alliance (IDA)-puolue sai vain 13 paikkaa.⁷²

Kun Bagdadissa 95 % vaalitoimistoista oli ilmoittanut tuloksensa, selvisi että pääkaupungissa Sairun-koalitio oli voittanut 413 638 ääntä, Fatah-liittouma 233 299 ääntä ja entisen pääministeri Nuri al-Malikin johtama takavuosien valtakkoalitio State of Law 211 243 ääntä. Nämä ovat kaikki shiiaenemmistöisiä koalitioita. Sunnien suosima Wataniya-koalitio sai 211 243 ääntä ja nykyisen pääministerin Haider al-Abadin al-Nasr koalitio 194 676 ääntä. Sunnalaisen Irakin parlamentin puhemiehen Osama al-Nujaifin ja liikemies Khamis al-Khanjarin vetämä Iraqi Decision Alliance (IDA) sai 94 308 ääntä ja Ammar al-Hakimin al-Hekma - liike 91 039 ääntä.⁷³

Irakin vaalit olivat ensimmäiset ISISin alueiden valtauksen jälkeen, ja vaaleissa nähtiin shiiojen suurten poliittisten liikkeiden valtakamppailu.⁷⁴ Ennen vaaleja, pääministeri Haider al-Abadin ja

⁶² UN Security Council 17.4.2018, s. 3.

⁶³ Wing, Joel 21.5.2018; The Washington Post/ Christine McCaffray van den Toorn 23.5.2018.

⁶⁴ Rudaw 15.5.2018.

⁶⁵ Wing, Joel 21.5.2018; The Washington Post/ Christine McCaffray van den Toorn 23.5.2018.

⁶⁶ Independent High Electoral Commission.

⁶⁷ Wing, Joel 21.5.2018; The Washington Post/ Christine McCaffray van den Toorn 23.5.2018, ICG 24.5.2018.

⁶⁸ Kurdistan Islamic Union eli Yekgirtu.

⁶⁹ Wing, Joel 21.5.2018; The Washington Post/ Christine McCaffray van den Toorn 23.5.2018.

⁷⁰ Sunnienemmistöisessä Anbarin läänissä Anbar Hawiyatouna List selvisi vaalivoittajaksi selvällä äänenemmistöllä.

Al-Monitor/ Ali Mamouri 14.5.2018; Wing, Joel 21.5.2018.

⁷¹ Wing, Joel 21.5.2018.

⁷² Wing, Joel 21.5.2018.

⁷³ Al-Monitor/ Ali Mamouri 14.5.2018.

⁷⁴ The Washington Post/ Renad Mansour 7.5.2018.

muiden valtaapitävien poliittinen ja taloudellinen narratiivi oli poikkisektaarinen, eli poliitikot yrittivät levittää kaikkia kansanosia syleilevää poliittista ja taloudellista sanomaa. Chatham House-tutkimuslaitoksen Lähi-itä tutkija Renad Mansour huomioi, että ensimmäistä kertaa nähtiin shiialaisen pääministerin puolueen kampanjoivan kurdi- ja sunnialueilla. Samoin toimivat muut shiia puolueet.⁷⁵

ISIS-voittojen jälkeen oli huomattavaa, että puolueiden vaalilauseista puuttuivat poliittisen islamin ilmaukset. Sekä shiiojen että sunnien keskuudessa oli aikaisempia vaaleja vähemmän islamistisia puolueita, tai tällaiset puolueet olivat ottaneet sekulaarin nimen, ja niiden ohjelmassa oli kansan laajasti kannattamia vaatimuksia kansalaisyhteiskunnan kehittämistä.⁷⁶ Kansalaisyhteiskunnan aktivistit kertoivatkin, että puolueet olivat omineet heidän vaatimuksiaan tosiasiallisesti edustuksellisesta ja asiapitoisesta politiikasta.⁷⁷

Puolueiden poikkiyhteisöllisestä sanomasta huolimatta sektaarinen identiteettipolitiikka on leimannut kehitystä eri puolilla maata, syrjäyttäen asiakysymyksiä. Myös vaaleihin valmistautuessaan puolueet kääntyivät ensisijaisesti perinteisten tukiverkostojensa puoleen. Irakia on edelleen vaivannut heikot instituutiot, korruptio ja nepotismi sekä riittämättömät taloudelliset uudistukset.⁷⁸ Hallituksen puheet ja teot eivät ole käyneet kansan mielessä yksin, ja pääministerin Nasr-koalitio, jota on kutsuttu Irakin medioissa myös ”amerikkalaiseksi koalitioksi” hallituksen saaman kansainvälisen tuen vuoksi, hävisi vaalit.⁷⁹

Iraniin tukeutuvat poliittiset liikkeet kuten ”iranilaiseksi koalitioksi” Irakin mediassa kutsuttu Fatah-liittouma eivät myöskään voittaneet vaaleja, koska, kuten Irak-tutkija Toby Dodge mainitsi ennen vaaleja, Iranin vaikutusvallalla Irakissa on rajansa, eikä naapurimaalla ole samanlaista uskottavuutta Irakin shiiaenemmistön silmissä kuin kansallismieliseksi koetulla Irakin shiiajohtajalla Ali al-Sistanilla.⁸⁰ Irakissa oli ennen vaaleja myös nähtävissä yleistä kansallistunteen nousua hallituksen vallattua ISISin alueet ja otettua Kirkukin öljyalueineen haltuunsa.⁸¹ Hallituksen muodostaminen voi kestää viikkoja tai kuukausia. Viime vuosien pääministerit ovat olleet vahvojen shiiakoalitioiden kompromissiratkaisuja.⁸² Pääministeri Abadi väitti toukokuun loppupuolella että hän ja Sairunin johtaja Muqtada al-Sadr olivat lähellä sovintoa hallituksen muodostamiseen liittyvissä kysymyksissä, ja että heidän näkemyksensä olivat lähellä toisiaan.⁸³

Toukokuun parlamenttivaalit olivat ensimmäiset vaalit nykyisen valtaeliitin eroa ja poliittisen järjestelmän uudistuksia vaativan laajamittainen protestiliikkeen aikana.⁸⁴ Irakin poliittinen eliitti on vuodesta 2003 lähtien manipuloinut politiikkaa omaksi edukseen, samalla kun kansan turhautuminen hallinnon tehottomuuteen on jatkuvasti kasvanut.⁸⁵ 1001 Iraqi Thoughts-blogin keväällä tekemän haastattelututkimuksen mukaan kolme tärkeintä äänestäjien mielessä ollutta asiaa olivat peruspalvelut, työnsaanti ja turvallisuus.⁸⁶ Poliitiikan keskiöön on noussut keskustelu

⁷⁵ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1; LSE/ Toby Dodge, March 2018; The Washington Post/ Renad Mansour 7.5.2018.

⁷⁶ Al-Monitor 21.1.2018.

⁷⁷ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1; LSE/ Toby Dodge, March 2018; The Washington Post/ Renad Mansour 7.5.2018.

⁷⁸ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1; LSE/ Toby Dodge, March 2018; The Washington Post/ Renad Mansour 7.5.2018.

⁷⁹ International Crisis Group/ Joost Hiltermann 18.5.2018.

⁸⁰ International Crisis Group/ Joost Hiltermann 18.5.2018; LSE/ Toby Dodge, March 2018.

⁸¹ LSE/ Raad al-Kadiri 10.3.2018.

⁸² International Crisis Group/ Joost Hiltermann 18.5.2018; LSE/ Toby Dodge, March 2018.

⁸³ Basnews 23.5.2018.

⁸⁴ The Washington Post/ Renad Mansour 7.5.2018.

⁸⁵ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

⁸⁶ blogi 1001 Iraqi Thoughts, 26.3.2018.

korruptiosta.⁸⁷ Monet äänestäjät vakuutuivat Muqtada al-Sadrin johtaman Sairun-koalition irtautumisesta perinteisestä politiikasta. Sairunin kannattajia on yhdistänyt korruption vastainen aktivismi, ulkomaiden kuten Yhdysvaltain tai Iranin interventioiden vastustaminen ja pyrkimys ei-sektaarisen valtion rakentamiseen.⁸⁸

International Crisis Group -tutkimuslaitoksen ohjelmajohtaja Joost Hiltemannin mukaan Sairunin voiton myötä Irakin vaalit voittivat ensimmäistä kertaa vuoden 2003 jälkeen sellaiset poliittiset johtajat, jotka eivät olleet maanpaossa Saddam Husseinin diktatuurin aikana. Irakilaiset, jotka kärsivät diktatuurista, ovat aina epäilleet maanpaossa Saddam Husseinin aikaan olleiden ja myöhemmin poliittiseen valtaan nousseiden aikomuksia. Näiden johtajien aikana onkin nähty laajaa korruptiota ja öljytulojen katoamista vauraan kleptokratian taskuihin. Koska korruptio on Irakissa syvään juurtunutta, tulee myös tulevilla hallituksella olemaan vaikeuksia sen tehokkaassa kitkemisessä.⁸⁹ Kansalle korruption kitkeminen oli blogin 1001 Iraqi Thoughts keväisessä haastattelututkimuksessa tärkeiksi koetuista teemoista neljännellä sijalla, peruspalveluiden ja talouden, työllisyyden ja turvallisuusasioiden ollessa vielä selkeästi tärkeämpiä aiheita.⁹⁰

Irak-asiantuntija Toby Dodgen mukaan Irakissa ei odoteta, että identiteettipolitiikka olisi Irakista katoamassa. Irakissa on nykyisessä ilmapiirissä kuitenkin mahdollisuus muuttaa politiikan suuntaa kohti yhteisöllisten jakolinjojen voittamista ja hallinnon parantamista. Irakin politiikkaa tulee leimaamaan takavuosien shiialaisen sektaarisen politiikan sijasta shiiojen dominoima kansallismielinen eetos.⁹¹

Irakin parlamentti päätti kesäkuussa, että parlamenttivaalien tulos lasketaan uudelleen manuaalisesti, koska vaalitulos on aiheuttanut väitteitä laajamittaisesta manipuloinnista. Pääministeri Haider al-Abadin mukaan väärinkäytöksistä on saatu todisteita. Ongelma koski pääministerin mukaan sähköisiä äänestyskoneita. Pääministeri syytti Irakin vaalikomissiota virheistä ja laiminlyönneistä äänestyskoneiden toiminnan varmistamisessa.⁹²

- Hashd al-Shaabin asema Irakissa

YK:n turvallisuusneuvoston tammikuun raportissa kiitellään Irakin shiiajohtaja Ali al-Sistania ja hänen Hashd al-Shaabin perustamista varten antamaansa fatwaa, jolla oli olennaisesta merkitystä ISISin kukistamisessa.⁹³ Ajatollah Ali al-Sistanin edustaja Abdul Mahdi al-Karbalai sanoi että Hashd al-Shaabia tarvitaan myös tulevaisuudessa Irakin turvallisuuden takaamiseksi.⁹⁴ Toisaalta huolta on herättänyt Hashd al-Shaabin suhde valtioon ja sunniväestöön, samoin kuin sen tekemät laajat ihmisoikeusloukkaukset kotimaassa ja joidenkin siihen kuuluvien militioiden osallistuminen Syyrian sisällissotaan.⁹⁵

Tällä hetkellä Hashd al-Shaabiiin kuuluu Lähi-itä -tutkija Fanar Haddadin mukaan noin 40 militiiaa ja 140 000 taistelijaa.⁹⁶ Shiimilitioiden lisäksi Hashd al-Shaabiiin kuuluu sunnimilitioita ja vähemmistöjen militioita. Pääministeri Haider al-Abadi hyväksyi joulukuussa 2015 noin 40 000

⁸⁷ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

⁸⁸ International Crisis Group/ Joost Hiltemann 18.5.2018.

⁸⁹ International Crisis Group/ Joost Hiltemann 18.5.2018.

⁹⁰ blogi 1001 Iraqi Thoughts, 26.3.2018.

⁹¹ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

⁹² BBC 6.6.2018.

⁹³ UN Security Council 17.1.2018, s. 9.

⁹⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

⁹⁵ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

⁹⁶ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

sunnitaistelijan liittämisen Hashd al-Shaabiin. Sunnit muodostavat noin 20 % joistakin suurista militioista (esim. Abbas Combat Division, Ali al-Akbar Brigades).⁹⁷

Irakilaisten kaupunkikuvassa on paljon marttyyrijulisteita, kuvia Hashd al-Shaabin riveissä surmansa kyseisten kaupunkien puolustuksessa saaneista shiia- ja sunnitaisteliijoista. Tämä on lisännyt Hashd al-Shaabin legitimiteettiä kansan silmissä.⁹⁸ Kuten Irakin nykyisessä valtionhallinnossa, myös Hashd al-Shaabin keskuudessa sunnit ja muut ei-shiialaiset kumppanit ovat tervetulleita, kunhan he hyväksyvät shiiojen senioriaseman. Sunnien keskuudessa Hashd al-Shaabi onkin saanut enenevässä määrin hyväksyntää.⁹⁹

Hashd al-Shaabilla on merkittävää kansansuosiota kansan ja etenkin shiiojen keskuudessa.¹⁰⁰ Jopa ¾ shiiamiehistä on jossain vaiheessa kirjautunut jonkun Hashd al-Shaabiin kuuluvan militian ei-aktiiviseksi reserviläiseksi.¹⁰¹ Blogi 1001 Iraqi thoughts -blogin kevättalvella tekemässä haastattelussa Hashd al-Shaabi oli toiseksi suosituin Irakin avaininstituutioista armeijan jälkeen.¹⁰²

Tutkija Fanar Haddadin mukaan Hashd al-Shaabin kansansuosion takana on narratiivi, jonka mukaan Hashd al-Shaabi on uhrautunut taistellessaan pyyteettömästi ISISiä vastaan ja pelastaessaan Irakin. Hashd al-Shaabin muistetaan puolustaneen Bagdadia vuonna 2014 pääkaupunkia lähestyvää ISISiä vastaan. Hashd al-Shaabi tuo ihmisten mieleen myös shiiojen kunniakkaan kansannousun vuonna 1991 Saddam Husseinin diktatuuria vastaan. Hashd al-Shaabi on yhdistänyt myös ryhmiä, joiden yhteistyötä ei olisi aikaisemmin voinut ajatella. Esimerkiksi Salah al-Dinin läänin Dhuluyian alueen sunnalainen Jubourin heimo yhdisti voimansa (sunneja vastaan oikeudenloukkauksia tehneen) shiiamilitia Asayib Ahl al-Haqin kanssa ISISiä vastaan.¹⁰³

Hashd al-Shaabi nähdään yleisön keskuudessa vastapoolina korruptoituneelle, tehottomalle ja itsekkäälle poliittiselle luokalle. Hashd al-Shaabin sankari on kasvoton, Bagdadista tai Etelä-Irakista kotoisin oleva nuori mies, joka vastasi kutsuun puolustaa isänmaataan ja kostaa ISISin veriteot sen puolesta. Hashd al-Shaabia ei nähdä kuitenkaan vastavoimana valtiolle, vaikka osalla siihen kuuluvista militioista onkin läheiset suhteen Iranin turvallisuusjoukkoihin. Hashd al-Shaabi, jonka maine perustuu narratiiviin valtion pelastamisesta ISISiltä, haluaa myös korostaa yhteyttään valtioon. Hallituksen vastustaminen voisi myös viedä Hashd al-Shaabilta shiiajohtaja Ali al-Sistanin sille antaman tuen ja legitimiteetin yleisön silmissä.¹⁰⁴

Hashd al-Shaabin eri militiat ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa. Iraniin liitoksissa olevat militiat saavat uskottavuutta taisteltuaan samassa rintamassa irakilaisten moskeijoiden ympärille perustettujen kansallismielisten militioiden kanssa. Nämä, ns. moskeijamilitiat taas saavat nostetta Iraniin päin liitoksissa olevien, parempaa taistelukokemusta omaavien militioiden sotilaallisista voitoista ISISiä vastaan.¹⁰⁵

Koska Hashd al-Shaabia ajatellaan kokonaisuutena eikä se yksilöidy mihinkään yksittäiseen militiaan, jäävät tiettyjen militioiden tekemät laajat oikeudenloukkaukset yleisön mielessä pimentoon Hashd al-Shaabin saavuttamien voittojen rinnalla. Toisaalta irakilaiset kyllä jaottelevat mielessään Hashd al-Shaabin eri militiat niihin joiden kanssa voi tehdä yhteistyötä ja niihin joita

⁹⁷ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

⁹⁸ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

⁹⁹ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹⁰⁰ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹⁰¹ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

¹⁰² blogi 1001 Iraqi Thoughts, 26.3.2018.

¹⁰³ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹⁰⁴ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹⁰⁵ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

tulee varoa.¹⁰⁶ Hashd al-Shaabin alaiset militiat ottavat myös ajoittain yhteen muiden turvallisuusjoukkojen kanssa esimerkiksi tarkastuspisteillä.¹⁰⁷ Hashd al-Shaabin ongelmallista läsnäoloa ja oikeudenloukkauksia Irakin kiistellyillä alueilla käsitellään tarkemmin alla.

Pääministeri Haider al-Abadi julkaisi 8.3. määräyksiä Hashd al-Shaabi-joukkojen suhteen. Määräykset päivittivät marraskuun 2016 lakia Hashd al-Shaabi-komissiosta, joka teki Hashd al-Shaabista yhden niistä turvallisuusjoukoista, jotka toimivat itsenäisesti Irakin turvallisuuden kansallisen neuvoston alaisuudessa. Maaliskuun määräykset koskevat muun muassa sotilasarvoja, valintakriteerejä ja palkkoja, ja pyrkivät saattamaan Hashd al-Shaabin henkilöstön samalle linjalle puolustusministeriön henkilöstön kanssa. Pääministerin määräyksillä laajennetaan myös sotilasrikoslain, virkamieslain ja useiden muiden lakien soveltamisalaa siten, että ne koskevat myös Hashd al-Shaabin henkilöstöä.¹⁰⁸

Hashd al-Shaabi ei ole hyväksynyt hajottamistaan ja integrointiaan muihin turvallisuusjoukkoihin kuten armeijaan ja poliisiin, vaan haluaa olla itsenäinen, valtionhallintoa tukeva turvallisuusjoukko.¹⁰⁹ Pääministeri Haider al-Abadi taas tarvitsee Hashd al-Shaabia sen saaman suosion vuoksi, samoin kuin kiisteltyjen alueiden hallintaa ja alueilla edelleen jatkuvia turvallisuusoperaatioita varten. Hashd al-Shaabin toiminta on erityisen näkyvää Diyalan, Kirkukin, Nineven ja Salah al-Dinin lääneissä.¹¹⁰

Näissä olosuhteissa aikaisemmat vaatimukset hashd al-Shaabin lopettamisesta ovat menettäneet merkitystään. Tällä hetkellä ei näytä siltä, että Hashd al-Shaabia liitettäisiin Irakin armeijaan. Pikemminkin Hashd al-Shaabista on tulossa itsenäinen osa Irakin turvallisuusarkkitehtuuria muiden merkittävien turvallisuusjoukkojen - armeijan, federaatiopoliisin ja terrorisminvastaisten joukkojen - rinnalla.¹¹¹ Yhteistyö Hashd al-Shaabin kanssa on myös lujittanut muiden turvallisuusjoukkojen keskinäisiä suhteita.¹¹²

Hashd al-Shaabista saattaa tulla pysyvä yhteisöllinen, poliittinen ja turvallisuusarkkitehtuuriin kuuluva ilmiö. Siitä on tullut osa valtion klientelismia, järjestelmää jossa jaetaan tukia hallitukselle lojaaleille instituutioille. Hashd al-Shaabin militiat ovatkin lisääntyneet ISISiltä vapautetuilla alueilla.¹¹³ Toimiminen siviiliorganisaation, Irakin kansallisen turvallisuuden neuvoston, alaisuudessa on antanut Hashd al-Shaabin kuluville militioille myös mahdollisuuden säilyttää oman identiteettinsä, militiakohtaisine nimineen, lippuineen ja johtajineen.¹¹⁴

Hashd al-Shaabi haastaa valtionhallintoa eri hallinnonaloilla ja pyrkii liikkumaan sujuvasti niin formaalilla kuin informaalilla sektorilla.¹¹⁵ Se on mukana monissa yksityisissä yrityksissä, esimerkiksi telekommunikaatioalalla.¹¹⁶ Hashd al-Shaabi on kunnostautunut jälleenrakennuksessa Irakin eri alueilla. ISISiltä vapautetuilla alueilla Hashd al-Shaabin tarkastuspisteet keräävät erilaisia veroja ja maksuja ja pyrkivät toisaalta helpottamaan kaupankäyntiä. Etelä-Irakin Basrassa Hashd al-Shaabin logolla varustetut kuorma-autot ovat paikalla kun teitä ja infrastruktuuria uudistetaan. Bagdadissa Hashd al-Shaabi on ollut

¹⁰⁶ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹⁰⁷ Mansour, Renad 3.4.2018.

¹⁰⁸ UN Security Council 17.4.2018, s. 3; Mansour, Renad 3.4.2018.

¹⁰⁹ Mansour, Renad 3.4.2018.

¹¹⁰ LSE/ Toby Dodge, March 2018; Mansour, Renad 3.4.2018.

¹¹¹ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018; Baron, Kevin 22.3.2018; Mansour, Renad 3.4.2018.

¹¹² Baron, Kevin 22.3.2018.

¹¹³ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹¹⁴ Mansour, Renad 3.4.2018.

¹¹⁵ Mansour, Renad 3.4.2018.

¹¹⁶ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

rakentamassa terveystakeskusta ja kouluja.¹¹⁷ Hashd al-Shaabin nettisivuilla korostuvat jälleenrakennukseen liittyvät uutiset.¹¹⁸

Toukokuun parlamenttivaalien lähestyessä Hashd al-Shaabin kuuluvien aseellisten militioiden johtajat tekivät pesäeroa ISISiä vastaan taistelleisiin joukkoihinsa ja korostivat liikkeidensä poliittisuutta, koska aseelliset militiat eivät saa osallistua vaaleihin. Jotkut militiat kuten Badrin organisaatio ja Asayib Ahl al-Haq ovat tosin olleet politiikassa mukana jo pitkään ennen Hashd al-Shaabin perustamista. Irakin tämän hetkinen sisäministeri Qasim al-Araji on Badrin organisaation jäsen.¹¹⁹

Vaalikelpoisuuttaan osoittaakseen shiiajohtaja Muqtada al-Sadr kertoi joulukuussa 2017, että hänen johtamansa, Hashd al-Shaabin kuuluva shiiamilitia Saraya al-Salam¹²⁰ muutetaan siviiliorganisaatioksi ja kehotti militian jäseniä laskemaan aseensa ja poistumaan ISISiltä vapautetuilta alueilta 45 päivän sisällä.¹²¹ Sadr ilmoitti myös että hänen mielestään Hashd al-Shaabin jäsenet eivät voisi ottaa osaa vaaleihin.¹²² Saraya al-Salamin aseellisten joukkojen läsnäolo on kuitenkin jatkunut ainakin ns. kiistellyillä alueilla ja militian hallitseman Samarran alueella.¹²³ Shiiamilitia Asayib Ahl al-Haq:in johtaja Qais al-Khazali ilmoitti, että hänen liikkeestään tulee poliittinen.¹²⁴ Shiiamilitia Badrin organisaation johtaja Hadi al-Amiri kehotti joukkojaan noudattamaan pääministerin käskyjä.¹²⁵

- Irakin Kurdistan ja Bagdad

Irakin presidentti Fuad Masum sukkuloi Suleimanian, Erbilin ja Kirkukin välillä marraskuun lopulla pyrkien edistämään Bagdadin ja Erbilin välisiä neuvotteluita ja normalisoimaan vallanvaihdoksen kokoneen, kiistellyillä alueilla sijaitsevan Kirkukin tilanteen. Kirkukin maakuntaneuvoston kokoukset olivat olleet jäissä, mikä oli heikentänyt läänin hallintoa ja turvallisuutta. Kirkukin läänin virkaatekevänä kuvernöörinä toimi sunniarabi Rakan al-Jubouri.¹²⁶ Kirkukin maakuntaneuvoston virkaatekeväksi puheenjohtajaksi oli marraskuun lopulla valittu kurdien PUK-puolueen jäsen Jamal Mawlud.¹²⁷ Maakuntaneuvoston seuraavan puheenjohtajan valinnasta oli kuitenkin suurta erimielisyyttä eri puolueiden kesken.¹²⁸

Irakin Kurdistanin ja Bagdadin välit ovat hiljalleen parantuneet, syyskuussa 2017 järjestetyn kurdien itsenäisyyttäneestyn ja sitä seuranneen, Irakin turvallisuusjoukkojen Kirkukin ja muiden kiistelyjen alueiden kurdeilta haltuunoton aiheuttaman täydellisen välirikon jälkeen.¹²⁹ Kummallakin puolella on osoitettu julkisesti tyytyväisyyttä meneillään oleviin keskusteluihin.¹³⁰ YK on kiitellyt kumpaakin osapuolta välien paranemisesta.¹³¹ YK ilmaisi huhtikuun raportissaan tyytyväisyytensä myös siitä, että Kirkukissa on päätetty järjestää joulukuussa ensimmäiset aluevaalit vuoden 2005 jälkeen.¹³² Irakin korkein oikeus päätti marraskuussa 2017, että Irakin parlamentin kansanedustajat nauttivat immuniteettia vaikka olisivat osallistuneet kurdien

¹¹⁷ <http://al-hashed.net/> (käyty 25.5.2018); MPN New s/ Mustafa Habib 5.4.2018.

¹¹⁸ <http://al-hashed.net/> (käyty 25.5.2018)

¹¹⁹ The Century Foundation/ Fanar Haddad 5.3.2018.

¹²⁰ Engl. Peace Brigades. Militia on takavuosien pahamaaneisen Mahdin armeijan jälkeläinen.

¹²¹ UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

¹²² UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

¹²³ Esim. Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 1.5.2018a; The Century Foundation/ Thanassis Cambanis 1.5.2018.

¹²⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

¹²⁵ UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

¹²⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 5 ja 17.4.2018, s. 14.

¹²⁷ PUKmedia 28.11.2017.

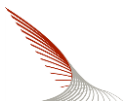
¹²⁸ Niqash/ Shalaw Mohammed 25.1.2018.

¹²⁹ UN Security Council 17.1.2018, s. 4.

¹³⁰ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 5.

¹³¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 14.

¹³² UN Security Council 17.4.2018, s. 14.

kansanäänestykseen. Korkeimman oikeuden päätöksen jälkeen oikeustoimia pelänneet ja parlamentin toimintaa boikotoineet 14 kurdikansanedustajaa palasivat töihin.¹³³

Irakin hallitus on vaatinut kiistelyjen alueiden hallinnon selkeätä keskittämistä keskushallinnon alaisuuteen, Bagdad-johtoista öljyn vientiä Irakin Kurdistanissa tuotetun öljyn suhteen ja Erbilin ja Suleimanian lentokenttien, samoin kuin Irakin Kurdistanissa olevien raja-asemien keskusjohtoista hallinnointia.¹³⁴ Erbilin ja Suleimanian lentokenttien ulkomaanlentojen palauttamisesta päätettiin 21.2. Ensin aloitettiin pyhiinvaelluslennot Saudi-Arabiaan 7.–8.3. Irakin pääministeri Haider al-Abadin määräyksellä Irakin Kurdistanin lentokentät alistettiin liittovaltion hallinnon alle, ja muut kansainväliset lennot aloitettiin 19.3.¹³⁵

Kansainvälisten rajojen hallintaa koskeva kiista on jatkunut Erbilin ja Bagdadin välillä. Kiista on koskenut muun muassa Turkin vastaisen Ibrahim Khalilin ja Syyrian vastaisen Fish Khaburin raja-asemien hallintaa.¹³⁶ Kyseiset rajapisteet ovat merkittäviä kansainvälisen kaupan kannalta. Kurdit ovat huolissaan myös vähennyksestä Irakin Kurdistanin budjettiin, siitä miten virkamiesten ja peshmerga-sotilaiden palkat maksetaan ja kansainvälisten lainojen Irakin Kurdistanin kohdistuvista maksuvelvoitteista.¹³⁷

Lisäksi Bagdad on vaatinut, että Irakin Kurdistan mitätöi syyskuun kansanäänestyksen tuloksen. Irakin korkein hallinto-oikeus oli päättänyt 20.11, että kansanäänestys oli perustuslain vastainen, ja ettei äänestystulos näin ollen ollut pätevä. Irakin Kurdistan on ilmoittanut kunnioittavansa korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä mutta ettei voi peruuttaa kansanäänestyksen tulosta, koska se ilmaisi kurdiväestön tahtoa.¹³⁸

Irakin Kurdistanin Suleimanian läänissä on edelleen keväällä 2018 ollut laajoja mielenosoituksia tiukan taloustilanteen vuoksi. Mielenosoittajat hyökkäsivät hallintorakennuksia vastaan ja poliittisten puolueiden toimistoihin 19.12. Ranian ja Chamchamalin alueilla kuoli ihmisiä väkivaltaisuuksien yhteydessä.¹³⁹ Pääpuolueita haastavan New Generation Movement -puolueen johtaja Shaswar Abdulwahid pidätettiin ja hänen NRT-mediansa suljettiin. Viranomaisten mukaan media olisi kiihottanut ihmisiä väkivaltaisuuksiin.¹⁴⁰

Mielenosoitusten siivittämänä Gorrان-puolue ja islamilainen KIG-puolue ilmoittivat vetäytyvänsä Irakin Kurdistanin hallituksesta ja vaativansa hallituksen hajottamista. Gorrان ilmoitti myös että se luopuu Irakin Kurdistanin parlamentin puheenjohtajan paikasta, joka sillä oli ollut hallussaan vuodesta 2015 lähtien.¹⁴¹ Maaliskuussa 2018 Amnesty International kehotti kurdiviranomaisia lopettamaan mielenosoittajien ja journalistien pahoinpitelämisen, häirinnän ja uhkailun sekä takaamaan että ihmiset voisivat osoittaa mieltään rauhanomaisesti. Viranomaisten kerrottiin hyökänneen mielenosoittajien ja median edustajien kimppuun 25.3. Erbilissä ja Dohukissa.¹⁴²

YK on kehottanut Irakin Kurdistania järjestämään säännöllisiä ja uskottavia vaaleja, ja ilmoittamaan seuraavien vaalien ajankohdasta.¹⁴³ Irakin Kurdistanin itsenäisyshaaveiden karistua ihmisten huomio on siirtynyt enenevässä määrin jokapäiväisten asioiden hoitoon.¹⁴⁴

¹³³ UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

¹³⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 4.

¹³⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

¹³⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 4.

¹³⁷ UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

¹³⁸ UN Security Council 17.1.2018, s. 4, 8.

¹³⁹ UN Security Council 17.1.2018, s. 4.

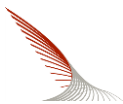
¹⁴⁰ UN Security Council 17.1.2018, s. 4.

¹⁴¹ UN Security Council 17.1.2018, s. 4.

¹⁴² Amnesty International 28.3.2018.

¹⁴³ UN Security Council 17.4.2018, s. 14.

¹⁴⁴ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

Irakin Kurdistanin valtapuolueiden KDP:n ja PUK:n kaksoisvalta on menettänyt poliittista uskottavuuttaan. Puolueiden ytimessä on edelleen lojaaleja kannattajia, mutta ulkolaidoilla lojaalius on ollut koetuksella, etenkin kun haaveet Irakin Kurdistanin itsenäisyydestä on jouduttu hautaamaan syyskuun kansanäänestyksen jälkeen. Irakin Kurdistanissa haetaan uutta poliittista luokkaa korvaamaan aikaisemmat, yhteisönsä luottamuksen menettäneet poliitikot.¹⁴⁵

Irakin Kurdistanin pääpuolueet saivat kuitenkin toukokuussa vaalivoiton Irakin Kurdistanissa ja Kirkukissa. Vaalivoitosta on tosin esitetty vaalivilppiepäilyjä etenkin Suleimaniassa ja Kirkukissa.¹⁴⁶ Suunnitelma KDP:n ja PUK:n peshmergojen yhdistämisestä osana kurdihallinnon yhtenäistämistä lienee ottanut merkittävän taka-askelen Kirkukin lokakuisen menetyksen ja siitä aiheutuneen kiistelyn vuoksi.¹⁴⁷

Irakin pääministeri Abadi lupaili, että Irakin Kurdistanin virkamiesten palkat maksetaan, kunhan virkamiesten henkilöstöluvumäärä on tarkistettu yhdessä keskushallinnon kanssa.¹⁴⁸ Bagdad ja Erbil saivat helmikuun alussa valmiiksi henkilöstöluvumäärää koskevan alustavan tarkastuksen, lukuun ottamatta Irakin Kurdistanin peshmergaministeriötä ja sisäministeriötä, jotka jäivät tarkastuksen ulkopuolelle.¹⁴⁹ Irakin Kurdistanin finanssi- ja talousministeriö ilmoitti 19.3. että Irakin hallitus oli varannut 317 miljoonaa dinaaria (noin 226 miljoonaa euroa) Irakin Kurdistanin palkkojen maksua varten.¹⁵⁰

2. Maan turvallisuustilanne yleisellä tasolla

2.1. Konfliktin luonne ja osapuolet

Vuosien 2013 ja 2014 vaihteessa kärjistynyt ISIS-konflikti on ollut vuodesta 2014 lähtien Irakin pääasiallinen konflikti. ISISin hallinnoimat kaupungit on vallattu. ISIS on siirtynyt asymmetriseen kapinallistoimintaan ja suorittaa iskuja turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan. ISISin hallussa on joitakin syrjäisiä erämaa-alueita ja hylättyjä kyliä eri piirikunnissa ja kunnissa.¹⁵¹ YK:n turvallisuusneuvoston tammikuun 2018 raportin mukaan Irakin hallitus piti ISIS uuden järjestäytymisen ja sen suorittamien asymmetristen iskujen mahdollisuutta merkittävänä uhkana Irakin väestölle.¹⁵²

Foreign Policyn mukaan länsimaisen koalition ja analyytikkojen huolenaiheena oli tammikuussa ISISin terroritoiminnan lisääntyminen muun muassa Syyrian rajan lähellä olevilla alueilla kuten Nineven läänin Tel Afarissa ja Anbarin läänin Qaimissa, Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatussa ja Shirqatissa, Kirkukin läänin Hawijassa, sekä Diyalan läänissä ja Bagdadin kaupunkia ympäröivällä niin sanotulla Bagdadin vyöllä.¹⁵³ Toisaalta ISIS ei ole enää kohdistanut hyökkäyksiä laajoja joukko-osastoja vastaan ja varsinaiset rintamataistelut ISISiä vastaan ovat kansainvälisen koalition komentajien mukaan hiipuneet.¹⁵⁴

Lokakuun puolessa välissä 2017 Irakin asevoimat, terrorisminvastaiset joukot, federaatiopoliisi ja Hashd al-Shaabi ottivat haltuunsa valtaosan niin sanotuista kiistellyistä alueista, muun muassa

¹⁴⁵ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

¹⁴⁶ Reuters 13.5.2018, Rudaw 24.5.2018.

¹⁴⁷ LSE/ Toby Dodge, March 2018.

¹⁴⁸ UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

¹⁴⁹ UN Security Council 17.4.2018, s. 3-4.

¹⁵⁰ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

¹⁵¹ Hassan Hassan, December 2017.

¹⁵² UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

¹⁵³ Foreign Policy 10.1.2018.

¹⁵⁴ Baron, Kevin 22.3.2018.

Kirkukin läänin öljykenttineen, Irakin Kurdistanin joukoilta, jotka perääntyivät alueilta pääsääntöisesti ilman vastarintaa. Operaatioon liittyvissä taisteluissa, kahakoissa ja puhdistusoperaatioissa sai surmansa tietävästi joitakin satoja taistelijoita ja siviilejä.¹⁵⁵ Taistelut ovat tauonneet ja Bagdad sekä Irakin Kurdistan jatkavat neuvotteluita alueiden tulevaisuudesta.

2.1.1. Valtiolliset turvallisuusjoukot

ISIS-konfliktiin ovat osallistuneet Irakin puolustusministeriön johtama Irakin armeija, terrorisminvastaiset joukot (CTS), sisäministeriön erikoisjoukot ja Irakin federaatiopoliisi ja paikallispoliisi. Lisäksi ISISiä vastaan taistelee kymmeniä Irakin hallintoon liitoksissa olevia shiialaisia ja sunnalaisia militioita sekä paikallisia heimojoukkoja. Militioiden laajimpaa liittoumaa, Irakin turvallisuusjoukkoihin virallisesti liitettyä Hashd al-Shaabia dominoivat shiiamilitiat ovat osittain kansallismielisiä ja osittain Iranin tukemia militioita, joista jotkut ottavat osaa myös Syyrian sisällissotaan Syyrian hallituksen tukena. Sunnialueilla erilaisten sunnimilitioiden liittoumaa kutsutaan termillä Hashd al-Ashairi. Lisäksi on paikallisia heimomilitioita. Näillä militioilla ei välttämättä ole virallista asemaa, vaikka ne ovatkin taistelleet ISISiä vastaan virallisten turvallisuusjoukkojen rinnalla.

2.1.2. Valtiota vastustavat ja muut aseelliset ryhmät

Merkittävin kapinallisryhmä Irakissa on edelleen ISIS. ISISin lisäksi Irakissa on useita muita hallituksen vastaisia terroristiryhmiä, kuten al-Qaida, Naqshbandin armeija, kurdien Ansar al-Sunna tai White flags¹⁵⁶. Moni näistä ryhmistä on tehnyt pesäeroa hallinnoimansa alueet menettäneeseen ISISiin. Kapinalliset kokoavat hiljalleen uudelleen rivejään ISISin menetettyä hallussaan olleet alueet.

2.2. Väkivallan ilmenemismuodot ja voimakkuus

ISIS on siirtynyt asymmetriseen kapinallistoimintaan ja suorittaa iskuja turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan useissa Keski-Irakin lääneissä. Yksittäisiä ISISin terroristi-iskuja on ollut myös Irakin Kurdistanissa ja Etelä-Irakin eri lääneissä. ISIS piilottelee sellaisilla alueilla, joissa turvallisuustoimet ovat puutteelliset tai vähäiset. Irakin konfliktin siviiliuhrien tarkka määrä ei ole YK:n avustusoperaatio UNAMIn tiedossa koska pääsy syrjäseuduille on ollut rajoitettua ja luotettavia lähteitä ei ole.

¹⁵⁵ Tarkemmin, katso Maahanmuuttovirasto 15.12.2017.

¹⁵⁶ Katso esim. BuzzFeed News/Borzou Daraghi 1.4.2018.

2.3. Siviilikuolemat ja loukkaantuneet

YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMIn tilastoi terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin seurauksena surmansa saaneita siviilejä.^{157,158}

Joulukuussa 2017 Irakissa sai surmansa 69 siviiliä¹⁵⁹ ja 142 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (24 kuollutta/ 98 loukkaantunutta), Salah al-Din (7/ 25), Kirkuk (15/ 6). Anbarin läänistä UNAMI ei saanut tietoja.

Tammikuussa 2018 Irakissa sai surmansa 115 siviiliä ja 250 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (90 kuollutta/ 233 loukkaantunutta), Diyala (8/ 15), Nineve (13/ 7). Anbarin läänistä UNAMI ei saanut tietoja. UNAMIn mukaan terroristit jatkoivat epäsäännöllisiä iskuja siviilejä vastaan. Bagdadin lukuja nosti 15.1. kaupungin keskustan Tayaranin aukiolla tapahtunut ISISin kaksoispommi-isku, jossa sai surmansa 38 ihmistä ja loukkaantui ainakin 105. Isku tapahtui aamulla, ja uhrit olivat pääasiassa aukiolle kokoontuneita, päivätöitä hakevia rakennustyöläisiä.¹⁶⁰

Helmikuussa 2018 Irakissa sai surmansa 91 siviiliä ja 208 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (49 kuollutta/ 146 loukkaantunutta), Anbar (14/ 37) ja Diyala (12/ 11).

Maaliskuussa Irakissa sai surmansa 104 siviiliä ja 177 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (33 kuollutta/ 91 loukkaantunutta), Salah al-Din (12/ 26), Anbar (11/ 22).

Huhtikuussa Irakissa sai surmansa 68 siviiliä ja 122 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Anbar (24 kuollutta/ 29 loukkaantunutta), Bagdad (8/ 30), Kirkuk (10/ 21). UNAMIn mukaan kuolleisuusluvut ovat edelleen tasaisesti laskeneet. Terrorismia ei kuitenkaan ole vielä Irakista kitketty.

Toukokuussa Irakissa sai surmansa 95 siviiliä ja 163 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (45 kuollutta/ 72 loukkaantunutta), Diyala (9/ 35), Kirkuk (20/ 16). Anbar (6/ 15). Anbarin läänin luvut olivat läänin terveysvirastolta.

YK on kehottanut Irakia muuttamaan lainsäädäntöä siten, että kaikki konfliktin aikana tehdyt rikokset, ja muun muassa sellaiset kansainväliset rikokset, joissa voi olla kyse sotarikoksista, rikoksista ihmisyyttä vastaan ja mahdollisesta kansanmurhasta, tutkitaan viipymättä ja niistä vastuulliset saatetaan oikeuden eteen. UNAMI on toimittanut Irakin instituutioiden pohdittavaksi lakiluonnoksen mahdollisesta tuomioistuimesta, joka käsittelee tällaisia rikoksia.¹⁶¹

UNAMI haluaa edistää joukkohautojen suojelua, todistusaineiston keräämiseksi ja säilyttämiseksi. ISISiltä vapautetuilta alueilta on edelleen löytenyt joukkohautoja. YK mainitsee tammikuun Irak - raportissaan Anbarin läänin Heetistä 28.11. löytyneen joukkohaudan jossa oli ainakin 12 siviiliä ja poliisia, sekä 30.11. Sinjarista löytyneen joukkohaudan, jossa oli 25 jesidin jäännökset. UNAMIn tammikuun Irak-raportin mukaan Irakista oli löytenyt ISIS-konfliktin seurauksena 108

¹⁵⁷ Irakin uhrilistoja laativat säännöllisesti ainakin YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI

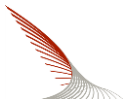
(http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en), blogi.

Musings on Iraq (<http://musingsoniraq.blogspot.fi>) ja tutkimusryhmä Iraqi Body Count (<https://www.iraqbodycount.org/>).

¹⁵⁹ UNAMI laskee mukaan tietyt turvallisuusjoukot: "Figures include police in non-combat function, Sahwa civil defence, Personal Security Details, facilities protection police, and fire department personnel."

¹⁶⁰ Middle East Eye 16.1.2018.

¹⁶¹ UN Security Council 17.1.2018, s. 7, 10-11. ja 17.4.2018, s. 9.

joukkohautaa.¹⁶² Edelleen 21.2. löytyi joukkohauta Nineven läänin Qayyaran alueelta. Haudassa oli 76, mahdollisesti ISISin uhrin jäänteet.¹⁶³ Maaliskuun alussa löytyi Mosulissa 40 kristityn henkilön joukkohauta.¹⁶⁴ UNAMI on tehnyt Irakin viranomaisille yleiskatsauksen tähän mennessä löydetyistä joukkohautoista.¹⁶⁵

3. Turvallisuustilanne alueittain¹⁶⁶

- **Irakin Kurdistan**

YK:n turvallisuusneuvoston tammikuussa 2018 ilmestyneen Irak-raportin mukaan keskushallinnon ja Irakin Kurdistanin joukot tarkkailivat toisiaan edelleen samoilla alueilla, joihin ne olivat jääneet sen jälkeen, kun keskushallinnon alaiset joukot olivat vallanneet kiistellyjä alueita haltuunsa kurdijoukoilta lokakuussa.¹⁶⁷ Osa joukkojen välisistä rajoista sijaitsee kiistellyillä alueilla.¹⁶⁸ Irak-asiatuntija Renad Mansour kommentoi huhtikuussa, että Irakin hallituksen olisi syytä perustaa paikallisia poliisi- ja muita turvallisuusjoukkoja kiistelyillä alueilla, vaihtoehdoksi Hashd al-Shaabille.¹⁶⁹ Irakin Kurdistanin peshmergaministeriö kertoi neuvotelleensa Irakin puolustusministeriön kanssa huhtikuussa mahdollisista yhteisistä turvallisuusjoukoista kiistellyillä alueilla.¹⁷⁰

Helmikuussa Irakin Kurdistan lupasi iranilaiselle delegaatiolle, ettei se tule sallimaan (Irakin Kurdistanissa oleskelevien Iranin kurdien muodostamien) oppositioryhmiä hyökkäyksiä Iranin puolelle. Irakin Kurdistan on pyrkinyt parantamaan välejänsä Iraniin kurdien syyskuun kansanäänestykseen liittyvän välien kiristymisen jälkeen. Vastineeksi siitä, että Irakin Kurdistan vartioi rajojensa loukkaamattomuutta, Iranin edustaja Nazim Dabagh kertoi, että Iran aikoi auttaa Erbilin pääsemään sopimukseen Bagdadin kanssa näitä hiertävissä asioissa.¹⁷¹

Suleimanian läänin Ranin alueen Hajiyawan kaupungissa oli maaliskuussa vakavia yhteenottoja kahden perheen/ heimon välillä. Yhteenotoissa sai surmansa kahdeksan ihmistä ja yhdeksän loukkaantui. Yhteenotot juontuivat tiettävästi perheiden välisestä, vuosien takaisesta riidasta.¹⁷²

Turkin asevoimat aloittivat operaation Irakin Kurdistanin pohjoisosan vuorilla sijaitsevia PKK:n sissejä vastaan joulukuun puolessa välissä ja jatkoivat sitä maaliskuussa. Tigrisin kilveksi Turkin medioissa kutsuttu operaatio on merkittävin Turkin armeijan operaatio Pohjois-Irakin alueella PKK:ta vastaan noin kymmeneen vuoteen. Turkin asevoimat ovat tunkeutuneet noin 25 km Irakin Kurdistanin puolelle Dohukin ja Erbilin läänien pohjoisosissa Sidekanin alueella, ja PKK:n sissit ovat tehneet iskuja Turkin joukkoja vastaan. Operaatio liittyy Turkin huoleen PKK:n läsnäolosta myös Syyriassa ja Irakin Nineven läänin Sinjarin piirikunnassa.

Turkin tarkoituksena on kenties muodostaa valtaamalleen alueelle puskurivyöhyke, jotta PKK:n sissit eivät pystyisi hyökkäämään Turkkiin ja liikkumaan Irakin Kurdistanin ja Syyrian välillä. Turkilla on jo ennestään parikymmentä pientä sotilastukikohtaa Irakin Kurdistanin alueella PKK:n

¹⁶² UN Security Council 17.1.2018, s. 7, 10-11. ja 17.4.2018, s. 9.

¹⁶³ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

¹⁶⁴ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 2.3.2018.

¹⁶⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

¹⁶⁶ Tilannekatsauksessa pyritään käymään läpi tärkeimmät turvallisuusvälikohtaukset. Välikohtauksia ei kuitenkaan listata tyhjentävästi, vaan huomio kiinnitetään erityisesti niihin paikkakuntiin, joilla on raportoitu toistuvia iskuja.

¹⁶⁷ UN Security Council 17.1.2018, s. 5 ja 17.4.2018, s. 14.

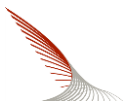
¹⁶⁸ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1.

¹⁶⁹ Mansour, Renad 3.4.2018.

¹⁷⁰ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 5.4.2018.

¹⁷¹ Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 6.2.2018.

¹⁷² Kurdistan 24, 18.3.2018.

vastaista operointia varten kurdihallinnon suostumuksella.¹⁷³ Turkin sisäministeri Suleyman Soylu sanoi kesäkuun alussa että Turkin armeijan olisi tarkoitus edetä Qandil-vuoristoon PKK-sissien tukikohta-alueelle. Qandilin alue on kuitenkin hyvin vaikeakulkuista ja operaatio olisi ongelmallinen, jos sitä vertaa Sidekanin alueen hallussa pitämiseen ja PKK:n huoltolinjojen katkaisemiseen. Ilmoitus Qandiliin etenemisestä saattaa analytikkojen mukaan olla Turkin lähestyviin vaaleihin liittyvää retoriikkaa.¹⁷⁴

- **Nineven lääni**

- Makhmurin piirikunta

ISISin vastaiset operaatiot jatkuvat Irakin keskushallinnon joukkojen hallussa olevassa Makhmurin piirikunnan osassa ja sen lähialueilla kuten Qayarassa sekä Hatran piirikunnassa. Maaliskuun alussa federaatiopoliisi ja terrorisminvastaiset joukot (CTS) ilmoittivat lisänneensä tarkastuksia Mosulissa ja sen ympäristössä. Tämä johtui siitä, että ISIS oli tehnyt hyökkäyksiä turvallisuusjoukkoja vastaan Makhmurin piirikunnan alueella ja Mosulin eteläpuolella.¹⁷⁵ Nineven operaatiokeskuksen komentaja, kenraalimajuri Ahmed al-Jubouri kertoi medialle maaliskuun lopulla, että ”terroristiryhmät” olivat alkaneet toimia aktiivisesti Makhmurin, Qayyaran ja Mosulin välisellä tiellä, aiheuttaen miehistö- ja kalustotappioita turvallisuusjoukoille.¹⁷⁶

Makhmurin piirikunnan eteläosassa sijaitsevassa Qarajin piirikunnassa oli yhteenotto Irakin turvallisuusjoukkojen ja ISISin terroristien välillä Khadhran kylässä 20.4. Kumpikin osapuoli kertoi surmanneensa vastustajiaan.¹⁷⁷ Daesh Daily-verkkomedian lähde kertoi huhtikuun lopussa, että ISISin jäljellä olevat taistelijat järjestäytyvät paikallisesti Kirkukin läänin Hawijan piirikunnassa ja sen naapurissa olevan Makhmurin piirikunnan Qarajin kunnassa.¹⁷⁸ Kansainvälinen koalitio ilmoitti tehneensä ilmaiskuja 11.3. ja 11.5. Makhmurin piirikunnassa ISIS-kohteita vastaan.¹⁷⁹

- Mosulin kaupunki

Mosulin kaupungissa on ollut joitakin selittämättömiä siviilien surmia. Tuntemattomat asemiehet surmasivat kaupanpitäjän Itä-Mosulissa 28.11. Samana päivänä asemiehet surmasivat leskinaisen tämän talossa ja varastivat tältä rahaa.¹⁸⁰ Mosulissa surmattiin paikallinen korttelivirkamies (mukhtar) asemiesten toimesta. Asemiehillä epäiltiin olle en liitoksia ISISiin.¹⁸¹ ISISin terroristit tunkeutuivat joulukuussa kolmeen Itä-Mosulin kaupunginosaan (Länsi- ja Itä-Yarmiya sekä Sumer) ja surmasivat kaksi poliisia. Alueelle julistettiin ulkonaliikkumiskielto.¹⁸²

Joulukuun loppuun mennessä turvallisuutta oli vahvistettu Mosulin kaupungin eteläosissa Sumerin ja Domizin kaupunginosissa.¹⁸³ Al-Islah al-Zerain alueella Länsi-Mosulissa oli myös joulukuussa yhteenotto poliisin ja aseellisten militanttien välillä.¹⁸⁴ Mosulissa ISIS-terrorismita epäiltyjen pidätykset jatkuvat. Esimerkiksi toukokuun puolivälissä poliisi ilmoitti pidättäneensä kolme ISISin terroristia.¹⁸⁵ Mosulia vaivaavasta korruptiosta taas kertoo se, että mosulilaisia teloittanut ISISin jäsen, mufti Abu Omar, vapautettiin tammikuun alkupuolella Mosulissa

¹⁷³ Middle East Eye 8.5.2018.

¹⁷⁴ AL-Monitor 6.6.2018.

¹⁷⁵ Daesh Daily/ Baghdadia 2.3.2018.

¹⁷⁶ Daesh Daily/ SotIraq 27.3.2018.

¹⁷⁷ Daesh Daily 23.4.2018.

¹⁷⁸ Daesh Daily 30.4.2018.

¹⁷⁹ Daesh Daily/ InherentResolve 23.3.2018 ja 11.5.2018.

¹⁸⁰ UN Security Council 17.1.2018, s. 10.

¹⁸¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

¹⁸² Basnews 21.12.2017.

¹⁸³ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 27.12.2017.

¹⁸⁴ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 27.12.2017.

¹⁸⁵ Basnews 15.5.2018.

salamyhkäisesti lahjuksia vastaan.¹⁸⁶ Mosulin kaupungin eteläpuolella Hammam al-Alilin alueella surmattiin viisi itsemurhapommittajaa helmikuun 2018 alussa.¹⁸⁷

Mosulin kaupungissa varauduttiin kevään 2018 parlamenttivaaleihin. Niqash-verkkomedian haastattelemat nuoret poliitikot kertoivat tammikuussa, että vaaleihin osallistuminen Mosulissa vaikutti nyt turvallisemmalla kuin vuosiin. ISIS tai sitä edeltänyt Irakin al-Qaida eivät enää olleet heidän mielestään tuntuvasti läsnä kaupungissa. Nineven läänissä vaaleihin aikoi osallistua muun muassa arabipuolueita ja kurdien valtapuolueet KDP ja PUK.¹⁸⁸ Mosulin eteläpuolella olevassa Qayyaran kaupungissa surmattiin Wataniya-puolueen ehdokas 7.5., viikkoa ennen parlamenttivaaleja. ISIS ilmoitti olevansa vastuussa surmasta.¹⁸⁹

Mosulin kaupungissa on ollut joitakin yhteenottoja Hashd al-Shaabin ja muiden turvallisuusjoukkojen välillä. Helmikuun alussa Hashd al-Shaabin taistelijat pahoinpitelivät poliisin. Pahoinpitelystä kiinni otettuja yritettiin myöhemmin vapauttaa väkivallalla paikalliselta poliisiasemalta. Hashd al-Shaabin taistelijat kahakoivat myös armeijan sotilaiden kanssa Länsi-Mosulissa erään sillan käytöstä syntyneen riidan yhteydessä.¹⁹⁰ Hashd al-Shaabiin kuuluvan Sayid al-Shuhada -militian upseeri sai surmansa ja kaksi taistelijaa loukkaantui yhteenotossa poliisia vastaan Länsi-Mosulin vanhassa kaupungissa 28.5. Myös yksi poliisi sai surmansa. Poliisin mukaan kahakka sai alkunsa kun Hashd al-Shaabin taistelijat yrittivät tunkeutua poliisiasemalle ottaakseen sen tukikohdakseen.¹⁹¹ YK:n Irakin erityisedustaja, UNAMIn johtaja Jan Kubis tuomitsi hyökkäyksen poliisiasemalle.¹⁹²

- Nineven alanko

Bagdadiin liitoksissa olevan Hashd al-Shaabin läsnäolo hiertää kansanryhmien välejä Nineven alangolla, jossa sunniarabit esittivät tammikuussa 2018 toiveen, että kansainvälisen koalition joukot ja kurdijoukot suojelisivat heitä Hashd al-Shaabin joukoilta.¹⁹³ Nineven alangolla on ollut ajoittaisia ISISin iskuja ja terroristipidätyksiä. Esimerkiksi kurdisotilas sai surmansa Hamdaniyan alueella Ali Rashin kylässä kun suuri ISIS-taistelijoiden ryhmä hyökkäsi peshmergan asemia vastaan 19.12.¹⁹⁴ Irakin turvallisuusjoukot surmasivat kolme ISISin terroristia Hamdaniyan Nimrudin alueella 22.1.¹⁹⁵ Yksi lapsi kuoli ja toinen loukkaantui Hamdaniyassa maastoon jääneen pommin räjähdettyä 27.3.¹⁹⁶

Hamdaniyassa sotilaat ampuivat tarkastuspisteellä Hashd al-Shaabiin kuuluvan shabak-taistelijan ja haavoittivat toista 14.5.¹⁹⁷ Tel Kaifin turvallisuusjoukot pidättivät vaarallisen ISIS-terroristin ja seitsemän hänen alaistaan taistelijaa 12.2.¹⁹⁸ ISIS väitti vaurioittaneensa pommilla Hashd al-Shaabin ajoneuvoa Tel kaifissa 14.5.¹⁹⁹

- Sinjarin ja Tel Afarin piirikunnat

¹⁸⁶ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 8.1.2018.

¹⁸⁷ Wing, Joel 7.2.2018.

¹⁸⁸ Niqash 18.1.2018.

¹⁸⁹ Basnew s 7.5.2018.

¹⁹⁰ Wing, Joel 16.2.2018.

¹⁹¹ Basnew s 29.5.2018.

¹⁹² UNAMI 2.5.2018.

¹⁹³ Basnew s 7.1.2018.

¹⁹⁴ Daesh Daily/ Xendan 19.12.2018.

¹⁹⁵ Daesh Daily/ Rudaw 23.1.2018.

¹⁹⁶ Daesh Dailyn oma lähde 27.3.2018.

¹⁹⁷ Daesh Dailyn oma lähde 14.5.2018.

¹⁹⁸ Daesh Daily/ Maw sleya 12.2.2018.

¹⁹⁹ Daesh Daily/ ICDNMay13 14.5.2018.

Joulukuussa kerrottiin, että kurdiarmeija peshmerga aikoi avata Dohukin ja Nineven läänin Sinjarin välisen, Zummarin alueen läpi kulkevan tien taas liikenteelle. Tiedossa ei kuitenkaan ollut jos Irakin armeija avaisi saman tien liikenteelle Nineven läänin puolella. Tien ollessa suljettu ihmiset olivat joutuneet kiertämään Mosulin kautta kulkevan, potentiaalisesti vaarallisen reitin kautta Sinjariin.²⁰⁰

Hashd al-Shaabi poistui tammikuun 2018 alussa Sinjarin piirikunnan Sinunen kaupungista. Kaupunki jäi PKK:n hallintaan.²⁰¹ The New York Times -lehden toimittaja Alissa J. Rubin matkusti tammikuussa 2018 Dohukin kaupungista Sinunen kaupunkiin. Noin 200 km matka kesti yhdeksän tuntia, ja matkalla piti kulkea 26 turvallisuusjoukkojen tarkastuspisteen läpi. Vastaan tuli ensin kurdijoukkoja, sitten Irakin armeijan joukkoja ja terrorisminvastaisia joukkoja (CTS), sitten Hashd al-Shaabin shiamilitioita ja lopulta Syyrian ja Turkin kurdien militioita.²⁰²

Mosulin kunnanvaltuusto antoi maaliskuussa PKK:lle kymmenen päivää aikaa poistua Sinjarin piirikunnasta.²⁰³ Irakin turvallisuusjoukot levittäytyivät Sinjarin piirikuntaan ja ottivat alueen haltuunsa 25.3. sen jälkeen, kun Turkin kurdisissien PKK-järjestön joukot kertoivat lähteneensä alueelta. Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan on uhannut Turkin hyökkäyksellä Sinjarin piirikuntaan PKK:n läsnäolon vuoksi. Turkki ei halua, että Sinjarista tulee Qandilin kaltainen PKK:n tukikohta Irakissa, ja haluaisi katkaista Irakin ja Syyrian kurdien väliset yhteydet. Turkki on myös huolissaan PKK:n tukemista, jesidien muodostamista YBS-joukoista²⁰⁴ jotka jäivät Sinjarin piirikuntaan vaikka PKK ilmoitti vetäytymisestään.

Turkin pääministeri Binali Yildirim vakuutti puhelinkeskustelussa Irakin pääministeri Abadille 26.3. että Turkki ei ryhtyisi sotatoimiin Irakissa ilman Irakin hallituksen lupaa.²⁰⁵ Myös Iranille Sinjarin piirikunta on tärkeä. Kontrolloimalla Sinjaria ja joitakin muita Keski-Irakin alueita Iran voisi pitää yllä unelmaa Välimerelle johtavasta kulkuväylästä, jota kautta se pystyisi viemään öljyä ja kaasua. Samalla se kykenisi katkaisemaan Irakin kurdien ja sunniarabiin yhteyksiä Syyrian puolelle.²⁰⁶

Neljä poliisia sai surmansa ISISin iskussa Nineven läänin Syyrian vastaisella rajalla joulukuun lopulla. Isku kohdistui Yarabiyan alueelle.²⁰⁷ ISIS surmasi ainakin viisi Irakin turvallisuusjoukkojen jäsentä valetarkastuspisteellä Mosulin ja Tel Afarin välisellä tiellä 31.3.²⁰⁸ ISISin valetarkastuspisteitä on nähty tänä keväänä eri puolella kiisteltyjä alueita.²⁰⁹ Kansainvälinen koalitio ilmoitti tehneensä ilmaiskun Tel Afarin alueelle ISISiä vastaan 25.5.²¹⁰

- Baajin piirikunta

Iranin vallankumouskaartin (IRGC) ja Hashd al-Shaabin joukoista muodostuvan sotilassaattueen kerrottiin ajaneen Nineven läänin eteläisen Baajin piirikunnan kautta Syyriaan joulukuun puolivälissä. Baajin piirikunnassa saattue ajoi Hashd al-Shaabin tarkastuspisteiden läpi. Saattueessa kerrottiin olleen Kataib Hezbollah- ja Harakat al-Nujaba- shiamilitioiden joukkoja.²¹¹

²⁰⁰ Rudaw 18.12.2017.

²⁰¹ Basnews 6.1.2018a.

²⁰² The New York Times/ Alissa J. Rubin 2.4.2018.

²⁰³ Daily Sabah 12.3.2018.

²⁰⁴ Yekineyen Berxwedana Şengale, engl. Sinjar Resistance Units (SRU). Joukkoihin kuuluu noin 3000 taistelijaa jotka ovat lähinnä jesidejä. YBS:n tukikohta on Sinjarin piirikunnan Khanasorissa. (Al-Monitor/ Fehim Tastekin 26.3.2018)

²⁰⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 5; Al-Monitor/ Mahmut Bozarslan 15.11.2017; ISW/ Elizabeth Teoman & Jennifer Cafarella 20.3.2018; Al-Monitor/ Fehim Tastekin 26.3.2018; Wilgenburg, Wladimir van 28.3.2018.

²⁰⁶ Al-Monitor/ Mahmut Bozarslan 15.11.2017.

²⁰⁷ Iraqi News/ Nehal Mostafa 27.12.2017.

²⁰⁸ Kurdistan 24 31.3.2018.

²⁰⁹ Wing, Joel 30.3.2018.

²¹⁰ Daesh Daily/ Inherent Resolve 25.5.2018.

²¹¹ The New Arab 16.12.2017.

Maaliskuussa eräs Nineven läänistä tuleva sunnikansanedustaja syytti Hashd al-Shaabiin kuuluvan Imaami Alin prikaatien²¹² taistelijoita joidenkin sunniien sieppauksesta ja kidutuksesta Baajin ja Sinjarin välisellä tiellä. Hashd al-Shaabin johtaja Abu Mahdi al-Muhandis lupasi tutkia asiaa ja väitti että aikaisemmin väärinkäytöksiin syyllistyneitä Hashd al-Shaabin jäseniä oli rangaistu Mosulin kaupungissa.²¹³ ISIS hyökkäsi Baajin piirikunnassa Syyrian rajan tuntumassa Irakin armeijan joukkoja vastaan 6.5. Ainakin kaksi sotilasta ja kolme ISISin terroristia sai surmansa.²¹⁴

Irakin turvallisuusjoukot suorittivat sotilasoperaation ISISin joukkoja vastaan Nineven, Anbarin ja Salah al-Dinin lääneihin ulottuvalla syrjäisellä Jazeeran aavikolla 23.–27.11. Turvallisuusjoukot väittivät vapauttaneensa 175 kylää ISISiltä.²¹⁵ Jazeeran alueella väitettiin nähdyn kuitenkin suuri ISISin ajoneuvosaattue tammikuun alkupuolella 2018.²¹⁶ Irakin armeijan 9. ja 15. divisioonan joukkoja sijoitettiin aseisiin Syyrian vastaiselle rajalle touko-kesäkuun vaihteessa, koska ISISin terroristit olivat tehneet useita hyökkäyksiä Tal Safoukin alueelle.²¹⁷

Hashd al-Shaabin rooli on Nineven läänissä näkyvä.²¹⁸ YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen Irak-raportin mukaan ISISin jäljellä olevat terroristit jatkoivat hyökkäyksiä Irakin poliisia ja muita turvallisuusjoukkoja sekä Hashd al-Shaabia vastaan Nineven läänissä.²¹⁹

UNAMIn tilastojen mukaan Nineven läänissä sai surmansa joulukuussa 13 siviiliä ja 7 loukkaantui. Muilta kuukausilta tammi- ja toukokuun väliltä ei löydy tietoa UNAMIn kuukausiraporteista.²²⁰

ACLED-tietokantaan²²¹ on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Nineven läänissä 215 välikohtausta, joissa sai surmansa 640 ihmistä. Heistä oli siviilejä 67. Siviilien surmat jakaantuivat alueittain seuraavasti: Mosul 47, Tel Afar 10, Sinjar 6, Baaj 4.

- **Salah al-Dinin lääni**

²¹² Engl. Imam Ali Brigades.

²¹³ Wing, Joel 30.3.2018.

²¹⁴ Basnews 6.5.2018.

²¹⁵ UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

²¹⁶ Basnews 6.1.2018b.

²¹⁷ Daesh Daily/ Rudaw 1.6.2018.

²¹⁸ Mansour, Renad 3.4.2018.

²¹⁹ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

²²⁰ http://www.unirag.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

²²¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project, <https://www.acledata.com/>) kerää aineistoa turvallisuusvälikohtauksista ja kuolonuhreista eri maissa. Aineistossa on eritelty violence against civilians -tyyppiset turvallisuusvälikohtaukset, joissa väkivalta on kohdistunut siviileihin. Lukumäärä sisältää kuolonuhrit, joihin liittyvä tapahtuma on tilastoitu ACLED-tietokannassa koodilla 17 (Military versus civilians), 27 (Rebels versus civilians), 37 (Political militia versus civilians), 47 (Communal militia versus civilians), 57 (Rioters versus civilians), 67 (Protesters versus civilians) tai 78 (Other actor versus civilians). "Remote violence" -tapahtumissa konfliktiin on osallistuttu käyttämällä sellaista välinettä, joka ei vaadi tekijän fyysistä läsnäoloa. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi pommitukset. ACLED:n aineistoon liittyy heikkouksia. ACLED:in uhriluvut perustuvat osittain uutislähteisiin ja raportoidut uhriluvut vaihtelevat usein eri lähteissä. Tapauksissa, joissa lähteissä esiintyy toisistaan poikkeavia uhrilukuja, kuolonuhrien määräksi tilastoidaan luotettavimmaksi arvioidun lähteen ilmoittama luku tai sellaisen puuttuessa tilastoidaan alhaisin raportoitu luku. Tarkkojen lukujen puuttuessa aineistoon tilastoidaan vähimmäisarvio mahdollisesta uhriluvusta. Aineisto sisältää suhteellisen kattavan otoksen Irakin eri puolilla esiintyvistä turvallisuusvälikohtauksista, mutta se ei kata kaikkia kuolonuhreja vaatineita välikohtauksia. ACLED:n aineistossa kuolonuhrien määrä on todennäköisesti todellista alhaisempi.

- Samarran piirikunta

Hashd al-Shaabin 2. prikaatin ja Irakin armeijan 15. divisioonan väitettiin vallanneen joulukuussa ilmavoimien tuella alueen, jossa oli ISISin piilopaikkoja kuten tunneleita. Alue sijaitsi Mutaibiyan aavikolla, Samarran kaupungin ja Diyalan läänin vastaisen rajan tienoilla.²²² Huwayshissa, noin 10 km Samarrasta itään, oli joulukuun puolivälissä ISISin itsemurhaiskuja Irakin turvallisuusjoukkoja ja Hashd al-Shaabiin kuuluvaa Saraya al-Salam -militiaa vastaan. Ainakin neljä Hashd al-Shaabin jäsentä ja kolme ISISin terroristia sai surmansa.²²³

Tammikuun 2018 alussa oli turvallisuusjoukkojen operaatioita ISISiä vastaan Samarran ja Tikritin alueilla sekä Baijin-Makhoulin vuoristoalueella.²²⁴ Irakin erikoisjoukkojen (ISOF) 57. prikaatin komentaja surmattiin ISISin pystyttämällä valetarkastuspisteellä lähellä Samarraa 13.3. Kuusi henkilöä pidätettiin surman jälkeen.²²⁵

YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen Irak-raportin mukaan aseelliset kapinallisryhmät olivat aktiivisia edelleen Salah al-Dinin ja Kirkukin läänien raja-alueella.²²⁶ Turvallisuusjoukot etsivät huhtikuun alkupuolella terroristeja, jotka olivat ampuneet kohti tarkastuspistettä haavoittaen kolmea Hashd al-Shaabin jäsentä Bustan Mahishin alueella Samarrassa.²²⁷

Hashd al-Shaabi purki huhtikuun loppupuolella seitsemän tienvarsipommia Samarrasta itään sijaitsevalla Mutaibiyan alueella ja kaatoi puita paikasta, joka oli otollinen ISISin terroristien väijytykselle.²²⁸ Turvallisuusjoukot surmasivat 9.5. itsemurhapommittajan Samarran lähistöllä ja löysivät Bishkanin ja Tal al-Dhahabin alueelle suunnatuissa etsintäoperaatioissa kolme ISISin kätköä.²²⁹

- Baladin piirikunta

Irakin turvallisuusjoukot ja Hashd al-Shaabiin kuuluva Saraya al-Salam aloittivat helmikuun alkupuolella Samarrasta kaakkoon sijaitsevan Baladin alueen Farahatiyassa terrorisminvastaisen operaation, jossa tuhottiin neljä taloa.²³⁰ ISIS väitti hyökänneensä Irakin armeijan aseisiin, samoin kuin paikallisen mukhtarin ja Hashd al-Shaabin komentajan taloihin Farahatiyassa 12.2.²³¹ Baladin ja Samarran välissä sijaitsevalla Ishaqin alueella on ollut joitakin välikohtauksia keväällä. Esimerkiksi 9.3. turvallisuusjoukot ja Hashd al-Shaabi kertoivat surmanneensa kaksi itsemurhahyökkäystä yrittänyttä terroristia.²³² Terroristit ampuivat poliisin Baladin piirikunnan Rawasheedin ja Athiyan tienoilla 14.3.²³³ Samarran operaatiokeskus kertoi kahden terroristin surmista ja kahden haavoittamisesta Baladin Tal al-Dhahabin alueella Hashd al-Shaabin 43. prikaatin toimesta 27.4.²³⁴

- Baijin piirikunta

²²² Iraqi New s/ Mohamed Mostafa 18.12.2017.

²²³ Basnew s 16.12.2017.

²²⁴ blogi Musings on Iraq/ Joel Wing 13.1.2018.

²²⁵ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

²²⁶ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

²²⁷ Factiva/ NINA 11.4.2018.

²²⁸ NINA 20.4.2018.

²²⁹ Factiva/ NINA 9.5.2018.

²³⁰ Daesh Daily/ Sumaria 6.2.2018.

²³¹ Daesh Daily/ ICDNFeb12 12.2.2018.

²³² Daesh Daily/ Etejah 9.3.2018.

²³³ Daesh Daily/ Sumaria 14.3.2018.

²³⁴ Daesh Daily/ Maw azin, Ghad 27.4.2018.

Salah al-Dinin läänin itäosassa sijaitsevassa Baijin piirikunnassa Hashd al-Shaabi on puhdistanut kevään mittaan ISISiltä jääneitä räjähteitä ja miinoja teollisuusalueilta.²³⁵ Turvallisuusjoukot ovat myös löytäneet ISISin käyttämiä asekatkōja ja tunneleita.²³⁶ Toukokuun lopulla Hashd al-Shaabin 51. prikaati löysi vastikään asetettuja tienvarsipommeja Baijin piirikunnan Malalin kylässä.²³⁷

Salah al-Dinin maakuntaneuvoston johtaja Jassim al-Jabara piti toukokuun lopussa tiedotustilaisuuden, jossa hän varoitti mahdollisten ISISin iskujen muodostavan uhan siviileille ja moskeijoille Salah al-Dinin läänin itäosissa. Hän kertoi myös uusien tarkastuspisteiden perustamisesta Salah al-Dinin läänin itäisiin kuntiin sekä turvallisuustoimien vahvistamisesta Tikritin kaupungista itään sijaitsevilla alueilla.²³⁸

- Shirqatin piirikunta

Salah al-Dinin pohjoisosassa sijaitsevassa, Kirkukin Hawijan piirikuntaan rajoittuvassa Shirqatissa on ollut edelleen ajoittaisia terroristi-iskuja ja turvallisuusoperaatioita. Esimerkiksi huhtikuussa useita ihmisiä sai surmansa tai loukkaantui pommiräjähdyksessä Shirqatin Sidran hautausmaalla.²³⁹ Toukokuun alkupuolella Salah al-Dinin operaatiokeskus aloitti turvallisuusoperaation jokisaarilla Nineven läänin rajalla ja löysi saamansa tiedustelutiedon mukaisesti useita terroristien ammus- ja räjähdekatkōja.²⁴⁰

- Tuz Khurmatun piirikunta

Salah al-Dinin läänin koillisosassa sijaitsevassa Tuz Khurmatussa ja sen lähialueella on ollut toistuvia väkivaltaisuuksia. Tuz Khurmatun lähellä sijaitsevan Balkanan kylän kurdiasukkaiden väitettiin nousseen kapinaan Hashd al-Shaabia vastaan ja surmanneen kaksi sen taistelijaa joulukuussa. Hashd al-Shaabi teki vastaiskun tulittamalla Hanjiran vuoristoista aluetta.²⁴¹

Kaksi lasta kuoli ja seitsemän henkilöä loukkaantui Tuz Khurmatun turkmeenienemmistöiselle alueelle tehdyssä kranaatinheitiniskussa 10.12. Kahta päivää myöhemmin samalle alueelle tehdyssä kranaatinheitiniskussa sai surmansa kaksi henkilöä ja noin 20 loukkaantui. Iskujen takana olivat Tuz Khurmatun itäpuolisilla, kurdien hallinnassa olevilla vuorilla oleskelevat sunni ja/ tai kurdikapinalliset. Irakin helikopterit vastasivat iskuihin tulittamalla kahta kylää. 14.12. kurdit kertoivat lähettäneensä alueelle lisäjoukkoja.²⁴²

UNAMI kertoi joulukuussa tutkivansa Tuz Khurmatussa lokakuussa 2017 tapahtuneita ihmisoikeusloukkauksia, Irakin keskushallinnon joukkojen vallattua kaupungin. UNAMIn lähettämä tutkimusryhmä kävi Tuz Khurmatussa 7.12. Tutkimuksen alla oli muun muassa pakoont lähteneiden asukkaiden talojen polttamiset sekä paluumuuton estävä uhkailu. YK:n erityisedustaja Jan Kubis oli kertonut marraskuussa YK:n turvallisuusneuvostolle, että ainakin 150 kurdien ja turkmeenien taloa oli tuhottu, ja että lisäksi oli ollut väkivallantekōja. Väkivaltaisuuksien vuoksi runsaasti lisää kurdeja oli paennut kaupungista. UNAMI esitti huolensa myös jatkuvista kranaatti-iskuista, jotka olivat surmanneet kaupungin turkmeeneja ja aiheuttaneet kostoiskuja.²⁴³ Kurdit kritisoivat

²³⁵ Factiva/ NINA 17.3.2018.

²³⁶ Factiva/ NINA 15.5.2018.

²³⁷ Factiva/ NINA 25.5.2018.

²³⁸ Iraq New s 28.5.2018.

²³⁹ Factiva/ NINA 12.4.2018.

²⁴⁰ Factiva/ NINA 8.5.2018.

²⁴¹ Basnew s 9.12.2017.

²⁴² UN Security Council 17.1.2018, s. 6.

²⁴³ UNAMI 13.12.2017.

UNAMIn raportointia Tuz Khurmatusta, väittäen ettei UNAMIn tutkijoilla ollut riittävästi tietoa oikeudenloukkausten kuten vaurioituneiden ja ryöstettyjen kurdien talojen määrästä.²⁴⁴

Joulukuun puolivälissä tuotiin lisää kurdijoukkoja Tuz Khurmatun läheisille öljykentille, suojelemaan niitä lähellä olevilta Hashd al-Shaabin joukoilta.²⁴⁵ Joulukuun lopulla oli välikohtaus Hashd al-Shaabin eri yksiköiden välillä Tuz Khurmatussa, kun Hashd al-Shaabin taistelijat ottivat yhteen niin ikään Hashd al-Shaabiin kuuluvien turkmeenitaistelijoiden kanssa. Uhreja ei tiettävästi tullut. Hashd al-Shaabi oli estänyt turkmeenitaistelijoita tunkeutumasta kurdien kaupunginosaan.²⁴⁶

Tuz Khurmatusta tuleva kurdidelegaatio tapasi Hashd al-Shaabiin kuuluvan Asayib Ahl al-Haq-militian johtajan Qais al-Khazalin ja ajatollah Ali al-Sistanin edustajan Abdul Mahdi al-Karbalaian Etelä-Irakin Najafissa tammikuun 2018 alussa. Kurdidelegaatio tapasi myös Kerbalassa Badrin organisaation johtajan Hadi al-Amirin sekä Irakin presidentin Fuad Masumin, varapresidentti Nuri al-Malikin ja parlamentin varapuhemiehen Aram Sheikh Mohammedin. Kurdidelegaatio toivoi, että Tuz Khurmatusta paenneet (kurdit) voisivat palata kotiin, että Tuz Khurmatun piirikuntaan komennettaisiin neutraaleja joukkoja ja että kurdeihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset loppuisivat.²⁴⁷

Pari päivää myöhemmin uutisoitiin, että Irakin sisäministeriön erikoisjoukot olivat korvanneet Hashd al-Shaabin joukkoja Tuz Khurmatussa. Tuz Khurmatun pormestari väitti että vaihto tapahtui koska Hashd al-Shaabin joukkojen määräaikainen komennus kaupungissa oli päättynyt.²⁴⁸

Tammikuun alussa Tuz Khurmatun lähivuorilta ammuttiin kranaatinheittimen kranaatteja Tuz Khurmatuun, jolloin kaksi henkilöä sai surmansa ja kymmenien väitettiin loukkaantuneen.²⁴⁹ Tuz Khurmatun ja Kifrin välisellä vuoristoisella alueella on toiminut ainakin Rayat al-Bayda²⁵⁰ -niminen sissiryhmä, johon kuuluvien taistelijoiden on arveltu koostuvan ainakin ISISin jäljellä olevista taistelijoista. YK kehotti tammikuussa Irakin viranomaisia tekemään kaiken mahdollisen Tuz Khurmatun siviilien suojelemiseksi, ja toivoi että alueelta lokakuun väkivaltaisuuksien vuoksi paenneet voisivat palata sinne turvallisesti.²⁵¹

Maaliskuussa Los Angeles Times uutisoi, että Tuz Khurmatun kaupungissa on edelleen muureja jotka erottavat toisistaan kurdien sekä turkmeenien ja arabien kaupunginosa niiden keskinäisten jännitteiden vuoksi. Uutisen mukaan jännitteet olivat erityisen korkealla muurien lähellä. Joidenkin kurdien talot ovat jääneet turkmeenien puolelle muuria ja toisin päin. Kurdikauppiat olivat jättäneet kaupungin päätorin, ja perustaneet oman torinsa kurdikaupunginosaan.²⁵²

Maaliskuussa uutisoitiin, että Hashd al-Shaabin rooli on Salah al-Dinin läänissä näkyvä.²⁵³ Hashd al-Shaabiin kuuluva shiiamilitia Saraya al-Salam ilmoitti maaliskuun vaihteessa lisäävänsä joukkojaan Kirkukin ja Bagdadin välisellä tiellä, Daquqin sekä Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatun ja Amerlin välisellä tieosuudella ISISin hyökkäysten ja valetarkastuspisteiden vuoksi. Joukot tulevat tukemaan jo paikalla olevia armeijan ja poliisin joukkoja.²⁵⁴ Yksi Hashd al-Shaabin

²⁴⁴ Basnews 28.12.2017.

²⁴⁵ Stratfor 14.12.2017.

²⁴⁶ Basnews 25.12.2017b.

²⁴⁷ Kurdistan 24, 6.1.2018.

²⁴⁸ Iraqi News s/ Mohamed Mostafa 8.1.2018.

²⁴⁹ Iraqi News s/ Mohamed Mostafa 8.1.2018.

²⁵⁰ Engl. White Flags.

²⁵¹ UN Security Council 17.1.2018, s. 11.

²⁵² Los Angeles Times/ Nabih Bulos 11.3.2018.

²⁵³ Mansour, Renad 3.4.2018.

²⁵⁴ Kurdistan 24, 1.4.2018.

jäsen kuoli ja kolme loukkaantui pommi-iskussa Hamrinin alueella Tuz Khurmatun ja Tikritin välisellä tiellä 30.5.²⁵⁵

Irakin kurdien KDP-puolue väitti että Hashd al-Shaabin turkmeenitaistelijat olivat estäneet kurdeja äänestämästä 12.5. parlamenttivaaleissa ainakin kolmessa Tuz Khurmatun lähikylässä (Tapa Sawza, Sha Saiwan ja Albu Sabah). Kylissä on KDP:n mukaan 860 kurdiaäänestäjää. Kyläläisten mukaan Hashd al-Shaabi oli pakottanut heitä luopumaan äänestyskorteistaan, tai kehottanut heitä äänestämään Fatah-liittoumaa.²⁵⁶

Toukokuussa kurdimedia Rudaw uutisoi, että kurdit olivat marginalisoituneet Tuz Khurmatussa, ja että kurdien hallussa aikaisemmin olleet pormestarin, poliisipäällikön ja hallintojohtajan virat oli myönnetty arabeille ja turkmeeneille. Kurdipuolue PUK:n Tuz Khurmatun toimiston päällikkö kertoi että PUK:n toimisto oli avattu maaliskuun lopussa, mutta päällikkö kertoi käyneensä siellä vain kerran, koska oli saanut säännöllisesti uhkauksia. Hänen mukaansa paikallisilta viranomaisilta ei saanut apua.²⁵⁷

- Tikritin piirikunta

Tikritin kaupungissa on ollut yksittäisiä välikohtauksia tai terrorismipidätyksiä viime kuukausina. Irakin sotilastiedustelu kertoi pidättäneensä kaksi ISISin terroristia Tikritin kaupungissa 23.3.²⁵⁸ ISIS teki pommi-iskun Hashd al-Shaabin harjoituskeskukseen Tikritin kaupungin eteläosassa 11.4. Neljä Hashd al-Shaabin jäsentä loukkaantui.²⁵⁹ Tikritin kaupungin sisäänkäynnillä oli terroristipidätys Salah al-Dinin operaatiokeskuksen alaisen sotilastiedustelupalvelun toimesta 17.5.²⁶⁰

UNAMIn tilastojen mukaan Salah al-Dinin läänissä sai surmansa joulukuussa 7 siviiliä ja 25 loukkaantui. Maaliskuussa luvut olivat 12/26. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIN kuukausikuukausiraporteista.²⁶¹

ACLED- tietokantaan on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Salah al-Dinin läänissä 245 välikohtausta, joissa sai surmansa 670 ihmistä. Heistä oli siviilejä ainakin 75. Siviilien surmat jakaantuivat alueittain seuraavasti: Dujail (aik. Fares) 22, Shirqat 21, Tikrit 15, Tuz Khurmatu 7, Balad 4, Dawr 3, Samarra 2, Baiji 1.²⁶²

- **Kirkukin lääni**

Kirkukin läänin länsi- ja eteläosissa oli vuoden 2017 lopulla viitteitä ISISin jäljellä olevien terroristien uudesta järjestäytymisestä. ISISin joukkojen kerrottiin liikkuvan vapaasti Kirkukin Hawijan ja Daquqin piirikuntien sekä Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatun piirikunnan välillä. Kurdien mielestä tämä johtuu siitä että kurdijoukot oli ajettu alueelta pois lokakuussa keskushallinnon joukkojen toimesta.²⁶³ Lisäksi ISISiltä alueita vapautettaessa terroristit oli ajettu pois kaupungeista, kuten Hawijasta, mutta ympäröivä maaseutu oli jäänyt puhdistamatta.²⁶⁴ Alueen tilanteen hyvin tunteva journalisti Fazel Hawramy totesi helmikuussa, että Kirkukin

²⁵⁵ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 30.5.2018.

²⁵⁶ Factiva/ BBC 12.5.2018.

²⁵⁷ Rudaw 30.5.2018.

²⁵⁸ Factiva/ BBC 23.3.2018.

²⁵⁹ Factiva/ BBC 12.4.2018.

²⁶⁰ Daesh Daily/ Ghad 17.5.2018.

²⁶¹ http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

²⁶² <https://www.acleddata.com/>

²⁶³ Al-Monitor/ Mahmut Bozarslan 5.1.2018.

²⁶⁴ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 26.2.2018.

läänissä lisääntyneet ISISin iskut ovat jääneet hallinnon huomiota vaille toukokuun parlamenttivaalien lähestyessä.²⁶⁵

Maaliskuussa Kirkukin entinen poliisipäällikkö Sarhad Qadir arvioi ISISin taistelijoiden piileskelevän Kirkukin läänissä Hawijan piirikunnan Rashadin, Riyadhin, Zabin ja Abbasin alueilla, samoin kuin Daquqin piirikunnassa. Hän arvioi että Kirkukin läänissä olisi noin 2000 ISISin taistelijaa. Kirkukin nykyisen poliisipäällikön Kawa Mama Parwizin mukaan ISISin taistelijoita on runsaasti Hawijan piirikunnassa. Heitä näkyi Rashadin ja Riyadhin alueilla, Hamrinin vuoristossa ja Rodkhanan sekä Kodaran järvillä.²⁶⁶

- Kirkukin kaupunki

Kirkukin kaupungissa on ollut joitakin väkivaltaisuuksia viime kuukausina. Esimerkiksi tuntemattomat miehet hyökkäsivät 17.12. Hashd al-Shaabin ja terrorisminvastaisten joukkojen ajoneuvosaattuetta vastaan Farmanbaranin kaupunginosassa.²⁶⁷ Turkmeenien ITF-puolueen edustaja ammuttiin tammikuussa.²⁶⁸ Erään shiiamilitian päämajaa vastaan hyökättiin 25.2. Kirkukissa oli moottoripyöräpommien isku 27.2.²⁶⁹ Kirkukin kaupungissa oli kaksi pommi-iskua 24.3. Parezga- kadulla ja Tiseenin kaupunginosassa. Iskuissa loukkaantui ainakin kuusi henkilöä.²⁷⁰ Ainakin yksi henkilö sai surmansa ja yksitoista ihmistä loukkaantui autopommien iskussa Khadhran kaupunginosassa huhtikuun puolivälissä.²⁷¹

Federaatiopoliisin ja terrorisminvastaisten joukkojen kerrottiin vetävän joukkojaan pois Kirkukin läänistä toukokuun lopulla. KDP-puolueen edustaja Adnan Karkuki kertoi että Kirkukin kaupungissa oli edelleen Irakin armeijan ja Hashd al-Shaabin joukkoja.²⁷² Irakin pääministeri lupasi ennen vaaleja perustaa kurdeista muodostuvan armeijan yksikön Kirkukin kaupunkiin. PUK-puolueen Kirkukin kaupungin toimiston varajohtajan Yasin Ezzadinin mukaan yksikkö koostuisi Kirkukin kurdiasukkaista, ja sen tarkoitus olisi tuottaa turvallisuutta Kirkukin asukkaille. Yksikön perustaminen ei ollut vielä alkanut toukokuun loppupuolella.²⁷³

- Hawijan piirikunta

Kirkukin läänin länsiosassa sijaitsevassa Hawijan piirikunnassa on ollut jatkuvia turvallisuusoperaatioita ISISiä vastaan viime kuukausina. YK:n turvallisuusneuvoston tammikuinen raportti mainitsee Hawijan piirikunnassa 4.12. tapahtuneen viiden siviilin kuolemat, samoin kuin 5.12. tapahtuneen neljän siviilin sieppauksen ISISin toimesta.²⁷⁴ Kirkuk Now - verkkolehden mukaan ISIS hyökkäsi Hawijan piirikunnan Riyadhin kunnassa Asajerin, Hamlin ja Khozaifin kyliin 6.–7.12. Asukkaat olivat puolustautuneet, ja väittivät, että ISISin terroristit olivat armeijan ja Hashd al-Shaabin univormuissa. Khozaifin kylässä kuusi siviiliä sai surmansa ja kahdeksan loukkaantui ISISin hyökkäyksissä. Surmatut siviilit olivat Irakin armeijan 20. divisioonan komentajan ja 15. divisioonan kuuluvan everstin sukulaisia.²⁷⁵

²⁶⁵ Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 26.2.2018.

²⁶⁶ Rudaw 12.3.2018.

²⁶⁷ Basnew s 17.12.2017b.

²⁶⁸ blogi Musings on Iraq/ Joel Wing 13.1.2018.

²⁶⁹ Stratfor 28.2.2018.

²⁷⁰ Basnew s 25.3.2018.

²⁷¹ Basnew s 15.4.2018.

²⁷² Basnew s 28.5.2018.

²⁷³ Rudaw 23.5.2018.

²⁷⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 10.

²⁷⁵ Kirkuk Now 10.12.2017.

Joulukuussa ISISin taistelijoiden kerrottiin piileskelevän Hawijan piirikunnan Riyadin ja Rashadin, samoin kuin Abbasin ja Dibisin välisellä alueella.²⁷⁶ Joulukuun loppupuolella ISISin väijytyksessä kuoli eräs poliisieversti ja hänen poikansa Kirkukin ja Hawijan välisellä tiellä. Samalla tiellä sai samana päivänä surmansa ISISin väijytyksessä eräs heimopäällikkö vaimoineen ilmeisesti ISISin väijytyksessä.²⁷⁷

Tammikuun 2018 alussa Irakin turvallisuusjoukot pakottivat 235 Hawijan alueella asuvaa, ISIS-liitoksista epäiltyä perhettä poistumaan kodeistaan, pääasiassa Daquqin piirikunnassa sijaitsevalle IDP-leirille. Perheiden poistuttua kodeistaan Hashd al-Shaabin joukot tuhosivat 29 taloa. Osa karkotetuista oli ollut edellisvuosina paossa kotoaan ja he olivat palanneet kotiinsa marraskuussa 2017. Uusien karkotusten yhteydessä perheitä hajosi ja kolmea miestä pahoinpideltiin.²⁷⁸

ISISin terroristit väijyttivät ajoneuvosaattueen ja surmasivat 27 Hashd al-Shaabin jäsentä Riyadhin kunnan Saadouniyan kylässä lähellä Hawijaa 18.2. Hashd al-Shaabin joukot olivat kotoisin Etelä-Irakin Basrasta ja heillä oli huono paikallistuntemus.²⁷⁹ Hashd al-Shaabiin kuuluvan Asayib Ahl al-Haq -militian joukot kostivat iskun räjäyttämällä Saadouniyan kylässä useita ISIS-epäiltyjen taloja sekä mahdollisesti surmaamalla ihmisiä.²⁸⁰ YK:n huhtikuinen Irak-raportti mainitsee sekä ISISin hyökkäyksen Hashd al-Shaabin joukkoja vastaan 18.2. että Irakin turvallisuusjoukkojen turvallisuusoperaation ISISiä vastaan seuraavana päivänä Hawijan alueella.²⁸¹ Journalisti Fazel Hawramy arvioi helmikuussa että viranomaisilla ei ole ollut selkeää turvallisuusstrategiaa Hawijan piirikunnassa. Alueella oli merkittävä määrä sunnien ja shiiojen turvallisuusjoukkoja, mutta niiden toiminta ei ollut koordinoitua. Paikallinen sunnisheikki Ahmad Obeid piti tarkoituksenmukaisena, että alueelle luotaisiin kaikkien ryhmien (kurdit ja sunnalaiset sekä shiialaiset arabit ja turkmeenit) yhteiset turvallisuusjoukot.²⁸²

ISISin terroristit surmasivat kaksi poliisia ja haavoittivat yhtä poliisien tarkastuspisteellä Khabbazin öljykentällä Yaichin alueella Kirkukin ja Hawijan välissä 24.2.²⁸³ Hawijan piirikunnan Saadiyan kylässä oli tulitaistelu Hashd al-Shaabin ja ISISin terroristien välillä 5.3. Tulitaistelussa väitettiin kuolleen ainakin 20 ISISin terroristia ja useita Hashd al-Shaabin taistelijoita.²⁸⁴ Hashd al-Shaabin 11. prikaatin komentaja, kenraalimajuri Ali al-Hamdani ilmoitti Hashd al-Shaabin aloittaneen turvallisuusoperaation Hawijan piirikunnan Riyadhin kunnassa 11.3. tienoilla.²⁸⁵ Toukokuun alussa Hashd al-Shaabin 11. prikaati ilmoitti aloittaneensa turvallisuusoperaation joissakin Hawijan piirikunnan kylissä ISISiä vastaan.²⁸⁶

- Dibisin alue

Dibisin alueella on jännitteitä arabien ja kurdien välillä. Tammikuussa 2018 Erbilin läänin rajoittuvan Dibisin alueen Palkan kylässä arabien kerrottiin uhkailleen kurdeja ja määränneen heidät poistumaan 72 tunnin sisällä. Heidän taloihinsa olisi muuttanut paikkakunnalle tulleita arabiperheitä. UNHCR ja viranomaiset estivät kurdien karkotuksen.²⁸⁷ Toukokuussa Palkan kylän kurdit kertoivat, että kylässä oli enää 20 kurdiperhettä ja että heitä oli uhkailtu aseellisten

²⁷⁶ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 22.12.2017.

²⁷⁷ Basnew s 25.12.2017c ja 25.12.2017d.

²⁷⁸ Human Rights Watch 4.2.2018.

²⁷⁹ Reuters 19.2.2018, Rudaw 19.2.2018, Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 26.2.2018.

²⁸⁰ Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 26.2.2018.

²⁸¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

²⁸² Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 26.2.2018.

²⁸³ The Baghdad Post 26.2.2018.

²⁸⁴ Basnew s 6.3.2018.

²⁸⁵ Kirkuk Now 11.3.2018.

²⁸⁶ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 1.5.2018b.

²⁸⁷ Al Monitor/ Judit Neurink 7.1.2018.

miesten toimesta jotta he poistuisivat kylästä. Kylään muuttaneet arabit olivat heidän mukaansa ottaneet haltuunsa kuusi kurdien taloa ja maita.²⁸⁸

- Daquqin piirikunta

Daquqin piirikunnassa Kirkukin läänin eteläosassa on ollut ISISin terrorismia ja jännitteitä eri kansanryhmien välillä. Kolme kurdisiviliä kidnapattiin Abu Mohammadin kylässä 25.12.²⁸⁹ Tammikuussa oli pommi-isku shiiamoskeijaa vastaan Daquqin alueella.²⁹⁰ Useita siviilejä surmattiin ISISin valetarkastuspisteessä 11.3. Bagdadin ja Kirkukin välisellä tiellä Daquqin piirikunnassa. ISIS pystytti edelleen viisi valetarkastuspistettä samalle tielle 19.–22.3. ja surmasi niillä useita siviilejä ja turvallisuusjoukkojen jäseniä.²⁹¹ Hashd al-Shaabiin kuuluva shiimilitia Saraya al-Salam ilmoitti maalishuhtikuun vaihteessa lisäävänsä joukkojaan Kirkukin ja Bagdadin välisellä tiellä, Daquqin sekä Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatun ja Amerlin välisellä tieosuudella ISISin hyökkäysten ja valetarkastuspisteiden vuoksi. Joukkojen oli tarkoitus tukea jo paikalla olevia armeijan ja poliisin joukkoja.²⁹²

Huhtikuun lopulla noin 50 ISISin taistelijaa ajoi moottoripyörillä Daquqin piirikunnan Haftagharin alueen kurdikyliin, kävi kaupoissa ja huusi iskulauseita ennen poistumistaan. ISIS oli myös avannut väliaikaisia tarkastuspisteitä kylissä ja niiden lähistöllä. Kirkukin poliisin puhemiehen mukaan ISISin taistelijat poistuivat alueelta turvallisuusjoukkojen lähestyessä.²⁹³ YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuun Irak-raportin mukaan Daquqin piirikunnan alueella oli jännitteitä kansanryhmien välillä myös sunninarabiin paluunmuuton vuoksi.²⁹⁴ Kaksi poliisia loukkaantui heidän autoaan vastaan tehdyssä pommi-iskussa Daquqin piirikunnan Gheidan kylän tienoilla 29.5.²⁹⁵

Kirkukin läänin turvallisuutta heikentää poliittinen epävakaus. YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuun Irak-raportin mukaan Kirkukin maakuntaneuvoston toiminta oli edelleen jäissä, eikä kokouksia pidetty.²⁹⁶ Maakuntaneuvostoa ei ole saatu koolle, koska sen 26 kurdijäsentä (maakuntaneuvostossa on yhteensä 41 paikkaa) on boikotoinut kokouksia.²⁹⁷ Kurdien KDP-puolue on sanonut että se palaa maakuntaneuvoston kokouksiin vasta sitten kun kaupungin turvallisuustoimet on alistettu paikallispoliisille ja muut joukot ovat vetäytyneet Kirkukista.²⁹⁸ Hashd al-Shaabin rooli on Kirkukin läänissä näkyvä.²⁹⁹

YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuun Irak-raportin mukaan ISISin jäljellä olevat terroristit jatkoivat hyökkäyksiä Irakin poliisia ja muita turvallisuusjoukkoja sekä Hashd al-Shaabia vastaan Kirkukin läänissä.³⁰⁰

UNAMIn tilastojen mukaan Kirkukin läänissä sai surmansa joulukuussa 15 siviiliä ja 6 loukkaantui. Huhtikuussa luvut olivat 10/ 21 ja toukokuussa 20/ 16. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIN kuukausiraporteista.³⁰¹

²⁸⁸ Rudaw 31.5.2018.

²⁸⁹ Kurdistan 24, 26.12.2017.

²⁹⁰ Kurdistan 24, 25.1.2018.

²⁹¹ Kurdistan 24, 22.3.2018; UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

²⁹² Kurdistan 24, 1.4.2018.

²⁹³ Kirkuk Now 27.4.2018.

²⁹⁴ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

²⁹⁵ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 29.5.2018.

²⁹⁶ UN Security Council 17.4.2018, s. 2.

²⁹⁷ Knights, Michael & Bilal Wahab 10.1.2018.

²⁹⁸ Niqash/ Shalaw Mohammed 25.1.2018.

²⁹⁹ Mansour, Renad 3.4.2018.

³⁰⁰ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

³⁰¹ http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

ACLED-tietokantaan on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Kirkukin läänissä 321 välikohtausta, joissa sai surmansa 679 ihmistä. Heistä oli siviilejä ainakin 87. Siviilien surmat jakaantuivat alueittain seuraavasti: Hawija 39, Kirkuk 34, Dibis 10, Daquq 4. Lisäksi 20.3. tapahtuneessa iskussa pyhiinvaeltajien bussiin Daquqissa sai surmansa ja loukkaantui tiettävästi noin 20–35 ihmistä.³⁰²

- **Diyalan lääni**

Diyalan lääniä leimaa Hashd al-Shaabin vahva läsnäolo.³⁰³ ISIS piilottelee maaseudulla, muun muassa Salah al-Dinin ja Kirkukin läänin vastaisella rajalla sekä Iranin vastaisella rajalla, samoin kuin suurten kaupunkien lähellä erämaissa ja tyhjissä kylissä. Diyalan läänin pohjoisosassa on jännitteiset välit Hashd al-Shaabin ja kurdijoukkojen välillä kurdien hallinnassa olevan alueen rajapinnassa. Tammikuun 2018 alussa Irakin turvallisuusjoukoilla oli operaatioita Diyalan läänin koillisosan Nadassa, samoin kuin läänin keskiosissa Muqdadiyahassa ja lännessä Salah al-Dinin lääniin rajoittuvalla raja-alueella.³⁰⁴ OIR-operaation³⁰⁵ komentajan, kenraaliluutnantti Paul Funkin maaliskuussa kertoman mukaan Diyalan läänissä on edelleen merkittävä määrä ISISin terroristeja ja Hashd al-Shaabin joukkoja.³⁰⁶

- Khanaqinin piirikunta

Diyalan läänin pohjoisosassa sijaitsevassa Khanaqinissa ammuttiin 10.12. kohti federaatiopoliisin rakennusta. Uhreja ei tullut. Federaatiopoliisin rakennus oli kuulunut aikaisemmin kurdien KDP-puolueelle.³⁰⁷ Irakin turvallisuusjoukkojen Tigrisin operaatiokeskuksen mukaan Baquban kaupungissa tehdyissä terrorisminvastaisissa operaatioissa surmattiin neljä ISISin terroristia 18.12.³⁰⁸

Jalawan ja Kalarin välisellä tiellä oli yhteenoton vaara joulukuun lopulla Irakin keskushallinnon joukkojen lähestyttyä kurdijoukkojen Qallan tarkastuspistettä. Kurdien tiedustelupalvelu Asayishin mukaan keskushallinnon joukot olivat kehottaneet kurdijoukkoja vetäytymään pois Sheikh Bawan alueelta. Kurdien peshmerga- ja Asayish-joukot valmistautuivat pysäyttämään keskushallinnon joukot, joiden he väittivät haluavan vallata kurdeilta kolme tarkastuspistettä. Kurdimedia Basnewsin mukaan tilanne rauhoittui kun sisäministeri Qasim al-Araji lähetti sisäministeriön joukkoja paikalle selvittämään tilannetta.³⁰⁹

Irakin turvallisuusjoukot tekivät laajan sotilasoperaation ISISin kitkemiseksi Hawi al-Azimin alueella Diyalan läänin pohjoisosassa tammikuussa 2018. Hashd al-Shaabin 23. prikaatin kerrottiin tuhonneen kolme ISISin piilopaikkaa ja pommilaboratorion.³¹⁰ Toukokuun puolivälin jälkeen Khanaqinin alueella Sabahin kylässä sai nuori mies surmansa ja hän en isänsä haavoittui tienvarsipommista. Lisäksi Khanaqinin alueelta löytyi muutamaa päivää aikaisemmin surmansa saaneen ISIS-terroristin ruumis.³¹¹

³⁰² <https://www.acleddata.com/>

³⁰³ Mansour, Renad 3.4.2018.

³⁰⁴ blogi Musings on Iraq/ Joel Wing 13.1.2018.

³⁰⁵ Operation Inferent Resolve, Yhdysvaltain johtaman kansainvälisen koalition operaatio ISISiä vastaan Irakissa ja Syyriassa.

³⁰⁶ Baron, Kevin 22.3.2018.

³⁰⁷ Kirkuk Now 11.12.2017.

³⁰⁸ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 18.12.2017.

³⁰⁹ Basnews 26.12.2017a, 26.12.2017b.

³¹⁰ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 8.1.2018.

³¹¹ Daesh Daily/ Sumaria 18.5.2018.

- Hamrinin vuoristo, Mutaibiyän erämaa, Salah al-Dinin vastainen raja

Joulukuussa kerrottiin ISISin sisäisestä valtakamppailusta Diyalan läänin Hamrinin ja Zourin sekä Waqfin ja Nadan alangoilla. Mutaibiyän alueen Um al-Sharrissa oli ISIS-joukkojen välinen yhteenotto.³¹² ISIS ampui kranaatinheittimellä Hashd al-Shaabin joukkoja Qara Tappan alueella 22.12. Hashd al-Shaabin mukaan kranaatit osuivat kaupungin ulkopuolelle eivätkä aiheuttaneet uhreja.³¹³ Tammikuussa 2018 siviilit pakenivat viidestä Qara Tappan kylästä, koska Hamrinin vuorilta tulevat ISISin taistelijat saapuivat alueelle.³¹⁴

Helmikuussa Diyalan läänin edustava kansanedustaja Furat al-Tamimi kertoi Irakin turvallisuusjoukkojen vetäytyneen joistakin Diyalan läänin kylistä Baquban luoteispuolella sijaitsevalla Mayahin alueella. Hän ei tiennyt vetäytymisen syytä, mutta varoitti että vetäytyminen saattaa Khanaqinin ja Baquban yhdistävän Imam Waysin tien ja paikalliset kuusi kylää vaaraan ISISin terroristien tehtyä taannoin alueella hyökkäyksiä.³¹⁵ YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen Irak-raportin mukaan aseelliset kapinallisryhmät olivat aktiivisia edelleen Hamrinin vuoristossa ja sen eteläpuolella, jossa aloitettiin aseellisten kapinallisryhmien vastainen operaatio Salah al-Dinin läänin vastaisen rajan tienoilla 24.3.³¹⁶ Baquban kaupungissa torille tehdystä pommi-iskusta sai surmansa ainakin yksi henkilö ja useita loukkaantui 29.5.³¹⁷

- Khalisin piirikunta

Khalisin piirikunnan Ozaimin alueen hallintojohtaja Mohammed al-Ubeidi kertoi huhtikuussa, että ISISin joukot järjestäytyivät uudelleen Diyalan ja Salah al-Dinin läänien raja-alueella.³¹⁸ Myös Diyalan läänin maakuntaneuvoston turvallisuuskomitean jäsen Abdul Khaleq al-Azzawi varoitti että ISISin terroristien liikkuminen oli tullut vaaratekijäksi Diyalan ja Salah al-Dinin läänien välisellä raja-alueella. ISISin terroristeja näkyi muun muassa Mutaibiyassa, Abu Kanaanissa, Maytassa ja Subaiatissa.³¹⁹

- Baladruzin piirikunta, Iranin vastainen raja

YK:n turvallisuusneuvoston tammikuun raportti mainitsee 27.11. tapahtuneen, ISISin omakseen ilmoittaman asemiesten iskun, jossa ainakin 11 siviiliä kuoli ja ainakin 25 loukkaantui.³²⁰ Isku tapahtui Nahrawanin alueella, noin 10 km kaupungista itään. Nahrawanin alueelta raportoitiin myös väkivaltaisesta kahden heimon jäsenten yhteenotosta tammikuun lopulla. Yhteenotossa sai surmansa kaksi henkilöä ja seitsemän loukkaantui.³²¹

Diyalan läänin itäosassa, lähellä Iranin rajaa sijaitsevan Mandalin kaupungin turvallisuustilannetta kuvattiin epävakaa kurdimedia Basnewsin artikkelissa 25.12. Aiemmin, lokakuussa 2017 kaupungin valtausta kurdeilta paennut pormestari Hakim Shahon mukaan kaupunkia kontrolloivat Hashd al-Shaabin joukot aiheuttivat jännitteitä, eivätkä sallineet kurdipuolueiden avata toimistoja. Hän väitti että aseelliset ryhmät olivat ottaneet kurdeja kohteekseen ja piilottivat tienvarsipommeja kurdikaupunginosiin. Mandalin virkaatekevaksi pormestariksi oli asetettu uusi henkilö (arabi).³²² ISISin toiminta on jatkunut Mandalin alueella pitkin kevättä. Esimerkiksi eräs ISISin

³¹² Iraqi New s/ Nehal Mostafa 8.12.2017.

³¹³ Basnew s 22.12.2017.

³¹⁴ Wing, Joel 17.1.2018.

³¹⁵ Kurdistan 24, 26.2.2018.

³¹⁶ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

³¹⁷ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 29.5.2018.

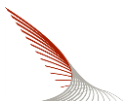
³¹⁸ Basnew s 6.4.2018.

³¹⁹ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 10.4.2018.

³²⁰ UN Security Council 17.1.2018, s. 10.

³²¹ Iraqi New s 28.1.2018/ Mohammed Ebraheem.

³²² Basnew s 25.12.2017a.

talouspäällikkö surmattiin Mandalin Nidan alueella turvallisuusoperaatiossa ja muita ISISin terroristeja otettiin kiinni 1.5.³²³

UNAMIn tilastojen mukaan Diyalan läänissä sai surmansa tammikuussa 8 siviiliä ja 15 loukkaantui. Luvut olivat helmikuussa 12/ 11 ja toukokuussa 9/ 35. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIN kuukausiraporteista.³²⁴

ACLED- tietokantaan on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Diyalan läänissä 301 välikohtausta, joissa sai surmansa 424 ihmistä. Heistä siviilejä oli ainakin 82. Siviilien surmat jakaantuivat alueittain seuraavasti: Baquba 21, Khanaqin 21, Kifri 19, Khalis 10, Baladruz 11 (lisäksi oli ISISin isku siviilien ajoneuvoa vastaan 5.2. Iskun uhrien määrä on tuntematon).³²⁵

- **Anbarin lääni**

Anbarin läänissä ISISin iskut ja turvallisuusoperaatiot ovat jatkuneet varsinkin läänin länsiosissa, Syyrian vastaisella rajalla. Irakin turvallisuusjoukot suorittivat sotilasoperaation ISISin joukkoja vastaan Anbarin läänin pohjoisosaan ulottuvalla syrjäisellä Jazeeran aavikolla 23.–27.11., sekä Anbarin läänin Wadi Hawranin alueella 26.11. Puhdistusoperaatio ISISiä vastaan jatkui Anbarin läänin luoteisosassa.³²⁶

Joulukuussa Hashd al-Shaabin 13. prikaati lähetettiin Anbarin läänin Syyrian vastaiselle rajalle tukemaan rajajoukkoja, koska Syyrian puolelta oli tulitettu Irakin rajajoukkoja. Ammuskelijoiden arveltiin kuuluvan ISISiin.³²⁷ Irakista vuonna 2011 pääosin poistunut Yhdysvaltain johtaman koalition armeija oli tarvinnut helikopteriläivueen ja hävittäjälentokoneita turvatakseen Anbarin läänin 600 kilometrin pituisen kansainvälisen rajan. Irakilla ei ole samanlaista teknologiaa tai resursseja. Irakin joukkojen kerrottiin joutuvan rajalla jatkuvasti hyökkäysten kohteeksi.³²⁸

Anbarin läänissä on noin 16 000 sunnimilitioiden jäsentä. Noin 10 000 heistä on integroitu Irakin turvallisuusjoukkoihin, mutta muita ei.³²⁹ Monet, heimoittain järjestyneiden militioiden jäsenet ovat kuuluneet takavuosina Irakin al-Qaidaa vastaan taistelleisiin sahwa-joukkoihin. Militiapäälliköiden mukaan hallitus ei ole heistä kiinnostunut, eikä ole olemassa virallista suunnitelmaa Hashd al-Shaabiiin kuulumattomien sunnimilitioiden integroimisesta virallisiin turvallisuusjoukkoihin. Sunnijohtajat kokevat, että sunnimilitiat ovat eriarvoisessa asemassa shiimilitioihin nähden.³³⁰

Tammikuussa 2018 Anbarin läänin kuvernööri Mohamed al-Halbusi kertoi, että ei-paikalliset Hashd al-Shaabin joukot eivät ole anbarilaisten suosiossa. Silti ne olivat edelleen läsnä Anbarin läänissä. Anbarilaiset olivat tyytymättömiä esimerkiksi siihen, että sunnien uskonnollisille instituutioille varattu budjettiosuus oli Irakin uudessa budjetissa minimaalinen shiioille varattuun budjettiosuuteen verrattuna. Kuvernööri toivoi että Hashd al-Shaabi poistuisi kokonaan Anbarin läänistä.³³¹

Keväällä Anbarin läänissä valmistauduttiin parlamenttivaaleihin. Ihmiset ottivat aikaisempaa enemmän kantaa politiikkaan, liittyivät puolueisiin ja perustivat uusia puolueita, koska turvallisuustilanne oli parempi kuin ennen edellisiä vaaleja.³³²

³²³ Daesh Daily/ KnoozMedia 9.5.2018.

³²⁴ http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

³²⁵ <https://www.acleddata.com/>

³²⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 5.

³²⁷ Kurdistan 24, 23.12.2017.

³²⁸ Niqash/ Mustafa Habib 15.2.2018.

³²⁹ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 23.1.2018.

³³⁰ Niqash/ Kamal al-Ayash 21.1.2018.

³³¹ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 23.1.2018.

³³² Niqash/ Kamal al-Ayash 15.2.2018.

- Qaimin piirikunta

Helmikuussa uutisoitiin, että Hashd al-Shaabin militioiden kuten Asayib Ahl al-Haqin ja Harakat al-Nujaban taistelijoita oli edelleen läsnä Länsi-Anbarin Qaimin kaupungissa. Paikallisten militioiden, heimojohtajien ja armeijan kokouksessa 18.2. päätettiin pyytää, että ei-paikalliset Hashd al-Shaabin joukot poistuisivat alueelta. Paikalliset pelkäsivät, että Hashd al-Shaabin joukot joutuisivat konfliktiin alueella toimivia amerikkalaisjoukkoja vastaan.³³³

Maaliskuun puolivälissä ISISin hyökkäyksessä Qaimin alueella sijaitsevalle tarkastuspisteelle sai surmansa neljä sotilasta ja neljä loukkaantui. Hyökkääjät poistuivat aavikolle.³³⁴ Maaliskuun loppupuolella oli ISISin hyökkäys Irakin ja Jordanian välisen Trebilin rajanylityspisteen lähellä Irakin armeijan ajoneuvoa vastaan. Kaksi sotilasta kuoli ja kolme loukkaantui.³³⁵

- Heetin piirikunta

Heetin kaupungista kerrottiin helmikuussa, että Abdul Rahman al-Nimrawin johtama militia partioi öisin, etsien kaupunkiin pyrkiviä ISISin terroristeja. Hänen mukaansa ISISin terroristit pyrkivät jatkuvasti Syyrian rajan yli Irakin puolelle. Hänen joukkonsa saivat tukea Ain al-Asadin tukikohdassa olevilta amerikkalaisilta, mutta eivät Irakin hallitukselta, hallituksen valittaessa rahapulaa.³³⁶

Heetin kaupungissa huhtikuun alussa tehdyssä itsemurhaiskussa kuoli vaihtelevien tietojen mukaan useita ihmisiä, esimerkiksi vaalitoimitsija ja al-Hal -puolueen vaalikandidaatti. Kolme itsemurhapommittajaa olisi pyrkinyt sisään kunnantaloon, jossa oli läsnä muun muassa Heetin pormestari ja kunnanvaltuuston puheenjohtaja.³³⁷

- Ramadi ja Falluja

Irakin parlamentin raportoiija Emad Youhanna varoitti joulukuussa ISISin pyrkivän aktivoimaan toimintaansa Anbarin läänin itäpuolella sijaitsevassa läänin pääkaupungissa Ramadissa.³³⁸ Tammikuussa 2018 kerrottiin, että Ramadin pohjoispuolella oli ollut hyökkäyksiä turvallisuusjoukkoihin kuuluvien henkilöiden koteihin.³³⁹ Helmikuussa oli Ramadissa itsemurhaisku, jossa sai surmansa yksi Hashd al-Shaabin jäsen ja 14 loukkaantui.³⁴⁰ Moottoripyörään piilotettu pommi räjähti Ramadissa 8.2. jolloin yhdeksän ihmistä sai surmansa ja seitsemän loukkaantui.³⁴¹ Anbarin läänin eteläosassa oli kolme ISISin vastaista sotilasoperaatiota tammi-, helmi- ja maaliskuussa Saudi-Arabian rajan tienoilla.³⁴² Fallujan alueella on edelleen ISISin soluja. Esimerkiksi 29.5. Irakin armeijan sotilastiedustelu otti kiinni Fallujasta kotoisin olevan ISISin terroristin ja hänen hallussaan olleen autopommin.³⁴³

Tammikuun lopulla kahdeksan turvallisuusjoukkojen jäsentä sai surmansa ja kymmenen loukkaantui Anbarin läänin keskiosissa sijaitsevassa Baghdadiyassa, kun paikalliset poliisit ja

³³³ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 27.2.2018.

³³⁴ Iraqi News s/ Mohammed Ebraheem 16.3.2018.

³³⁵ The Baghdad Post 22.3.2018.

³³⁶ Niqash/ Mustafa Habib 15.2.2018.

³³⁷ Kurdistan 24/ Nadia Riva 8.4.2018.

³³⁸ The Baghdad Post 11.12.2017.

³³⁹ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 23.1.2018.

³⁴⁰ Wing, Joel 16.2.2018.

³⁴¹ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

³⁴² Wing, Joel 17.1.2018, 7.2.2018 ja 16.3.2018.

³⁴³ Daesh Dailyn oma lähde 29.5.2018.

heimojoukot luulivat terroristiepäiltyjä pidättämään tullutta amerikkalais-irakilaisia joukkoja terroristeiksi, ja joukkojen välillä syntyi tulitaistelua.³⁴⁴ Baghdadiyasta parikymmentä kilometriä pohjoiseen sijaitsevassa Hadithan kaupungissa turvallisuusjoukot surmasivat neljä ISISin itsemurhapommittajaa 9.4.³⁴⁵

- Rutban piirikunta

Joulukuussa Anbarin läänin länsiosassa sijaitsevan Rutban kaupungin pormestari Imad al-Dulaimi kertoi, että Rutbaan kohdistui edelleen säännöllisiä ekstremistien iskuja. Tämä johtui siitä, että suuri osa Irakin turvallisuusjoukoista oli poistunut alueelta sen jälkeen kun kaupungit oli vallattu ISISiltä. Kaupunkeja ympäröivää aavikkoa ei ollut kuitenkaan tehokkaasti puhdistettu. Erämaiden laajuus tekivät tästä käytännössä melkein mahdotonta.³⁴⁶ Anbarin läänin turvallisuusjoukkojen mukaan ISISillä oli tammikuussa 2018 edelleen noin 3–6 maanalaista salaista tukikohtaa Anbarin aavikoilla.³⁴⁷ Rutban pormestarin mukaan kaupungeissa on myös edelleen ISISin soluja.³⁴⁸

Irakin turvallisuusjoukot aloittivat puhdistusoperaation Irakin ja Jordanin välisellä aavikkoalueella 6.3.³⁴⁹ Huhtikuun alussa Irakin turvallisuusjoukot kertoivat surmanneensa 65 ISISin taistelijaa Rutban alueen tiellä, väijytyksessä ISISin ajoneuvosaattuetta vastaan. Turvallisuusjoukot olivat saaneet vihiä Syyriasta tulevasta ISISin joukosta.³⁵⁰ YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen Irak-raportin mukaan aseelliset kapinallisryhmät olivat aktiivisia edelleen Anbarin läänin länsiosassa.³⁵¹

UNAMIn tilastojen mukaan Anbarin läänissä sai surmansa helmikuussa 14 siviiliä ja 37 loukkaantui. Maaliskuussa luvut olivat 11/ 22, huhtikuussa 24/ 29 ja toukokuussa 6/ 15. Anbarin läänin toukokuun luvut olivat läänin terveysvirastolta. Joulukuulta 2017 ja tammikuulta 2018 UNAMilla ei ollut tietoa.³⁵²

ACLED- tietokantaan on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Anbarin läänissä 182 välikohtausta, joissa sai surmansa 373 ihmistä. Heistä siviilejä oli 38. Siviilien surmat jakaantuivat alueittain seuraavasti: Heet 14, Qaim 11, Ramadi 8, Anah 4, Falluja 1.³⁵³

- **Bagdadin lääni**

- Bagdadin kaupunki

Bagdadin läänissä on edelleen ISISin tienvarsipommeja, samoin kuin autopommi-iskuja turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan.³⁵⁴ Yleisellä tasolla Bagdadin turvallisuustilanne on selkeästi parantunut viime vuosina. Turvallisuusjoukkojen Bagdadin operaatiokeskus ilmoitti tammikuun lopulla, että Bagdadissa tullaan purkamaan 300 tarkastuspistettä eli puolet Bagdadin tarkastuspisteistä. Taannoin oli purettu 281 tarkastuspistettä. Noin 600 katua tullaan avaamaan, ja niillä olleet betoniesteet puretaan. Betoniesteet siirretään niin sanotulle Bagdadin vyölle, jossa

³⁴⁴ Kurdistan 24, 28.1.2018.

³⁴⁵ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 9.4.2018.

³⁴⁶ Niqash/ Kamal al-Ayash 13.12.2017.

³⁴⁷ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 23.1.2018.

³⁴⁸ Niqash/ Kamal al-Ayash 13.12.2017.

³⁴⁹ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

³⁵⁰ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 2.4.2018.

³⁵¹ UN Security Council 17.4.2018, s. 4.

³⁵² http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

³⁵³ <https://www.acleddata.com/>

³⁵⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 6 ja 17.4.2018, s. 4.

on edelleen ongelmia ISISin terrorismin kanssa.³⁵⁵ Toukokuussa uutisoitiin, että Bagdadin suljetuista kaduista oli avattu 800. Tämä oli noin 80 % aikaisemmin suljetuista kaduista.³⁵⁶ Irakin väkivaltaisuuksia pitkään tilastoinut Joel Wing kuvaili tammikuun alussa Bagdadin turvallisuustilannetta parhaaksi sitten vuoden 2003.³⁵⁷

Tässä on esimerkkejä Bagdadin läänin viime kuukausien välikohtauksista. Bagdadin kaupungissa on viime kuukausina ollut joitakin pommi-iskuja, joissa on otettu kohteeksi uhrin auto. Länsi-Bagdadin Jihadin kaupunginosassa oli pommi-isku siviiliautoa vastaan 9.12.³⁵⁸ Länsi-Bagdadissa sijaitsevassa Ghazaliyan kaupunginosassa oli autopommi-isku sähköministeriön työntekijän autoa vastaan 21.1.³⁵⁹ Mashrou al-Wahdan kaupunginosassa Itä-Bagdadissa oli 27.1. pommi-isku Hashd al-Shaabin ajoneuvoa vastaan. Auton kuljettaja loukkaantui vakavasti.³⁶⁰

Joitakin pommi-iskuja on kohdistettu yleisesti siviilejä vastaan. Bagdadin keskustan Tayaranin aukiolla oli 15.1.2018 suuri ISISin kaksoispommi-isku, jossa sai surmansa 38 ihmistä ja noin 105 loukkaantui. Bagdadin poliisipäällikkö Ali Ghareiri totesi, että turvallisuustoimia tulee lisätä, ja tarvitaan hyvää tiedustelutietoa, jos tällaiset iskut halutaan tulevaisuudessa estää.³⁶¹ Bagdadin Rashidiyan kaupunginosassa loukkaantui neljä henkilöä pommi-iskussa teollisuusalueen tienoilla 27.1.³⁶² Bagdadin pohjoisosassa sijaitsevassa, shiiaenemmistöisessä Shualan kaupunginosassa sijaitsevaan puistoon tehtiin itsemurhaisku 23.5. Ramadanin aikana. Iskussa kuoli ainakin seitsemän ihmistä ja kuusitoista loukkaantui.³⁶³

Irakin kommunistisen puolueen (ICP) toimiston puutarhaan heitettiin kaksi pommia 25.5. Iskussa ei tullut uhreja. ICP kuului toukokuun parlamenttivaalit voittaneeseen, Muqtada al-Sadrin johtamaan Sairun-koalitioon.³⁶⁴ Bagdadin suuressa shiiaenemmistöisessä Sadr Cityn kaupunginosassa oli 6.6. shiia-ammusvarastossa räjähdys, jossa kuoli 18 henkilöä ja noin 90 loukkaantui. Viranomaiset kertoivat että räjähdys olisi mahdollisesti tapahtunut kun ammusvarastoa oltiin siirtämässä läheiselle parkkipaikalle. Pommi-iskuakaan ei suljettu pois.³⁶⁵

- Bagdadin vyö

Suurin osa Bagdadin läänin väkivaltaisuuksista tapahtuu ns. Bagdadin vyöllä, eli Bagdadin kaupungin ympäristössä sijaitsevissa kaupungeissa ja kylissä.³⁶⁶ Viime kuukausina uutisoinnissa on erottunut Bagdadin läänin pohjoisosassa sijaitseva Tarmiyan piirikunta, josta on noin 10 km matka Diyalan läänin Baqubaan, ja joka rajoittuu pohjoispuolellaan Diyalan ja Salah al-Dinin väliseen syrjäiseen raja-alueeseen, jossa ISISin terroristit edelleen operoivat.

- Tarmiyan piirikunta

Joulukuussa Tarmiyan piirikunnan Mashahdan alueen asukkaat väittivät, että armeija tekee jatkuvia turvallisuustarkastuksia tarkastuspisteille, on asettanut ulkonaliikkumiskieltoja, tehnyt kotietsintöjä ja ottanut ihmisiä summittaisesti kiinni. Mashahdan alueelta on muuttanut

³⁵⁵ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 29.1.2018.

³⁵⁶ Christian Science Monitor 7.5.2018.

³⁵⁷ blogi Musings on Iraq/ Joel Wing 13.1.2018.

³⁵⁸ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 9.12.2017.

³⁵⁹ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 21.1.2018.

³⁶⁰ Iraqi New s/ Mohamed Mostafa 27.1.2018.

³⁶¹ Rudaw 15.1.2018; Middle East Eye 16.1.2018.

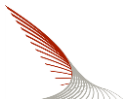
³⁶² Iraqi New s/ Mohamed Mostafa 27.1.2018.

³⁶³ ABC New s 23.5.2018.

³⁶⁴ Basnew s 25.5.2018.

³⁶⁵ Reuters 8.6.2018.

³⁶⁶ Bagdadin vyöstä tarkemmin, katso esim. Maahanmuuttovirasto 28.9.2017.

miespuolisia asukkaita muualle mahdollisia kiinniottoja välttääkseen. Pääministeri Haider al-Abadi oli selittänyt aikaisemmin tapahtuneita laajamittaisia kiinniottoja Tarmiyan alueella tarpeella eliminoida ISISin piilopaikkoja.³⁶⁷ Erään torin läheisyydessä Tarmiyassa tehtiin pommi-isku 9.12.³⁶⁸ Tarmiyan kaupungin keskustassa loukkaantui pommiräjähdyksessä ainakin kolme siviiliä 5.4.³⁶⁹ Tarmiyan Khadran alueella turvallisuusjoukot väijyttivät ja surmasivat 12.4. kaksi henkilöä, joiden kerrottiin suunnitelleen itsemurhaiskua shiamoskeijaan. Surmatuilla oli pommivyöt.³⁷⁰

Sotilasasuihin pukeutuneet ISISin terroristit hyökkäsivät yöllä 1.5. Tarmiyan piirikunnassa erääseen kylään ja surmasivat 21 paikallisen heimon jäsentä tunnin kestäneen tulitaistelun aikana. Kyseinen heimo oli ottanut vahvasti kantaa ekstremismia vastaan, ja osa heimon jäsenistä kuuluu ISISiä vastaan taistelleeseen sunnimilitiaan. Bagdadin operaatiokeskuksen mukaan ISISin taistelijat pakenivat paikalta ennen kuin turvallisuusjoukot saapuivat tapahtumapaikalle.³⁷¹ YK:n Irakin erityisedustaja, UNAMIn johtaja Jan Kubis tuomitsi Tarmiyan hyökkäyksen, todeten seuraavasti;

“Terrorist sleeper cells continue to mount sporadic attacks, despite the defeat of their main military structures by Iraqi security forces. They aim to undermine stability and break the morale of Iraqis who have begun to enjoy the benefits of peace. They will fail, as they failed before. I call on the authorities, and local communities, to remain alert to thwart the terrorists’ plans.”³⁷²

Bagdadin kaupungin pohjoispuolella, Tarmiyan eteläpuolella sijaitsevassa Tajissa tapahtuneessa aseellisessa hyökkäyksessä 10.12. sai yksi siviili surmansa.³⁷³ Tajin alueella räjähti teollisuusalueen tienoilla pommi 9.1. Yksi henkilö sai surmansa ja kaksi loukkaantui. Aikaisemmin samana päivänä poliisi loukkaantui tienvarsipommin iskussa Tajissa.³⁷⁴ Tajin alueella torin tienoilla tapahtuneessa pommi-iskussa kuoli ainakin yksi siviili ja kaksi loukkaantui 6.2.³⁷⁵ Iskuja on ollut myöhemminkin keväällä, esimerkiksi toukokuun lopussa kaksi siviiliä loukkaantui tienvarsipommin iskussa Tajissa teollisuusalueella.³⁷⁶

- Madainin piirikunta

Bagdadin kaupungin itäpuolella sijaitsevassa Madainissa oli pommi-isku lähellä kauppooja 9.12.³⁷⁷ Yksi henkilö sai surmansa ja neljä loukkaantui lasten leikkikentälle asetetun pommin iskusta Madainissa 7.1.³⁷⁸ Yksi siviili sai surmansa ja viisi loukkaantui pommi-iskussa Madainin Bawin alueella 12.1.³⁷⁹ Kaksi siviiliä loukkaantui kun pommi räjähti Madainissa kauppoojen lähellä 5.2.³⁸⁰ Yksi siviili kuoli ja kaksi loukkaantui vihanneskaupan lähelle asetetun pommin räjähdettyä 23.2. Madainin Wardiyan alueella.³⁸¹ Moskeijan rukouskutsuja sai surmansa pommi-iskussa

³⁶⁷ Iraqi New s/ Mohamed Mostafa 11.12.2017.

³⁶⁸ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 9.12.2017.

³⁶⁹ Basnew s 5.4.2018.

³⁷⁰ Basnew s 12.4.2018.

³⁷¹ The New York Times 2.5.2018.

³⁷² UNAMI 2.5.2018.

³⁷³ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 10.12.2017.

³⁷⁴ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 9.1.2018.

³⁷⁵ Basnew s 8.2.2018.

³⁷⁶ Daesh Daily/ Sumaria 30.5.2018.

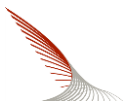
³⁷⁷ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 9.12.2017.

³⁷⁸ Iraqi New s/ Loaa Adel 8.1.2018.

³⁷⁹ Daesh Daily/ Baghdadia 12.1.2018.

³⁸⁰ Daesh Daily/ Baghdadia 5.2.2018.

³⁸¹ Daesh Daily/ Sumaria 23.2.2018

Madainissa 16.3.³⁸² Siviilejä loukkaantui tienvarsipommin iskussa Madainissa 26.4. Wardiyan alueella.³⁸³ Madainissa ohikulkija haavoittui kun kauppojen viereen asetettu pommi räjähti 17.5.³⁸⁴

- Abu Ghraibin piirikunta

Abu Ghraibin alueella Bagdadin lentokentän länsipuolella on ollut tänä vuonna useita ISISin iskuja ja terrorisminvastaisia pidätyksiä. Kolme siviiliä loukkaantui pommi-iskussa torin tienoilla Abu Ghraibin Haswan alueella 9.2.³⁸⁵ Yksi henkilö kuoli ja kaksi loukkaantui torin tienoille tehdyssä pommi-iskussa Zaidanin alueella 2.3.³⁸⁶ Kolme ihmistä loukkaantui pommi-iskussa lähellä toria Nasr al-Salamin alueella 10.3.³⁸⁷ Irakin turvallisuusviranomaiset kertoivat pidättäneensä kaksi etsintäkuulutettua terroristia Abu Ghraibin alueella 9.5. Muitakin pidätyksiä oli kevään mittaan.³⁸⁸ ISIS väitti haavoittaneensa sotilasta väijytyksessä 20.5. Abu Ghraibin alueella.³⁸⁹ Kolme henkilöä loukkaantui tienvarsipommin iskussa 23.5.³⁹⁰

Bagdadin länsipuolella, lentokentästä etelään sijaitsevassa Radwaniyassa oli pommi-isku torin lähellä 10.12. Viisi henkilöä loukkaantui.³⁹¹ Hashd al-Shaabin ajoneuvoa vastaan tähdätty pommi-isku haavoitti yhtä Hashd al-Shaabin taistelijaa vakavasti 1.1.2018.³⁹² Radwaniyassa oli pommi-isku vihannestorin tienoilla 28.1. Neljä ihmistä sai surmansa tai loukkaantui.³⁹³

- Mahmoudiyan piirikunta

Bagdadin kaupungin eteläpuolella sijaitsevassa Hawr Rajabin kylässä oli tienvarsipommin isku 21.1.³⁹⁴ Bagdadin kaupungin kaakkoispuolella sijaitsevassa Arab Jibourin kylässä oli pommi-isku torilla 28.1. Kolme siviiliä loukkaantui.³⁹⁵ Bagdadin eteläpuolella sijaitsevassa Mahmoudiyyassa loukkaantui neljä henkilöä torin tienoilla tapahtuneessa pommi-iskussa 8.3.³⁹⁶

UNAMIn tilastojen mukaan Bagdadin läänissä sai surmansa joulukuussa 2017 24 siviiliä ja 98 loukkaantui. Tammikuussa 2018 luvut olivat 90/ 233, helmikuussa 49/ 146, maaliskuussa 33/ 9, huhtikuussa 8/ 30, toukokuussa 45/ 72.³⁹⁷

ACLED- tietokantaan on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Bagdadin läänissä 202 välikohtausta, joissa sai surmansa 157 ihmistä. Heistä siviilejä oli 119. Siviilien surmat jakaantuivat alueittain seuraavasti: Rusafa 40, Taji 19, Tarmiya 12, Rashid 10, Adhamiya 9, Kadhimiya 6, Madain 6, 9Nissan 5, Abu Ghraib 5, Mahmoudiya 4, Karrada 3.

³⁸² Daesh Daily/ Baghdadia 16.3.2018.

³⁸³ Daesh Daily/ Ghad 26.4.2018.

³⁸⁴ Daesh Daily/ Sumaria 17.5.2018.

³⁸⁵ Daesh Daily/ Sumaria 9.2.2018.

³⁸⁶ Daesh Daily/ Rudaw 2.3.2018.

³⁸⁷ Daesh Daily/ Buratha 12.3.2018.

³⁸⁸ Daesh Daily/ Sumaria 9.5.2018.

³⁸⁹ Daesh Daily 21.5.2018. Alkuperäinen lähde ei tiedossa. <https://www.daeshdaily.com/page/2/> (käyty 6.6.2018)

³⁹⁰ Daesh Daily/ Sumaria 23.5.2018.

³⁹¹ Iraqi New s/ Nehal Mostafa 10.12.2017.

³⁹² Basnew s 1.1.2018.

³⁹³ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 28.1.2018.

³⁹⁴ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 21.1.2018.

³⁹⁵ Iraqi New s/ Mohammed Ebraheem 28.1.2018.

³⁹⁶ Daesh Daily/ Baghdadia 8.3.2018.

³⁹⁷ http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

- **Etelä-Irak/ Babylonin lääni**

Babylonin läänissä, etenkin läänin pohjoisosassa sijaitsevalla Jurf al-Sakharin alueella, on turvallisuusongelmia ja yhteenottoja Hashd al-Shaabin ja ISISin terroristien välillä. On arveltu, että ISISin terroristit tulevat Anbarin läänistä Babylonin puolelle tekemään iskuja. Esimerkiksi kolme Hashd al-Shaabin taistelijaa haavoittui tienvarsipommin iskussa Jurf al-Sakharin alueella 11.12.2017. Jurf al-Sakharin alueella oli ainakin kaksi ampumistapausta ja yksi tienvarsipommin isku tammikuun 2018 ensimmäisellä puoliskolla. Tammikuun kolmannella viikolla oli neljä turvallisuusvälikohtausta Jurf al-Sakharissa, Hillassa ja Iskandariyassa. Näissä iskuissa sai surmansa kaksi Hashd al-Shaabin komentajaa, jotka kuuluivat Asayib Ahl al-Haq -militiaan ja Badrin organisaatioon. Tammikuun viimeisellä viikolla Jurf al-Sakharissa oli kaksi autopommiä, joiden kohteensa oli sotilaita.³⁹⁸ Maaliskuun toisella viikolla neljä Hashd al-Shaabin taistelijaa loukkaantui tienvarsipommin iskussa Iskandariyassa.³⁹⁹

UNAMIn kuukausiraporteista ei löydy mainintaa Babylonin läänin uhreista joulukuun -toukokuun ajalta.⁴⁰⁰ ACLED-tietokantaan on listattu 1.12.2017–31.5.2018 Babylonin läänissä 29 välikohtausta, joissa sai surmansa 11 ihmistä. Heistä yksi oli siviili.⁴⁰¹

- **Etelä-Irak/ muut läänit**

Varsinaisen ISIS-konfliktin ja kiistelyjen alueiden valtauksen jälkeen Irakin pääministeri Haider al-Abadi on kohdistanut huomionsa Etelä-Irakin tilanteeseen.⁴⁰² Etelä-Irakissa turvallisuusongelmia ovat leimanneet heimojen keskinäiset riidat ja rikollisuuden nousu etenkin Basran läänissä. Osittain kevään väkivaltaisuuDET ovat liittyneet toukokuun parlamenttivaaleihin. Kuten muualla Irakissa, turvallisuusongelmien juuret ovat korruptiossa, puutteellisissa hallinnon rakenteissa ja resurssien puutteessa.⁴⁰³

Viimeinen suuri terroristi-isku Etelä-Irakissa oli syyskuussa 2017 ravintolaa ja Fadakin tarkastuspistettä vastaan Dhi-Qarin läänin Nasiriyan alueella. Etelä-Irakissa pelätään ISISin terroristien voivan suorittaa lisää iskuja, käyttäen tukikohtanaan asumattomia syrjäseutuja. Siksi esimerkiksi Dhi-Qarin läänin Fajirin alueella, samoin kuin Qadissiyan Budayrin alueella oli turvallisuusoperaatio 11.2. Dhi-Qarin ja Muthannan läänien välisellä alueella oli samanlaisia operaatioita.⁴⁰⁴

Joulukuussa oli heimojen välisiä yhteenottoja Missanin läänin pääkaupungin Amaran eteläpuolella Qaleh Salihin alueella. Yhteenotot johtuivat Iranin vastaisen Sheebin rajanylityspisteestä koituvien tulojen jakoa koskevasta kiistasta. Kyseisen rajanylityspisteen yli salakuljetetaan paljon huumeita. Yhteenotoissa tulleiden uhrien määrä ei ole tiedossa. Missanin läänin itäosiin lähetettiin turvallisuusjoukkoja tilanteen kontrolloimiseksi. Heimojen välisiä väkivaltaisuuksia oli myös Basran läänissä Basran kaupungin pohjoispuolella Hay al-Murtadan ja Shafin alueilla. Basran ja Bagdadin välinen valtatie suljettiin 31.12. Shafin alueen levottomuuksien vuoksi. Joulukuussa oli myös kolme iskua poliiseja vastaan ja kaksi iskua asianajajia vastaan.⁴⁰⁵

Basran läänin keskiosissa Shaabiyan alueella oli tammikuun 2018 alussa heimojen välinen yhteenotto jossa haavoittui neljä henkilöä. Basran läänissä oli heimojen välisissä yhteenotoissa

³⁹⁸ NINA 11.12.2017, Wing, Joel 17.1.2018, 23.1.2018, 30.1.2018.

³⁹⁹ Wing, Joel 16.3.2018.

⁴⁰⁰ http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty_Figures&lang=en

⁴⁰¹ <https://www.acleddata.com/>

⁴⁰² Robin, Benedict 7.3.2018. Robin on Edinburghin yliopiston tohtorikoulutettava, joka tekee kuukausiraportteja Etelä-Irakin turvallisuustilanteesta.

⁴⁰³ Robin, Benedict 7.3.2018.

⁴⁰⁴ Robin, Benedict 7.3.2018.

⁴⁰⁵ Robin, Benedict 4.1.2018.

tätä ennen saanut surmansa useita henkilöitä. Basran operaatiokeskuksen komentaja ilmoitti, että Irakin armeija lähettää lisäjoukkoja Basran läänin rauhoittamaan tilannetta. Tarkoituksena oli myös pyytää heimopäälliköiden apua, että ihmiset luovuttaisivat aseitaan Irakin armeijalle.⁴⁰⁶

Basran läänissä alkoi turvallisuusoperaatio 21.2. Kaksi kuukautta kestävä operaation tarkoituksena kerrottiin turvallisuustilanteen yleinen parantaminen, ja sen kohteena olivat rikolliset ja läänin pohjoisosassa olevien heimojen riisuminen aseista.⁴⁰⁷ Basran turvallisuustilanteen pelättiin huononevan, joten läänin lähetettiin erikoisjoukkoja ja Irakin armeijan 9. divisioonan joukkoja, joihin kuuluu tehokkaita nopean toiminnan joukkoja.⁴⁰⁸

Erikoisjoukot eristivät Basran kaupungissa Qiblan kaupunginosan, jossa oli ollut joitakin aseellisia ryöstöjä ja iskuja yksityiskoteihin. Basran kaupungin pohjoispuolella sijaitsevilla Shafin ja Quman alueilla oli myös turvallisuusoperaatioita. Quman alueella useita ihmisiä oli saanut surmansa heimojen välisissä yhteenotoissa joulukuussa ja helmikuussa. Pääministeri Abadi lensi Basraan 22.2. ja järjesti sarjan tapaamisia alueen poliittisten- ja sotilastoimijoiden kanssa. Vahvat turvallisuustoimet rauhoittivat Basran läänin tilannetta.⁴⁰⁹

Missanin läänin Mejarin alueella oli vuoden 2018 alkupuolella monta päivää kestäneitä heimojen välisiä levottomuuksia. Missanin, samoin kuin Basran läänissä heimojen väliset riidat liittyvät usein kamppailuun vedestä. Missanissa paikallinen kansalaisjärjestöaktiivi kertoi, että heimojen riidat ovat eskaloituneet vesikiistojen vuoksi. Esimerkkinä kiistoista hän väitti, että Pohjois-Missanissa oleva heimopäällikkö oli ohjaillut Tigrisin virtaa kastellakseen omia tiluksiaan. Heimopäällikön vaikutusvallan vuoksi viranomaiset eivät ole puuttuneet asiaan.

Samanlaista tapahtuu eri puolilla Etelä-Irakia. Dhi-Qarin läänissä on ollut parikymmentä vesikiistaa heimojen välillä viime aikoina. Ongelmia on myös Wassinin ja Muthannan lääneissä. Vesiongelmien pelätään johtavan Etelä-Irakin suoalueiden kuivumiseen, karjan kuolemiin ja ihmisten laajamittaiseen muuttoon maalta kaupunkeihin, esimerkiksi Missanin läänin pääkaupunkiin Amaraan. Irakin parlamentin maatalous- vesi- ja suoalueiden komitean jäsenen mukaan Keski- ja Etelä-Irak kärsivät kuivuudesta. Etelä-Irakissa kuivuusongelmia on etenkin Dhi-Qarin, Basran ja Muthannan lääneissä.⁴¹⁰

Heimojen väliset riidat syntyvät, kun vettä ei riitä alavirrassa asuvien heimojen tarpeisiin. Heimot vaativat hallitusta kiintiöimään maanviljelijöiden käyttämää vettä. Laajemmalla tasolla on myös kyse Irakin naapurimaiden Turkin ja Iranin rakentamista padoista. Turkin ulkoministeri Mevlut Cavusoglu lupasi Irakin pääministeri Abadille että Turkki lykkää Ilisun patoaltaan täyttämistä.⁴¹¹ Irakin parlamentin maatalous- vesi- ja suoalueiden komitean jäsenen mukaan mukaan Ilisun pato vähentää Irakiin virtaavan Tigris-joen veden määrää.⁴¹²

Helmikuussa käytiin kiihkeätä väittelyä Irakin parlamentissa vesiasioiden ministeriön tuoreesta raportista, jonka mukaan Tigris- ja Eufrat-jokien veden pinta on laskenut 30 % aikaisemmasta, ja että muutaman vuoden kuluttua lasku olisi 50 %. Veden pinnan laskun vuoksi vuoden ohra- ja vehnäsadosta on menetetty 30 %. Vesiasioiden ministeriö valmistelee pitkäaikaista suunnitelmaa maanviljelyksen kastelujärjestelmän parantamiseksi. Irakin maanviljelysministeriön mukaan tilanne vaatii myös vähemmän vettä tarvitsevien lajikkeiden kasvattamista. Missanin läänin asukkaat ovat väittäneet, että yläjuoksulla sijaitsevan Wassinin läänin viljelijät varastavat Tigris-

⁴⁰⁶ Iraqi News/ Mohammed Ibraheem 7.1.2018.

⁴⁰⁷ UN Security Council 17.4.2018, s. 4-5.

⁴⁰⁸ Robin, Benedict 7.3.2018.

⁴⁰⁹ Robin, Benedict 7.3.2018.

⁴¹⁰ Al-Monitor/ Mustafa Saadoun 15.2.2018.

⁴¹¹ Al-Monitor/ Mustafa Saadoun 15.2.2018.

⁴¹² Al-Monitor/ Adnan Abu Seed 4.12.2017.

joen veden. Wassitin läänin maanviljelijät taas syyttävät yläjuoksulla olevia samasta ongelmasta. Irakin parlamentti jatkaa vesiongelmiin selvittämistä.⁴¹³

Etelä-Irakiin virtaa myös saastunutta vettä. Irakilaiset väittävät että Basran alueen Shatt al-Arabiin virtaa Iranista saastunutta vettä, ja että Karun-joen vesi on likaista koska siihen huuhtoutuu lannoitteita ja kasvimyrkkyjä Irakin sokerijuurikaspeltojen sadonkorjuun yhteydessä. Iranilaiset ovat kiistäneet asian. Viime vuosina Tigris- ja Eufraat-jokien veden pinnan lasku on johtanut meriveden hiipimiseen syvemmälle sisämaahan, jolloin maanviljelysmaan suolapitoisuus on noussut. Saasteet ja suola ovat ajaneet maanviljelijöitä pois mailtaan.⁴¹⁴

Kerbalan läänissä ajatollah Ali al-Sistanin edustaja Abdul Mahdi al-Karbalai väitti selvinneensä attentaattirytyksestä tammikuussa.⁴¹⁵ Iskun tekijästä ei saatu tarkempaa tietoa. Kilpailevien shiiryhmittymien väkivaltaisuuksia uskonnollisia johtajia vastaan tapahtuu ajoittain. Uskonnollisia johtajia kritisoidaan myös sosiaalisissa medioissa, lehtijutuissa ja televisio-ohjelmissa. Helmikuussa Dhi-Qarin läänin turvallisuusviranomaiset tekivät ratsioita ja pidättivät useita henkilöitä epäiltynä uskonnollisten johtajien vastaisista toimista.⁴¹⁶

Maaliskuussa Etelä-Irakin turvallisuustilanne oli aikaisempaa parempi helmikuun turvallisuusoperaatioiden vuoksi. Operaatiot jatkuivat edelleen maaliskuussa. Niitä oli Basran läänin Qurnan ja Zubairin alueilla, samoin kuin Dhi-Qarin läänin Shatrahin ja Nahiyat al-Fadhliyan alueilla. Muthannan, Dhi-Qarin, Wassitin ja Missanin lääneissä otettiin kiinni 490 ihmistä kymmenen päivän aikana ja aseita ja ammuksia takavarikoitiin. Basran läänin Qurnassa otettiin kiinni 20 henkilöä. Basran läänissä kerrottiin turvallisuustilanteen vakautuneen armeijan joukkojen vahvistettua turvallisuusjoukkoja.⁴¹⁷

Etelä-Irakissa on ollut paljon mielenosoituksia, etenkin ennen toukokuun parlamenttivaaleja. Osassa mielenosoituksista käsitellään spesifejä teemoja kuten palkkarästejä tai maanjakoa. Osassa vaaditaan parempia palveluita ja töitä tai infrastruktuurin parantamista. Esi merkiksi Jibayishin kylän asukkaat vaativat 7.3. Nasiriyaan johtavan tien kunnostusprojektin jatkamista. Mielenosoitusten hajanaisuus kielii koordinoinnin ja ammatillisen järjestäytymisen puutteista, sekä mielenosoittajien ja poliitikkojen välisen kontaktipinnan puuttumisesta.⁴¹⁸

Muthannan läänin pääkaupungissa Samawassa oli maaliskuussa useita vaaleihin liittyviä mielenosoituksia, joihin osallistui satoja ihmisiä. Esimerkiksi 23.3. osoitettiin mieltä sitä vastaan, että Sairun-koalition listalla ollut vaalikandidaatti oli suljettu vaaleista hänen Baath-puoluetaustansa vuoksi.⁴¹⁹ Huhtikuussa tuhannet Tamimi-heimon jäsenet osoittivat mieltään Shatt al-Arabin alueella, kun vaikutusvaltainen sheikki Muzahim al-Tamimi suljettiin vaaleista hänen Baath-puoluetaustansa takia.⁴²⁰

Irak-tutkija Benedict Robinin kokoaman turvallisuusraportin mukaan Etelä-Irakissa oli joulukuussa 2017 33 väkivaltatapausta, joissa 14 ihmistä sai surmansa ja 13 loukkaantui. Robin arvioi, että uhreja voi olla enemmänkin, ja etteivät paikalliset mediat välttämättä raportoi kaikkia välikohtauksia ongelmia välttääkseen. Tammikuusta 2018 ei löytynyt vastaavaa raporttia. Helmikuussa oli 23 väkivaltatapausta, joista kahdeksan liittyi heimojen välisiin riitoihin. Välikohtauksissa kolme ihmistä sai surmansa ja yksi loukkaantui. Maaliskuussa oli 19 turvallisuusvälikohtaus, joista 12 oli Basran läänissä ja neljä Basran kaupungissa. Seitsemän

⁴¹³ Niqash/ Mustafa Habib 22.2.2018.

⁴¹⁴ Niqash 4.1.2018/ Saleem al-Wazzan.

⁴¹⁵ Wing, Joel 30.1.2018.

⁴¹⁶ Al-Monitor 19.2.2018.

⁴¹⁷ Robin, Benedict 2.4.2018.

⁴¹⁸ Robin, Benedict 2.4.2018 ja 1.5.2018..

⁴¹⁹ Robin, Benedict 2.4.2018 ja 1.5.2018..

⁴²⁰ Robin, Benedict 1.5.2018.

ihmistä sai surmansa ja yhdeksän loukkaantui. Huhtikuussa turvallisuusvälikohtaukset lisääntyivät Etelä-Irakissa. Välikohtauksia oli 31, joista 20 Basran läänissä ja 15 Basran kaupungissa. Välikohtauksissa sai surmansa 15 ihmistä ja 17 loukkaantui.⁴²¹

Basran kaupungissa oli esimerkiksi 14.4. kolme tienvarsipommin iskua Hay al-Muhandisiin, Muwafaqiyän ja al-Jazeera al-Talthan kaupunginosissa ja 30.4. pommi-isku kahvilaa vastaan. Heimojen välisiä väkivaltaisuuksia oli huhtikuussa muun muassa Missanin läänin pääkaupungin Amaran eteläpuolella Hay al-Salamin alueella ja Dhi-Qarin läänin pääkaupungin Nasiriyan pohjoispuolella Gharrafin alueella. Yksittäisiä heimoriitoihin liittyviä välikohtauksia oli myös Basran läänin Qurnan, Ghumayjin ja Safwanin alueilla sekä Basran kaupungissa.⁴²²

4. Humanitaarinen tilanne ja jälleenrakennus, haavoittuvat ryhmät, pakolaisuus ja paluumuutto, ihmisoikeudet

- Humanitaarinen tilanne ja jälleenrakennus

Tammikuun 2018 Irak-raportissaan YK:n turvallisuusneuvosto kehotti Irakia takaamaan maan sisällä paenneille ihmisille turvallisen, kunniallisen ja vapaaehtoisen paluun heidän kotialueilleen. YK kehotti Irakia myös tarjoamaan heille peruspalvelut ja turvalliset olosuhteet sekä kiirehtimään konfliktista kärsineiden alueiden jälleenrakennusta.⁴²³

Kuwaitissa pidettiin 12.–14.2. Irakin jälleenrakennusta koskeva kansainvälinen konferenssi. Irak toivoi konferenssilta merkittävää panostusta jälleenrakennuksen rahoitukseen ja kertoi tarvitsevansa 88 miljardia dollaria lyhyt- ja pitkäaikaisempiin projekteihin eri puolilla maata. Konferenssiin osallistuneet maat lupasivat rahoittaa Irakin jälleenrakennusta noin 30 miljardin dollarin lainoilla, investoinneilla, tukemalla Irakin vientiä ja lahjoitusrahalla.⁴²⁴

YK lanseerasi Kuwaitissa 14.2. kaksivuotisen Irakin jälleenrakentamisohjelman⁴²⁵, johon se haki 482 miljoonan dollarin rahoitusta ensimmäiselle vuodelle ja 568 miljoonan rahoitusta korkean riskin alueiden stabilisointiin. Lisäksi humanitaariset toimijat hakivat 569 miljoonan dollarin rahoitusta erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi eri puolilla Irakia.⁴²⁶ Irakin hallitus sekä YK ja muut humanitaariset toimijat lanseerasivat 6.3. humanitaariset ohjelmansa⁴²⁷ vuodelle 2018.⁴²⁸

Irak haluaisi mittavia yksityisen sektorin investointeja. Investoijia kiinnostavat Irakin suuret markkinat, Irakin asema halpana energiantuottajana sekä maan infrastruktuurin kehittämistarpeet, mutta huolta herättävät maan turvallisuustilanne, palveluiden luotettavuus ja korruptio.⁴²⁹

YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen Irak-raportin mukaan Irakissa on siirrytty uuteen vaiheeseen, jossa tuhannet maan sisällä paenneet ihmiset palaavat kotialueilleen. ISISiltä vallattuja alueita puhdistetaan räjähteistä ja raunioista. Sähkön, veden, ja viemäriverkoston palauttamiseksi on suuria hankkeita, samoin kuin sosiaalipalveluiden rakentamiseksi ja koulujen ja terveyskeskusten avaamiseksi. Noin 8,7 miljoonaa irakilaista tarvitsee edelleen jonkinlaista

⁴²¹ Robin, Benedict 4.1.2018, 7.3.2018, 2.4.2018 ja 1.5.2018.

⁴²² Robin, Benedict 1.5.2018.

⁴²³ UN Security Council 17.1.2018, s. 7.

⁴²⁴ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 10.

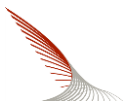
⁴²⁵ Iraq Recovery and Resilience Programme - RRP.

⁴²⁶ UNHCR 21.2.2018.

⁴²⁷ The Government's Plan for Relief, Shelter and Stabilization of Displaced People ja Humanitarian Response Plan.

⁴²⁸ UNHCR 8.3.2018.

⁴²⁹ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 11.

humanitaarista apua. Viime vuonna apua kohdennettiin noin 6,2 miljoonalle muita haavoittuvammassa asemassa olevalle ihmiselle.

Tänä vuonna tällaista apua kohdennetaan 3,4 miljoonalle. Muutos johtuu siitä, että konfliktista kärsineiden ihmisten tarpeet muuttuvat ajan mittaan, Irakin kansalliset instituutiot ovat vahvistuneet ja kehitysorganisaatioiden rooli on vahvistunut.⁴³⁰ Tammikuussa 2018 uutisoitiin pakolaisuutta ja paluumuuttoa koskevasta taitekohdasta, kun paluumuuttajien määrä oli ensimmäistä kertaa joulukuun 2013 jälkeen ylittänyt Irakin sisällä paossa olevien ihmisten määrän.⁴³¹

YK:n kehitysohjelma UNDP jatkaa julkisen infrastruktuurin jälleenrakennuksen tukemista, myöntää lainoja pienyrityksille ja naisten vastuulla oleville yksinhuoltajaperheille, tukee paikallishallintoja ja tarjoaa lyhytaikaisia töitä julkisten rakennushankkeiden puitteissa. UNDP:lla on yli 2000 loppuun saatettua, meneillään olevaa tai suunnitteilla olevaa projektia 31 kaupungissa ja piirikunnassa Anbarin, Nineven, Salah al-Dinin, Kirkukin ja Diyalan lääneissä. Noin kolmannes projekteista on Mosulissa. Mosulin vanhaa kaupunkia puhdistetaan, maastoon jääneitä räjähteitä on poistettu ja Itä-Mosulissa sijaitsevaan sairaalaan on tuotu lisää välineistöä. Salah al-Dinin Tikritissä avattiin 22.11. sairaala. Länsi-Mosulissa avattiin uudelleen vedenpuhdistuslaitos, joka tuottaa vettä noin puolelle miljoonalle ihmiselle.⁴³²

UNDP ja Irakin hallitus ovat sopineet, että erityistä huomiota vuonna 2018 kiinnitetään seuraavien viiden alueen kehittämiseen: Mosul, Nineven läänin länsiosa, Nineven läänin Hadarin ja Salah al-Dinin läänin Baijin välinen alue, Kirkukin läänin Hawijan piirikunta ja Anbarin läänin länsiosa.⁴³³

YK:n turvallisuusneuvoston tammikuuisessa Irak-raportissa kerrottiin, että humanitaariset toimijat eivät ole päässeet joillekin kiistelyille alueille kuukausiin. Tämä johtuu siitä, ettei heitä ole päästetty tarkastuspisteiden läpi tai teitä on suljettu esimerkiksi Nineven läänin pohjoisosissa tai Kirkukin läänissä alueilla, joissa asuu noin 550 000 ihmistä.⁴³⁴

- Haavoittuvat ryhmät

YK:n turvallisuusneuvoston mukaan naiset ovat aliedustettuina Irakin kansallisissa sovintoneuvotteluissa.⁴³⁵ YK:lla on edelleen vaikeuksia kerätä, analysoida ja raportoida naisiin konfliktin aikana kohdistuneesta seksuaalisesta väkivallasta, joihinkin uhreihin ja heidän perheisiinsä, samoin kuin tällaisista rikoksista raportoiviin tahoihin kohdistuvien riskien vuoksi.⁴³⁶

YK on painottanut, että seksuaalisesta väkivallasta epäiltyjä ISISin taistelijoita tulee syyttää sekä terrorismista että naisiin ja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta, jonka ilmentymiä ovat olleet sieppaukset, raiskaukset, seksuaalinen orjuuttaminen ja pakkoavioliitot. YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuuisessa Irak-raportissa kerrottiin, että YK oli perustamassa turvallisuusneuvoston päätöslauselman 2379 (2017) mukaisesti ryhmää, joka olisi valmis työskentelemään näiden asioiden parissa yhteistyössä Irakilaisten tuomareiden, tutkijoiden ja syyttäjien kanssa.⁴³⁷

YK:n edustaja Pramila Patten, jonka vastuualueena on konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta, avasi Irakin työ- ja sosiaaliministeriön kanssa maaliskuussa ensimmäisen Irakin

⁴³⁰ UN Security Council 17.4.2018, s. 11.

⁴³¹ IOM 12.1.2018.

⁴³² UN Security Council 17.1.2018, s. 13 ja 17.4.2018, s. 11-12.

⁴³³ UN Security Council 17.4.2018, s. 12.

⁴³⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 2.

⁴³⁵ UN Security Council 17.1.2018, s. 8.

⁴³⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 11-12.

⁴³⁷ UN Security Council 17.4.2018, s. 10.

Kurdistanin ulkopuolella olevan turvakodin seksuaalisesta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta kärsineille naisille Bagdadissa.⁴³⁸

Naisiin kohdistuu diskriminaatiota IDP-leireillä. Esimerkiksi Nineven läänin Jeddahin ja Hajj Alin leireillä yksinhuoltajanaisten perheillä on vaikeuksia saada muuttolupaa. Heihin kohdistuu syrjintää leirihallintojen taholta, ja heitä solvataan aseellisten ryhmien ja muiden leirien asukkaiden taholta. Naiset ovat yleensä eronneita tai leskiä tai heidän puolisonsa on pidätetty⁴³⁹.

Irakissa värvätään edelleen lapsia aseellisiin ryhmiin. YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuun Irak-raportti mainitsee, että taannoin oli viisi poikaa värvätty Nineven läänissä aseellisten ryhmien riveihin. YK:n mukaan lapsia värvätään muun muassa Hashd al-Shaabiin.⁴⁴⁰

Irakissa on tehty avioliitosta säätävään lakiin muutosehdotuksia, jossa avioliiton alaikäraja jää mainitsematta. YK pitää muutosehdotusta ongelmallisena ja on kehottanut Irakia muuttamaan sitä.⁴⁴¹

Koulujärjestelmä on kärsinyt viime vuosina konfliktista ja miljoonat lapset joko eivät käy koulua lainkaan tai heidän koulunkäyntinsä on katkonaista. IDP-leireillä on puutetta laadukkaasta opetuksesta. Leirien kouluissa on puutetta opettajista ja opetusvälineistä, samoin kuin huonekaluista. Helmikuussa arvioitiin, että Mosulin ympäristössä olevilla IDP-leireillä noin 32 % oppilaista ei käynyt koulua. Salamiyah 2 -leirin koulussa oli 200 oppilasta luokkaa kohti. Hasansham U2 -leirillä oli vain 4 opettajaa 1500 oppilaalle ja koulukirjoista oli pulaa.⁴⁴²

Irakin Kurdistaniin avattiin 376 koulua vuodesta 2014 lähtien muualta Irakista tuleville IDP:ille Irakin hallituksen ja autonomisen kurdialueen yhteisvoimin. Kouluihin on rekisteröity noin 219 334 oppilasta. Nyt kouluja ollaan sulkemassa koska ihmisiä palaa Irakin Kurdistanista takaisin kiistellyille alueille, ja Irakin opetusministeriö on lähettänyt kouluihin asiaa koskevan ilmoituksen. Monet oppilaat eivät kuitenkaan halua poistua Irakin Kurdistanista.⁴⁴³

Monet paikalliset vähemmistöt ovat haavoittuvassa asemassa. Irakin Kurdistanin hallinnossa uskontoasioiden ministeriössä toimivan jesidiasioiden viraston mukaan 3154 jesidiä olisi edelleen ISISin vankeina. Heistä 1471 on naisia ja 1683 miehiä.⁴⁴⁴ Kidnapattujen jesidien asioiden parissa toimiva virasto kertoi marraskuun lopulla, että ISISin terroristit kiristivät siepattujen perheitä rahaa siepattujen vapauttamista vastaan.⁴⁴⁵

Noin 150 000 jesidiä pakeni Nineven läänin Sinjarin piirikunnasta tai sen sisällä Sinjarin vuorelle ISIS-konfliktin aikana.⁴⁴⁶ Jesidien paluu kotialueilleen Sinjariin on ollut vaikeata, koska kotialueelta puuttuu palveluita ja terveydenhuoltoa. Noin 20 000–25 000 jesidin arveltiin palanneen kotialueelleen maaliskuuhun mennessä. Tämä on noin kymmenesosa alueella asuneesta jesidiväestöstä. Sinjarin pormestarin Ferhad Hiamdin mukaan paluumuuttajat tarvitsevat asuntoja, ruokaa ja vaatteita. Terveydenhuolto oli hänen mukaansa kriittisessä tilassa. Suurin osa paluumuuttajista asui epävirallisissa leireissä, vaurioituneissa taloissa tai maaseudulla hyvän matkan päässä Sinjarin sairaalasta ja eräästä terveyskeskuksesta, jossa ei ollut lääkäreitä.

⁴³⁸ UN Security Council 17.4.2018, s. 10.

⁴³⁹ UNHCR 31.5.2018.

⁴⁴⁰ UN Security Council 17.4.2018, s. 10.

⁴⁴¹ UN Security Council 17.1.2018, s. 15.

⁴⁴² UNHCR 6.2.2018.

⁴⁴³ Rudaw 18.1.2018.

⁴⁴⁴ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

⁴⁴⁵ Basnews 26.11.2017.

⁴⁴⁶ GPPI/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

Sinjarin sairaalassa oli maaliskuuhun asti yksi lääkäri. Hänen mukaansa sairaalassa ei voitu hoitaa kroonisia sairauksia lääkkeiden puutteen vuoksi. Sinjarissa ei ollut myöskään ambulansseja, vaikka Nineven läänin terveystoimikunta oli luvannut niitä joulukuussa. Potilaita jouduttiin siirtämään paikallisten aseellisten joukkojen kuten Hashd al-Shaabin ajoneuvoilla. Näitä ajoneuvoja ei ollut varustettu esimerkiksi happilaitteilla, eivätkä kaikki jesidit uskaltaneet nousta niiden kyytiin. Viranomaiset asettamat terveydenhoitomaksut ovat vähentäneet asiakkaita Sinjarin sairaalassa, koska ihmiset ovat vähävaraisia. Sinjarin sairaalassa kritisoitiin myös kansainvälisiä humanitaarisia toimijoita puutteellisesta avusta. Lääkärit Iman Rajoja -järjestö vahvisti että Sinjarin piirikunnassa toimii vain yksittäisiä ulkomaisia kansalaisjärjestöjä. Avun tarjoamista vaikeuttaa byrokratia ja monien turvallisuusjoukkojen läsnäolo.⁴⁴⁷

Human Rights Watchin joulukuussa ilmestyneen raportin mukaan jesidien taistelijat sieppasivat ja surmasivat 52 Imteywtin arabiheimon jäsentä kesäkuussa 2017 Nineven läänin Sinjarin piirikunnassa sijaitsevan Qayrawanin kylän lähellä, kostoksi ISISin jesideihin kohdistamista oikeudenloukkauksista. Hashd al-Shaabiin kuuluvan Imaami Alin prikaatien taistelijat pelastivat kaksi miestä jesidijoukkojen mahdolliselta kiinnioltolta. Lisäksi jesidijoukot ovat siepanneet Imteywtin ja Jahayshin heimon jäseniä loppuvuodesta 2017. Siepatut katosivat.⁴⁴⁸

Bagdadissa oli 30.11.2017 ensimmäinen merkittävä bahaiden julkinen seremonia sen jälkeen, kun Saddam Husseinin ajan määräys no. 105 vuodelta 1970 kielsi bahaiden toiminnan. Bahaiden marraskuiseen seremoniaan, jossa juhlittiin uskonnon perustajan Bahauallahin 200-vuotissyntymäpäivää, osallistui muun muassa kansanedustajia, YK:n edustajia ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Bahaiden juhlassa korostettiin uskonnollista monimuotoisuutta ja tarvetta vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa vastapainoksi islamistisille virtauksille.⁴⁴⁹

Irakin presidentti hyväksyi joulukuussa lain 76/2017, joka heikentää Irakin palestiinalaisten asemaa ja tulkitsee heidät ulkomaalaisiksi. Tästä edes palestiinalaiset eri alojen ammattilaiset kuten insinöörit, lääkärit ja opettajat eivät voi liittyä ammattiliittoihin, ja liikeyrityksen perustamista varten tarvitaan irakilainen sponsori ja työministeriön erillinen lupa. Irakin palestiinalaisten määrästä ei ole luotettavaa tietoa. Määräksi on arvioitu alimmillaan noin 4000. Irakin palestiinalaisten yhdistyksen johtajan Thamer Mashineeshin mukaan uusi laki lopettaa palestiinalaisten pysyvän oleskelun Irakissa ja tuo mukanaan riskejä, esimerkiksi maastakarkotuksen mahdollisuuden.⁴⁵⁰

Irakin kristityt viettivät tänä vuonna pääsiäistä ensimmäistä kertaa vuoden 2014 jälkeen ISIS-konfliktista kärsineillä kotialueillaan kuten Nineven läänin Hamdaniyan piirikunnan Qaraqoshissa. Noin 5000 kristittyä on palannut Qaraqoshiin, jossa asui ennen ISIS-konfliktia 50 000 ihmistä, joista valtaosa oli kristittyjä.⁴⁵¹ Maaliskuussa 2018 oli Bagdadissa väkivaltatapaus, jossa kristitty lääkäripariskunta ja miehen iäkäs äiti surmattiin puukottamalla perheen kotona shiiaenemmistöisessä kaupunginosassa. Muutamaa viikkoa aikaisemmin eräs kristitty mies oli ammuttu talonsa edessä Bagdadissa. Surmien syyt eivät ole tiedossa. Puukotusta seuraa vana päivänä Irakin sisäministeriö kertoi ottaneensa kiinni tappajat, jotka kuuluivat aseelliseen ryhmään.⁴⁵²

AI-Monitorin artikkeli kertoi helmikuussa mandealaisesta perheestä, joka oli joutunut shiiamilitioiden uhkaamaksi Salah al-Dinin Samarran kaupungissa, ja pakeni alueelta 2016. Perhe

⁴⁴⁷ IRIN 16.3.2018.

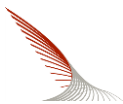
⁴⁴⁸ Human Rights Watch 27.12.2017.

⁴⁴⁹ AI-Monitor/ Saad Salloum 10.12.2017.

⁴⁵⁰ AI-Monitor/ Adnan Abu Amer 8.1.2018.

⁴⁵¹ World Watch Monitor 26.3.2018.

⁴⁵² World Watch Monitor 12.3.2018; Smyrna 17.4.2018.

pakeni Etelä-Irakin Wassitin läänin Suwairaan, jossa on mandealainen yhteisö. Shiamilitioiden uhkailu jatkui Suwairassa joten perhe pakeni Jordaniaan. Jordaniassa perhe tekeytyi kristityksi välttyäkseen epämuksulta kysymyksiltä, koska jordanalaiset eivät tunne mandealaista uskontoa. Perheen mukaan mandealaiset pelkäävät palata Irakiin, koska aseelliset ryhmät ovat saaneet siellä merkittävää valtaa.⁴⁵³

Etelä-Irakin Qadissiyan Diwaniyassa avattiin koulu romanilapsille vuoden 2017 lopulla UNICEFin tukeman ihmisoikeusjärjestön I Am Human toimesta ja Diwaniyan opetusviraston luvalla. Tuntematon aseryhmä oli tuhonnut romanien koulun vuonna 2004. Romaneja, joista käytetään paikan päällä termiä dom, on viranomaisten mukaan Irakissa 50 000–200 000. He kohtaavat usein syrjintää ja elävät muun yhteisön ulkopuolella. Uusi koulu on tehty neljästä karavaanista, jotka toimivat luokkahuoneina kuudellekymm-enelle 7–13 vuotiaalle lapselle. Jotkut pääsevät kouluun ensimmäistä kertaa elämässään. Kansalaisjärjestöaktiivien mukaan karavaanien tulisi olla väliaikaisia, ja niiden tilalle pitäisi rakentaa pysyvä koulurakennus.⁴⁵⁴

Haavoittuviin ryhmiin kuuluvat myös monet perheet, joiden jäseniä tai muita sukulaisia on taistellut ISISin riveissä. Iskut tällaisia perheitä vastaan ovat jatkuneet. Tällaisten iskujen tarkoituksena on ollut perheen karkottaminen kotialueeltaan tai paossa olevan perheen paluun estäminen kotialueelleen.⁴⁵⁵ YK:n turvallisuusneuvoston tammikuun Irak-raportin mukaan Irakin turvallisuusjoukot olisivat käskeneet ISIS-liitoksia omanneita perheitä poistumaan Anbarin läänin Heetistä 72 tunnin kuluessa. Käskyn tehostamiseksi seitsemän perheen taloihin oli hyökätty 26.10.–4.11. välisellä ajalla. Myös muita perheitä pakeni Heetistä sen jälkeen, kun heidän taloihinsa oli tehty (ISIS-kytkösepäilyyn liittyviä) merkintöjä.

Salah al-Dinin läänin Shirqatin piirikunnan länsiosassa sijaitsevissa kolmessa kylässä tuntemattomat miehet räjäyttivät ainakin 20 ISIS-liitoksista epäillyn perheen taloa 8.–20.11.⁴⁵⁶ Hallitus on kehottanut paikallisviranomaisia välttämään karkotuksia. Kirkukin läänissä viranomaiset, yhteisöjen edustajat ja uskonnolliset johtajat allekirjoittivat 25.11. sovinnon, jonka tarkoituksena on paluumuuton edistäminen ja ISIS-liitoksia omaavien paluumuuttajien suojeleminen.⁴⁵⁷ Alempana kerrotaan lisää ISIS-liitoksista epäiltyjen henkilöiden tilanteesta kiistellyillä alueilla.

Irakissa on ollut useita viimeaikaisia oikeudenloukkauksia ja häirintää journalisteja vastaan, muun muassa toukokuun parlamenttivaalien vuoksi. Esimerkiksi Anbarin läänin kuvernööri Mohamed al-Halbusi käski sulkea Al-Sharqiya -television paikalliset toimistot 17.12. Hänen mukaan televisiokanavan lisenssissä olisi ollut ongelma, jonka Al-Sharqiya taas kiisti. Kuvernöörin käsky tuli vain tunteja sen jälkeen, kun Al-Sharqiya oli uutisoinut että Anbarin läänin kuvernööri ja jotkut muut poliitikot olivat aikeissa harjoittaa vaalivilppiä toukokuun parlamenttivaaleissa.⁴⁵⁸ YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI kritisoi Al-Sharqiyan sulkemista ja kehotti ratkaisun pikaiseen löytämiseen.⁴⁵⁹

Irakin Kurdistanissa tiedustelupalvelu Asayish pakotti NRT -median sulkemaan kolme tv-kanavaansa 19.12. ja takavarikoi NRT:n välineistöä. NRT oli uutisoinut mielenosoituksista, joissa vaadittiin virkamiesten palkkoja maksettavaksi. NRT:n johtaja Awat Ali kertoi Human Rights Watchille, että Irakin Kurdistanin kulttuuriministeriö oli määrännyt NRT:n suljettavaksi viikon ajaksi, koska mielenosoitusten uutisointi olisi kiihottanut ihmisiä väkivaltaan. NRT itse koki vain raportoineensa mielenosoitustapahtumia. NRT:n perustaja Shaswar Abdulwahid otettiin kiinni

⁴⁵³ Al-Monitor/ Mohammad Ersan 4.2.2018.

⁴⁵⁴ Al-Monitor/ Mustafa Saadoun 5.1.2018.

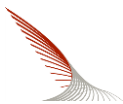
⁴⁵⁵ UN Security Council 17.1.2018, s. 11.

⁴⁵⁶ UN Security Council 17.1.2018, s. 11.

⁴⁵⁷ UN Security Council 17.1.2018, s. 12.

⁴⁵⁸ Human Rights Watch 20.12.2017.

⁴⁵⁹ UNAMI 19.12.2017.

turvallisuusjoukkojen toimesta 19.12. Suleimanian lentokentällä hänen palatessaan ulkomaanmatkalta.⁴⁶⁰ Shaswar Abdulwahid oli ärsyttänyt viranomaisia, koska hän oli lanseerannut kurdien itsenäisyyteen tähtäävän kansanäänestyksen vastaisen kampanjan. Maaliskuussa 2018 hän perusti oman puolueensa (New generation Movement) joka otti osaa toukokuun parlamenttivaaleihin.⁴⁶¹

Pääministeri Haider al-Abadi vieraili Etelä-Irakin Najafissa tammikuussa. Vierailun aikana hänen henkivartijansa pahoinpitelivät paikalla olleiden journalistien ryhmää. Pääministerin toimisto käynnisti asiasta tutkimuksen, jota Irakin journalistien syndikaatti (IJC) kiitteli. Vuoden vaihteessa turvallisuusjoukot pahoinpitelivät Dhi-Qarin läänissä uudenvuoden juhlia seuranneen journalistin.⁴⁶² Naisjournalisti Bushra Saedi pahoinpideltiin poikansa kanssa Bagdadissa tammikuussa.⁴⁶³ Tuntemattomat tahot sytyttivät tuleen Dijlah TV-kanavan uuden Bagdadin toimiston 2.1. Tulipalossa tuhoutui TV-kanavan välineistöä. Dijlah TV oli saanut uhkauksia uutisoituaan viranomaisten korruptiosta Irakin parlamentissa, maataloudesta vastaavassa virastossa ja tullissa.⁴⁶⁴

Facebookissa poliitikkojen korruptiota ja pääministeri Haider al-Abadia kritisoinut journalisti Samir al-Obeid otettiin kiinni turvallisuusjoukkojen toimesta 2.2. Hänet oli otettu kiinni myös 22.10.2017 ja vapautettu 11.12.⁴⁶⁵ Ainakin 15 journalistia joutui hyökkäysten ja kiinniottojen kohteeksi heidän raportoidessaan Irakin kurdialueiden virkamiesten mielenosoituksia 24.–27.3. Mielenosoitukset koskivat talouden kiristämistä ja virkamiesten maksamattomia palkkoja.⁴⁶⁶

NRT Arabic-median kirjeenvaihtaja Hossam al-Kaabi on joutunut Irakin Kurdistanin Suleimaniassa häirinnän kohteeksi. Hän piileskeli toukokuun lopulla mahdollisen pidätyksen varalta uutisoituaan väitetystä korruptiosta Etelä-Irakin Najafin lentokentän hallinnossa.⁴⁶⁷ Irakin parlamentin varapuhemies Hammam Hammoudi ja muut tahot ovat vaatineet journalistien turvallisuuden takaavia lainsäädäntömuutoksia ja oikeudenloukkausten puolueetonta tutkimusta.⁴⁶⁸

- Pakolaisuus ja paluumuutto

Irakissa paluumuutto on jatkunut viime kuukausina tasaisesti. IOM:n tuoreimman, maaliskuussa ilmestyneen Displacement Tracking Matrix -raportin mukaan Irakissa oli maaliskuun lopussa noin 2,2 miljoonaa maan sisällä vuoden 2014 tammikuun jälkeen eli ISIS-konfliktin aikana paennutta ihmistä (IDP). Kotialueelleen palanneita oli noin 3,6 miljoonaa. Joulukuussa kotialueelleen palasi 1,7 % IDP:istä, tammikuussa 4% ja helmikuussa 5%. Maaliskuussa ihmisiä palasi kotialueelleen noin 124 000 (4%).⁴⁶⁹

⁴⁶⁰ Human Rights Watch 20.12.2017.

⁴⁶¹ Reuters 12.9.2017.

⁴⁶² Al-Monitor/ Adnan Abu Zeed 29.1.2018.

⁴⁶³ Basnews 8.1.2018.

⁴⁶⁴ CPJ 10.1.2018.

⁴⁶⁵ CPJ 6.2.2018.

⁴⁶⁶ CPJ 4.4.2018.

⁴⁶⁷ CPJ 1.6.2018.

⁴⁶⁸ Al-Monitor/ Adnan Abu Zeed 29.1.2018.

⁴⁶⁹ IOM, March 2018a.

- **Nineven lääni** (asukasluku 3 110 000⁴⁷⁰)

Paluumuutto Nineven lääniin jatkuu.⁴⁷¹ Tammikuussa 2018 UNHCR:n vetämä humanitaaristen toimijoiden ryhmä Global Protection Cluster (GPC) varoitti, että Nineven läänin tilanne on vielä epävakaa aseellisten ryhmien läsnäolon ja ekstremistien tiettävästi aktiivisesti toimivien solujen vuoksi. GPC ei pitänyt paluuta turvallisena Nineven läänin pohjoisosassa sijaitseville kiistellyille alueille, joissa on puutetta palveluista ja infrastruktuurista, ja jossa rikollisuus ja summittaiset surmat ovat lisääntyneet.⁴⁷²

GPC:n mukaan Nineven lääniin palasi helmikuussa 113 772 ihmistä. GPC kuvasi Nineven läänin turvallisuustilannetta yleensä ottaen vakaaksi. Turvallisuusjoukot tekivät kuitenkin säännöllisiä terrorisminvastaisia etsintäoperaatioita. Paluumuutto oli haasteellista myös monille alueille jääneiden räjähteiden vuoksi. Monet perheet kertoivat paluun syyksi halun yhdistää perhe pakolaisuuden jälkeen, kotien saamisen takaisin omaan hallintaan, töihin palaamisen ja haasteelliset olosuhteet IDP-leireillä.⁴⁷³ GPC:n mukaan hallituksen ja humanitaaristen toimijoiden apu ei ole riittävää.⁴⁷⁴

GPC:n mukaan kaikki paluumuuttajat eivät ole ymmärtäneet alueen olosuhteita, ja tällaisia ihmisiä palaa takaisin IDP-leireille. Helmikuussa 2048 ihmistä palasi eri puolilta Nineven läänin Hammam al-Alilin väliaikaiseen IDP-leiriin. Syyksi toissijaiselle pakolaisuudelle he kertoivat pääasiassa palveluiden ja elinkeinojen puutteen, talojensa tuhot ja vuokraan riittämättömät rahavarannot. Jotkut paluumuuttajat kertoivat kotialueellaan saamistaan uhkauksista koskien epäilyjä ISIS-liitoksista. Näin kertoivat erityisesti Sinjarin, Tel Afarin ja Qayaran alueiden sunniarabit.⁴⁷⁵ IOM:n mukaan Nineven lääniin palasi maaliskuussa 107 292 ihmistä. He palasivat pääasiassa Mosulin, Tel Afarin ja Hamdaniyan piirikuntiin.⁴⁷⁶

- Mosulin kaupunki

Mosulin kaupungin väestömäärä oli noin 1 377 000 ennen ISIS-konfliktia.⁴⁷⁷ Kaupungista pakeni jopa 800 000 ihmistä ISIS-konfliktin aikana 2017.⁴⁷⁸ Marraskuussa jotkut Erbilin läänin IDP-leireillä olevat mosulilaiset sanoivat, etteivät he aio palata Mosuliin vaan jäävät mieluummin leireille. Syyksi he kertoivat muun muassa Hashd al-Shaabiin kuuluvien militioiden pelon. Marraskuun lopulla monet IDP-perheet kertoivat Mosulin lähialueen IDP-leireillä, että heidän kotiinpaluunsa esteenä oli turvallisuuteen, talouteen ja sosiaaliseen haavoittuvuuteen liittyviä syitä. Puolella noin 240 haastatellusta perheestä ei ollut kotia mihin palata tai talous ei kestänyt uuden talon rakentamista tai vuokran maksamista. Osa pelkäsi myös etnis-uskonnollisia jännitteitä ja aseellisia militioita kotialueellaan.⁴⁷⁹

Monet Mosulin itäpuoleisilta leireiltä palaavat IDP:t kertoivat marraskuussa että heidän asiakirjansa oli otettu talteen leiriviranomaisten toimesta, mutta niitä ei ollut palautettu. UNHCR selvitti asiaa. Syyrian al-Holin leireiltä palasi Nineven lääniin yli 7081 Nineven läänin pakolaista marraskuun viimeisellä viikolla. He kertoivat paluun syyksi sen, että asuinolosuhteet Syyriassa olivat vaikeat, ja aseelliset ryhmät olivat kohdelleet heitä huonosti.⁴⁸⁰

⁴⁷⁰ IOM 2016.

⁴⁷¹ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁴⁷² Global Protection Cluster 31.1.2018a ja 28.2.2018.

⁴⁷³ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁷⁴ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁷⁵ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁷⁶ IOM, March 2018b.

⁴⁷⁷ GPPV/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

⁴⁷⁸ IDMC 2018.

⁴⁷⁹ UNHCR 30.11.2017.

⁴⁸⁰ UNHCR 30.11.2017.

Paluumuutto Itä-Mosuliin jatkuu. Tammikuussa Itä-Mosuliin palasi 17 200 perhettä. GPC raportoi, että Itä-Mosulin peruspalvelut paranevat. Myös kaksi itä- ja länsi-Mosulin yhdistävää siltaa on avattu ja liikkuminen on helpottunut. Peruspalvelut kuten vesi, sähkö, koulut ja sairaalat ovat osittain palautuneet. Monen IDP-leirillä olleen asiakirjat takavarikoitiin leirillä, eikä niitä ole vielä palautettu. Ilman asiakirjoja palveluiden saanti on vaikeaa. Viranomaiset selvittivät tilannetta.⁴⁸¹

Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriön mukaan 3400 perhettä palasi tammikuussa 2018 Länsi-Mosuliin. Myös vanhaan kaupunkiin oli joitakin paluita. Länsi-Mosuliin palasi myös Itä-Mosulissa oleskelleita perheitä, joilla ei ollut enää varaa maksaa siellä vuokraa. He rakensivat talojaan uudelleen Länsi-Mosulissa. Palveluiden puutteen vuoksi Länsi-Mosulissa jouduttiin vielä tyytymään omiin generaattoreihin ja kaivoihin.⁴⁸² Suuri osa Länsi-Mosuliin helmikuussa palanneista ihmisistä palasi Itä-Mosulista. Länsi-Mosulissa he palasivat etenkin vanhaan kaupunkiin. Länsi-Mosulin jälleenrakennus eteni. Koulujen avaaminen ja veden sekä sähkön jakelun palaaminen houkutteli paluumuuttajia.⁴⁸³

Helmikuussa Mosuliin palasi 118 032 ihmistä, yli 15 000 enemmän kuin tammikuussa. He palasivat pääasiassa Bagdadista ja Etelä-Irakin viidestä läänistä, samoin kuin Irakin Kurdistanista. Esimerkiksi Duhokin läänin Nergezlian ja Qaymawan IDP-leireiltä palasi 7220 perhettä.⁴⁸⁴ Maaliskuussa Mosulin piirikuntaan palasi 12 861 perhettä Etelä-Irakin eri lääneistä ja Irakin Kurdistanista. Paluu kohdistui etenkin Länsi-Mosuliin. Turvallisuustilanne Mosulissa oli melko vakaa, peruspalveluita kuten sähköä ja vettä oli saatavilla, ja koulut olivat auki.⁴⁸⁵

UNHCR tutustui Länsi-Mosulin Bab Jadeedin kaupunginosan tilanteeseen. Noin 40 % asukkaista ei ollut vielä palannut kaupunginosaan palveluiden puutteen vuoksi ja koska heidän talojaan oli tuhoutunut. Vettä saatiin tiettyihin osiin kaupunginosa, mutta jotkut perheet saivat vettä vain kolmen päivän välein. Monet perheet oleskelivat sukulaistensa luona/ Mosulin muissa osissa ja kävivät Bab Jadeedissa vain korjaamassa kotejaan. Bab Jadeedissa oli yksi koulu avannut ovensa, mutta se ei riittänyt lasten tarpeisiin.⁴⁸⁶

Mosulin lähialueen IDP-leireille tuli noin 26 000 ihmistä tammi–maaliskuussa. Tulijat kertoivat syyksi yleensä taloudelliset ongelmat ja sen, että töitä ei ollut tarjolla. Nineven läänin Jeddahin, Baharkan ja Harshamin leireillä oli odotuslistat. Leireille tultiin myös sen vuoksi, että jälleenrakennuksen edetessä ihmisiä hädätään remonttia tarvitsevista taloista ja julkisista rakennuksista kuten kouluista, jotka ovat tarjonneet väliaikaista suojaa IDP:ille.⁴⁸⁷ Jeddahin leirin asukkaat valittivat vaikeista elinolosuhteista sekä siitä, että läsnä olevat aseelliset ryhmät uhkailivat IDP:itä pidätyksillä. Shirqatista ja Hawijasta tulevilta oli takavarikoitu asiakirjoja poliisin toimesta heidän liikkumisensa kontrolloimiseksi. UNHCR selvitti tilannetta humanitaaristen toimijoiden ja IDP-leirin johdon kanssa.⁴⁸⁸

- Tel Afarin piirikunta

Tel Afarin piirikuntaan (väestömäärä 200 000 ennen ISIS-konfliktia⁴⁸⁹) palasi tammikuussa 2626 perhettä. Yhteensä Tel Afarin piirikuntaan oli palannut tammikuuhun mennessä 32 599 perhettä.

⁴⁸¹ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁴⁸² Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁴⁸³ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁸⁴ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁸⁵ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁴⁸⁶ UNHCR 4.3.2018.

⁴⁸⁷ UNHCR 26.3.2018.

⁴⁸⁸ UNHCR 4.3.2018.

⁴⁸⁹ GPP/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

Tel Afarin kaupunkiin oli palannut 10 000 perhettä.⁴⁹⁰ Helmikuussa raportoitiin, että Tel Afarin kaupungin keskustassa oli lukuisia vaurioituneita taloja, ja että hallintorakennukset olivat kärsineet vakavia vaurioita tai tuhoutuneet. Kaupungissa oli myös räjähtämättömiä pommeja konfliktin jäljiltä. Tel Afarin oikeuslaitos oli avannut ovensa ja myönsi ihmisille erilaisia asiakirjoja.⁴⁹¹

Helmikuussa Tel Afarin piirikuntaan palasi noin 2828 perhettä. Pääosa palanneista on shiitaturkmeeneja. Monet eivät ole palanneet IDP-leireiltä Tel Afariin pelätessään maastoon jääneitä räjähteitä ja aseellisia ryhmiä, joita on alueella useita. ISIS-liitoksista epäiltyjä perheitä on tiettävästi estetty pääsemästä Tel Afariin. Perheet kertoivat että heidän pitäisi hakea paluulupaa federaatiopoliisilta.⁴⁹² Tel Afarin piirikuntaan palasi IOM:n mukaan maaliskuussa 21 366 ihmistä.⁴⁹³

Tel Afarin kaupungissa oli UNHCR:n mukaan noin 13 670 paluumuuttajaperhettä maaliskuun lopussa. UNHCR:n kaupunkiin tekemän tiedonhankintamatkan mukaan Tel Afarissa oli edelleen räjähteiden saastuttamia alueita. Lisäksi ongelman muodostivat infrastruktuurin tuhot ja palveluiden puute. Tel Afarin kaupungissa ja lähiöissä oli puutetta vedestä, sähköstä, terveydenhuollosta, opetuksesta ja hallinnosta.⁴⁹⁴

UNHCR kuuli Tel Afarin El Qalaan kaupunginosaan palanneilta, että yli 90 % kaupunginosasta paenneista oli palannut. Suurin osa oli ollut paossa Etelä-Irakin Kerbalan ja Najafin lääneissä. Kaikki UNHCR:n haastattelemat henkilöt kertoivat että he olivat palanneet vapaaehtoisesti, koska pakoalueella oli korkeat asuinkustannukset. El Qalaan kaupunginosan asukkailla oli henkilötodistukset, ja jos ei ollut, niitä saattoi hakea taannoin avatulta Tel Afarin oikeustalolta. El Qalaan kaupunginosa oli tiettävästi puhdistettu räjähteistä.⁴⁹⁵

Huhtikuussa GPC raportoi, että suurin osa Nineven läänin pohjoisosasta, muun muassa Tel Afarista ja Sinjarista Irakin Kurdistanin Dohukin läänin paenneista ei aio toistaiseksi palata kotiinsa, erityisesti peruspalveluiden puutteen vuoksi. Myös puhdistamattomat räjähteet olivat este paluumuutolle. Alueella oli myös paljon ekstremistiryhmiä epäiltyjen pidätyksiä. Maaliskuun loppuun mennessä Tel Afarin piirikuntaan oli palannut 38 988 perhettä. Maaliskuussa Tel Afariin palasi Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriön mukaan 420 perhettä.⁴⁹⁶ Dohukin läänissä oli 354 432 IDP:tä, joista yli 99 % oli kotoisin Nineven läänistä.⁴⁹⁷

Humanitaarisen ajatushautomo IMPACTin ja ranskalaisen kansalaisjärjestö ACTEDin sekä YK:n satelliittikartoista vastaavan UNOSAtin projekti REACH teki maaliskuun vaihteessa tutkimuksen paluumuutosta Tel Afarin kaupunkiin. Tutkimuksen mukaan kaupunki ja sen lähialue tyhjäntyivät pitkälti väestöstä ISIS-konfliktin aikana. Noin 30–40 % väestöstä oli palannut takaisin huhtikuuhun 2018 mennessä. REACHin tutkimuksen mukaan ihmiset palaavat Tel Afariin erityisesti parantuneen turvallisuustilanteen vuoksi. Ne ihmiset, jotka eivät halunneet palata, kertoivat syyksi omaisuutensa kokemien tuhojen tai varkaudet, lasten koulunkäynnin pakolaisuuden kohdealueella ja työpaikkojen puutteen Tel Afarissa.

REACHin tutkimuksen mukaan Tel Afarin kaupungissa liikkuminen oli vapaata. Kaupunki on pitkälti puhdistettu räjähteistä. Lähialueella on kyliä ja peltoja, jotka eivät vielä ole turvallisia räjähteiden vuoksi. Tiettävästi räjähdyksissä on kuollut useita ihmisiä. Räjähteiden vuoksi suurta

⁴⁹⁰ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁴⁹¹ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁹² Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁴⁹³ IOM, March 2018b.

⁴⁹⁴ UNHCR 26.3.2018.

⁴⁹⁵ UNHCR 4.3.2018.

⁴⁹⁶ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁴⁹⁷ UNHCR 12.4.2018.

osaa Tel Afarin viljelysmaasta ei ole vielä otettu käyttöön. Tel Afarissa oli toimiva vesi- ja viemärijärjestelmä noin puolessa kaupunginosista. Muille alueille tuotiin vettä tankkiautoilla. Likainen vesi on aiheuttanut jonkun verran sairauksia. Suurimmalle osalle Tel Afarin asukkaista tuli sähköä, mutta tässä oli vaihtelua, ja kauempana olevat kylät olivat ilman sähköä. Koulut olivat avanneet ovensa eri puolilla kaupunkia. Opettajista ja opetusvälineistä oli kuitenkin pulaa.

Tel Afarissa oli toimiva sairaala ja terveyskeskus. Lääkäreitä ei ollut riittävästi. Mielenterveyspalveluita ei ollut. Oikeuslaitos toimi, samoin kuin yleisimpiä asiakirjoja myöntävä virasto. Oikeudessa asioitiin tuhoutuneen tai varastetun omaisuuden ja kadonneiden asiakirjojen vuoksi. Tel Afariin palanneilla on yleensä säästöjä tallella. Vähävaraisia ihmisiä on palannut vähemmän. Jotkut sunnit eivät halunneet palata pelätessään yhteisön kosta tai pidätystä (ISIS-konfliktin vuoksi). Vaikutti siltä että shiioja oli palannut suhteessa enemmän kuin muita ryhmiä. Palumuuton odotettiin lisääntyvän koulujen päättymisen jälkeen. REACHin tutkimus arvioi, että tulevina kuukausina heiveröiset peruspalvelut tulevat edelleen heikkenemään lisääntyvän palumuuton vuoksi.⁴⁹⁸

Monet Tel Afarin piirikunnan Zummarin kunnasta kotoisin olevat IDP-perheet sanoivat marraskuussa, että he eivät voi palata kotiinsa koska heidän talonsa olivat tuhoutuneet.⁴⁹⁹ Tammikuuhun mennessä Zummarin kuntaan oli palannut noin 3500 perhettä. Kuntaan oli palannut suurehko määrä arabeja muualta Zummarista, samoin kuin Rabian alueelta ja Mosulin kaupungista. UNHCR ja muut toimijat vahvistivat 728 perheen paluun 12 kylään Zummarin pohjoisosassa. Näissä kylissä oli tiettävästi kurdien turvallisuusjoukkoja. Arabit ovat palanneet turvallisuustilanteen vakauduttua muun muassa Kharab Tibinin ja Ain Zalahin kyliin Zummarin alueella. Nämä kylät kuuluivat niihin 25 kylään alueen 64 kylästä, joihin viranomaiset sallivat toistaiseksi paluun. Tammikuussa myös estettiin joidenkin ihmisten paluu Zummarin kuntaan.⁵⁰⁰

Zummarin turvallisuustilanteen kerrottiin olevan tammikuussa melko rauhallisen, ja Irakin turvallisuusjoukkojen sekä federaatiopoliisin kerrottiin partioivan alueella. Joillakin Zummarin alueilla oli jännitteitä paikallisväestön ja turvallisuusjoukkojen välillä. Zummarin kunnassa oli edelleen liikkumisrajoituksia ja tietyillä alueilla oli paljon turvallisuusjoukkoja. Monet konfliktissa vaurioituneet talot olivat romahtamisvaarassa.⁵⁰¹ Helmikuussa GPC raportoi, että Zummarin turvallisuustilanne oli paranemassa, ja että Irakin turvallisuusjoukot ja federaatiopoliisi pitivät järjestystä yllä. Ihmisiä ei päästetty joihinkin kyliin joissa oli paljon turvallisuusjoukkoja kuten Bardiyaan, Hamadiin, Aghaan ja Gzronyaan. Helmikuuhun mennessä Zummarin kuntaan oli palannut noin 6880 perhettä.⁵⁰²

Huhtikuussa GPC raportoi, että Zummarin kunnassa oli melko rauhallinen tilanne. Sellaisilla alueilla, joilla oli runsaasti turvallisuusjoukkoja, oli liikkumisrajoitteita. Haasteina palumuutolle olivat peruspalveluiden ja -terveydenhuollon, ruoan ja työmahdollisuuksien puute ja paikallisyhteisöjen väliset jännitteet.⁵⁰³

Tammikuussa raportoitiin, että Tel Afarin piirikunnan Rabian kunnan turvallisuustilanne oli haasteellinen. Irakin keskushallinnon ja Irakin Kurdistanin turvallisuusjoukot kiistelivät siitä, kuka voi palata Rabian kuntaan. Tammikuussa 1027 perhettä palasi kuuteen kylään Rabian kunnassa. Joidenkin ihmisten paluu estettiin.⁵⁰⁴ Helmikuussa GPC raportoi että Rabian kunnan tilanne oli melko vakaa. Noin 20 perhettä palasi Rabian kaupunkiin Syyriasta ja 45 perhettä Rabian kuntaan

⁴⁹⁸ REACH, April 2018.

⁴⁹⁹ UNHCR 30.11.2017.

⁵⁰⁰ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁵⁰¹ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁵⁰² Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁵⁰³ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁵⁰⁴ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

Mosulista.⁵⁰⁵ Huhtikuun alussa GPC raportoi että Rabian kaupungin keskusta oli melko vakaa. Humanitaaristen toimijoiden oli vaikeata päästä alueelle matkustusrajoitusten vuoksi. Joillakin Rabian kunnan alueilla oli edelleen puhdistamattomia räjähteitä, mikä rajoitti paluumuuttoa.⁵⁰⁶

- Sinjarin piirikunta

Tammikuussa raportoitiin, että Sinjarin piirikunnan oloista oli vaikeata saada luotettavaa tietoa humanitaaristen toimijoiden ja viranomaisten puuttumisen vuoksi. Samoin avun suunnittelu ja tarjoaminen oli haasteellista. Lisäksi alueen turvallisuustilanne on ollut ongelmallinen. Erityinen ongelma piirikunnassa on maastoon jääneet räjähteet, jotka aiheuttavat kuolemantapauksia ja haavoittumisia. Lisäksi alueelta puuttuu laadukas terveydenhuolto. Sinjarin pormestari kertoi joulukuussa, että noin 4130 perhettä oli palannut Sinjarin piirikunnan eri osiin. He olivat pääasiassa jesidiperheitä Sinjarista ja Sinunesta.⁵⁰⁷

Helmikuun loppuun mennessä oli Sinjarin piirikuntaan palannut IOM:n tilastojen mukaan 8177 perhettä. Helmikuussa Sinjarin piirikuntaan palasi noin 150 ihmistä. Sinjarin kaupunkiin arvioitiin palanneen noin 3000 perhettä. Moni Sinjarin piirikuntaan palannut joutui kuitenkin toissijaiseen pakolaisuuteen, koska heidän kotinsa oli tuhoutunut konfliktin aikana. Paluumuuttajat mainitsivat Sinjarin piirikunnan parantuneen turvallisuustilanteen suurimmaksi syyksi paluulle. Toisaalta monen ei uskottu haluavan palata alueella olevien aseellisten ryhmien vuoksi. Sinjarin piirikunnan väestö oli erityisen huolissaan alueellisesta konfliktista johon Sinjarin piirikunnan rajan takainen Syyria, samoin kuin Turkki liittyvät. Noin 2000 perhettä oleskeli edelleen Sinjarin vuorella, jonka ihmiset kokevat suojapaikaksi aseellisilta ryhmiltä.⁵⁰⁸

Huhtikuussa GPC raportoi, että suurin osa Nineven läänin pohjoisosasta, esimerkiksi Dohukin lääniin paenneista ei aio toistaiseksi palata kotiinsa Sinjarin piirikunnassa, erityisesti koska peruspalveluita puuttuu.⁵⁰⁹ Sinjarin piirikunnan turvallisuustilanne oli ongelmallinen ja maaliskuussa oli ollut ainakin 20 välikohtausta. Paluumuuttajat odottivat miten turvallisuustilanne kehitty ja he olivat valmiina pakenemaan uudelleen Irakin Kurdistaniin jos tilanne huononisi. Paluumuutto Sinjariin oli hyvin vähäistä.⁵¹⁰ Maaliskuussa Sinjarin lääniin palasi IOM:n mukaan 120 ihmistä.⁵¹¹ Sinjarin kaupunkiin oli palannut maaliskuun loppuun mennessä 3000 taloutta. Suurin osa Sinjariin piirikuntaan palanneista oli toissijaisessa pakolaisuudessa, koska heillä ei ollut pääsyä kotikyliinsä.⁵¹²

- Hamdaniyan piirikunta

Nineven läänin Hamdaniyan piirikunnasta, jonka väestömäärä oli 226 367 ennen ISIS-konfliktia⁵¹³, ja josta pakeni ISIS-konfliktin aikana noin 125 000 ihmistä, pääasiassa kristittyjä ja shabakeja, palasi tammikuussa 920 perhettä. Yli 90 % Hamdaniyaan tammikuussa ja aikaisemmin palanneista noin 27 000 perheestä on kristittyjä. Loput ovat shabakeja, kakaita, arabeja ja turkmeeneja. Noin 90 taloa on tuhoutunut Hamdaniyan kaupungissa ja 800 kärsinyt vaurioita. Joitakin kyliä kuten Hamdaniyan lähellä sijaitsevaa Gasseria, Shmeissatia tai Karamleshia ei ollut vielä tammikuuhun mennessä puhdistettu räjähteistä. Hamdaniyan koulut oli avattu. Sähköä oli Hamdaniyassa tammikuussa vain kaksi tuntia päiväsaikaan ja kaksi tuntia

⁵⁰⁵ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁵⁰⁶ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁵⁰⁷ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁵⁰⁸ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁵⁰⁹ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁵¹⁰ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁵¹¹ IOM, March 2018b.

⁵¹² Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁵¹³ GPPI/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

yöaikaan. Terveyspalveluiden puuttuminen oli asukkaiden mielestä yksi paluumuuttajien suurimmista haasteista.⁵¹⁴

Helmikuussa GPC raportoi, että Hamdaniyan turvallisuustilanne oli melko vakaa, ja että sähkö ja vesi olivat palanneet. Koulut olivat avanneet ovensa, samoin kuin Hamdaniyan yliopisto.⁵¹⁵ Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriön mukaan helmikuussa Hamdaniyan kaupunkiin palasi 263 perhettä, Bartellan kuntaan 195 perhettä, Bashiqaan kuntaan 113 perhettä ja Nimrudin kuntaan 48 perhettä.⁵¹⁶ Bashiqaan kunnassa turvallisuustilanne oli melko vakaa, mutta maastoon jääneet räjähteet estivät esimerkiksi maanviljelijöitä harjoittamasta elinkeinoaan. Bashiqaan oli pormestarin mukaan palannut noin 85–90 % väestöstä, noin 4500 perhettä. Suurin osa palanneista oli jesidejä, mutta palanneiden joukossa oli myös kristittyjä, shabakeja ja arabeja.⁵¹⁷ Hamdaniyaan palasi IOM:n mukaan maaliskuussa 3552 ihmistä.⁵¹⁸

- Tilkaifin piirikunta

Lähinnä kristittyjen asuttamaan Tilkaifin kaupunkiin oli tammikuuhun mennessä palannut 12 482 perhettä. Paluumuutto jatkui vähittäin. Satoja Tilkaifin arabiperheitä oli edelleen pakolaisuudessa, vaikkakin heidän oli sallittu palata kaupunkiin elokuusta 2017 lähtien.⁵¹⁹ Tilkaifiin palasi IOM:n mukaan maaliskuussa 2868 ihmistä.⁵²⁰ Maaliskuussa Dohukista Nineven lääniin palasi noin 919 ihmistä. Heistä valtaosa palasi Tilkaifin piirikunnan Alqoshiin.⁵²¹

- Baajin piirikunta

Baajin kaupungin pormestari ilmoitti UNHCR:lle 7.1.2018, että turvallisuusjoukot olivat alkaneet päästää paluumuuttajia Baajin piirikuntaan ensimmäistä kertaa alueen taisteluiden tauottua. Tammikuun puoleenväliin mennessä 204 perhettä oli tietävästi saanut luvan palata. Luvan saivat vain yhdessä palaavat perheenjäsenet, ei yksin palaavat. Baajin piirikunta oli Irakin turvallisuusjoukkojen ja niihin liitoksissa olevien militioiden kontrollissa. Viranomaisten mukaan turvallisuustilanne oli vakaa, mutta peruspalvelut kuten sähkö ja vesi puuttuivat ja monet julkiset rakennukset olivat vaurioituneet. Peruspalveluiden palauttaminen oli työn alla.

Baajin piirikuntaan oli palannut tammikuun loppuun mennessä 4546 perhettä, joista 256 palasi Baajin kaupungin keskustaan. Baajin piirikunta oli Irakin turvallisuusjoukkojen ja niihin liitoksissa olevien aseellisten militioiden kontrollissa. Helmikuun loppuun mennessä Baajin kaupunkiin oli palannut paikallisen hallintojohtajan mukaan 1 100 perhettä ja kaupungin läheisiin kyliin 2650 perhettä. Helmikuussa Baajin piirikuntaan palasi 305 perhettä.⁵²²

- Hatran piirikunta

Paluumuutto Hatran piirikuntaan alkoi helmikuussa. Ihmiset tarvitsivat paikallisen kyläviranomaisen (mukhtar), Hatran kaupungin pormestarin ja paikallisten turvallisuustoimijoiden luvan palatakseen alueelle. Jotkut IDP:t olivat kuulleet huhuja satunnaisista pidätyksistä turvallisuusjoukkojen toimesta, eivätkä siksi halunneet palata Hatraan. Joitakin paluumuuttajia oli tietävästi saanut surmansa koska aluetta ei ollut täysin puhdistettu räjähteistä.⁵²³

⁵¹⁴ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁵¹⁵ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁵¹⁶ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁵¹⁷ Global Protection Cluster 28.2.2018a.

⁵¹⁸ IOM, March 2018b.

⁵¹⁹ Global Protection Cluster 31.1.2018a.

⁵²⁰ IOM, March 2018b.

⁵²¹ UNHCR 12.4.2018.

⁵²² UNHCR 31.1.2018, Global Protection Cluster 31.1.2018a. ja 28.2.2018a.

⁵²³ UNHCR 4.3.2018.

Hatran kaupungin pormestari kertoi maaliskuussa, että kaupunkiin oli palannut 500 perhettä, joista noin 380 palasi maaliskuussa. Hatran piirikuntaan oli palannut huhtikuun alkuun mennessä 1953 perhettä. Alueen turvallisuustilanne oli melko vakaa, eikä maaliskuussa ollut raportoitu välikohtauksia. Terveys-, opetus-, maatalous- ja paikallinen hallintovirasto avasivat ovensa maaliskuussa. Osa paossa olevista odotti peruspalveluiden paranemista ennen mahdollista paluuta.⁵²⁴

Maaliskuussa Nineven lääni nousi Anbarin ohi lääneistä kärkeen paluumuuttoluvuissa, IOM:n uusien laskelmien havaitessa 77 166 uutta paluumuuttajaa Mosulin piirikunnassa. Nineven läänissä oli maaliskuun lopussa noin 665 910 IDP:tä. Heistä 12,144 oli Kirkukin läänistä ja 4566 Salah al-Dinin läänistä. Nineven läänistä oli paossa eri Irakin lääneissä edelleen 1 262 406 ihmistä.⁵²⁵

- **Salah al-Dinin lääni** (asukasluku 1 191 403⁵²⁶)

Noin 511 386 ihmistä oli palannut Salah al-Dinin lääniin kesän 2015 ja maaliskuun 2018 välillä. Läänissä oli tammikuussa edelleen epävakaata tilannetta turvallisuusvälikohtausten vuoksi. Diyalan läänin Khalisin piirikuntaan rajoittuvan Yathribin alueella oli kidnapattu ihmisiä, samoin kuin Yathribista noin 10 km länteen sijaitsevan Farhatian alueella, samoin kuin läänin pohjoisosassa Shirqatissa oli ollut surmia ja maatalojen tuhoamisia. Kirkukin läänin Hawijasta oli paennut ihmisiä Tikritin lähelle sijaitsevalle Alamin IDP-leireille ja Riyadhin alueelle Salah al-Dinin läänissä. Tikritin alueella Shahaman IDP-leirissä olevia noin 175 perhettä eivät päässeet kotialueelleen heidän oletettujen ekstremistirykkojensä vuoksi.⁵²⁷ Helmikuussa arvioitiin, että viranomaiset eivät päästäneet noin 3134 IDP-perhettä palaamaan kotialueelleen Salah al-Dinin läänissä.⁵²⁸ Helmikuussa havaittiin, että moni kotialueelleen palaava perhe jättää poikansa Tikritiin töihin ja ansaitsemaan rahaa perheelle.⁵²⁹

Noin 20 394 palasi Salah al-Dinin lääniin helmikuussa.⁵³⁰ Salah al-Dinin läänissä palasi maaliskuussa kotialueelleen IOM:n mukaan noin 4530 ihmistä. Heistä Shirqatiin palasi 3114 ihmistä ja Baijiin 642. Tuz Khurmatuun paluumuuttoa oli selvästi vähemmän kuin helmikuussa. Salah al-Dinin läänissä oli maaliskuun lopussa 205 182 IDP:tä. Heistä 33 252 oli kotoisin Kirkukin läänistä. Eri puolilla Irakia oli maaliskuun lopussa 302 952 Salah al-Dinin läänistä kotoisin olevaa IDP:tä. Heistä 164 928 oli paossa Salah al-Dinin läänin sisällä. Suleimanian läänissä oli 48 102 Salah al-Dinin läänistä tullutta ja Kirkukin, Erbilin ja Diyalan lääneissä yli 20 000 kussakin.⁵³¹

- Shirqatin piirikunta

Tammikuussa arvioitiin noin 15 378 ihmisen palanneen Shirqatiin. Tammikuussa 242 perhettä palasi Shirqatiin Tigris-joen kummallekin puolelle. GPC arvioi osan paluista olleen ennenaikaisia, koska palaajilla ei ollut varaa jälleenrakentaa kotejaan. Shirqatissa myös tuhottiin ekstremistirykkoisistä epäiltyjen ihmisten koteja ilman että viranomaiset puuttuivat asiaan.⁵³² Shirqatin alueella oli helmikuussa kaksi yhteisötapaamista, jossa keskusteltiin ekstremistirykkoisistä omaavien ihmisten paluun mahdollisuudesta kotialueilleen. Tapaamisissa ei

⁵²⁴ Global Protection Cluster 31.3.2018b.

⁵²⁵ IOM, March 2018a.

⁵²⁶ IOM 2016.

⁵²⁷ Global Protection Cluster 31.1.2018c.

⁵²⁸ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵²⁹ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵³⁰ Global Protection Cluster 28.2.2018c, 31.3.2018c.

⁵³¹ IOM, March 2018a; Global Protection Cluster 31.3.2018c.

⁵³² Global Protection Cluster 28.2.2018c.

löydetty ratkaisua.⁵³³ Toisaalta helmikuussa kerrottiin että heimot olivat myös taipuvaisia luomaan ohjelmia paluumuuton tueksi.⁵³⁴

Helmikuussa Shirqatiin (väestömäärä noin 210 000 ennen ISIS-konfliktia⁵³⁵) palasi 9678 ihmistä. Kaikkiaan Shirqatin piirikuntaan oli helmikuuhun mennessä palannut 101 946 ihmistä. Paluumuuton syyksi ihmiset kertoivat parantuneen turvallisuustilanteen ja räjähteiden siivoamisen etenemisen. Jotkut paluumuuttajat pelkäsivät että heidän omaisuutensa varastetaan, ja IDP-leirien oloja kritisoitiin. Shirqatin turvallisuustilanteessa oli ongelmia kuten kidnappauksia, ekstremistikytköksistä epäiltyjen rankaisemisia ja lasten rekrytoimista aseellisiin ryhmiin. Itä-Shirqatissa ja myös Länsi-Shirqatissa oli vielä alueita, joita ei ollut puhdistettu räjähteistä. Näillä alueilla oli myös aseellisia joukkoja.⁵³⁶

Ekstremistiliitoksista epäillyt, Shirqatista kotoisin olevat naisten yksinhuoltajaperheet eivät olleet halukkaita poistumaan esimerkiksi Hammam al-Alilin IDP-leireiltä pelätessään hallitukselle liitoksissa olevia aseellisia ryhmiä, vaikka he olivat kuulleet sukulaisiltaan että olosuhteet ja turvallisuustilanne Shirqatissa olivat parantuneet.⁵³⁷

- Baijin piirikunta

Baijin piirikuntaan (väestömäärä noin 205 000 ennen ISIS-konfliktia⁵³⁸) oli palannut helmikuun loppuun mennessä noin 9021 perhettä. Noin 3500 ihmistä odotti paluumuuttolupaa Baijin kaupungin keskustan kaupunginosiin palaamiseen. Paluuta Baijiin rajoitettiin, muun muassa yhteisön sisäisten konfliktien vuoksi ja koska yleinen turvallisuustilanne oli epävaka, paluuseen liittyvä hyväksymisprosessi oli monimutkainen, palvelut puuttuivat, tuhot olivat laajat, ja Baijin kaduilla oli edelleen siivoamatonta konfliktijätettä. Baijin kaupunkiin saattoi palata tammikuussa vain yksittäisiin kaupunginosiin. Baijin ulkopuolelle oli palannut 1800 perhettä Zewiyan kuntaan, ja satoja perheitä oli palannut yksittäisiin kyliin. Paluumuutto Makhoolin kuntaan alkoi tammikuussa, kun 80 perhettä palasi Shaik Alin kylään.⁵³⁹

Jazeeran alueella, etenkin Seniyan ja Makhoolin länsipuolella, turvallisuusoperaatio jatkui maaliskuussa. Tämä aiheutti riskin paikallisille ja paluumuuttajille, sekä esti alueen jälleenrakennusta ja humanitaaristen toimijoiden pääsyä alueelle.⁵⁴⁰ Maaliskuussa noin 324 perhettä palasi Baijin kaupunkiin ja Baijin lähialueelle.⁵⁴¹ Toukokuun lopulla UNHCR uutisoi, että paikalliset aseelliset ryhmät eivät päästäneet ihmisiä palaamaan joillekin Baijin alueille.⁵⁴²

- Tikritin piirikunta

Tikritin piirikunnassa (Tikritin, Dawrin ja Alamin väestömäärä noin 200 000 ennen ISIS-konfliktia⁵⁴³) häädettiin helmikuussa 71 Baijista kotoisin olevaa IDP-perhettä majoituksestaan. Suurin osa perheistä ei ollut oikeissa palata Baijiin huonojen palveluiden ja useiden turvallisuusjoukkojen läsnäolon vuoksi ja jäi Tikritiin.⁵⁴⁴ Paluumuutto itse Tikritiin oli pysähtynyt lokakuussa 2017. Maaliskuussa paluumuutto alkoi uudelleen 13 perheen palatessa Tikritiin.⁵⁴⁵

⁵³³ Global Protection Cluster 31.1.2018c.

⁵³⁴ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵³⁵ GPPV/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

⁵³⁶ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵³⁷ UNHCR 4.3.2018.

⁵³⁸ Arvio: GPPV/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

⁵³⁹ Global Protection Cluster 31.1.2018c ja 28.2.2018c.

⁵⁴⁰ Global Protection Cluster 31.3.2018c.

⁵⁴¹ Global Protection Cluster 31.3.2018c.

⁵⁴² UNHCR 31.5.2018.

⁵⁴³ GPPV/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018.

⁵⁴⁴ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵⁴⁵ Global Protection Cluster 31.3.2018c.

- Tuz Khurmatun piirikunta

Kirkukin läänin Daquqin piirikuntaan rajoittuvaan, Salah al-Dinin läänin pohjoisosassa olevaan Tuz Khurmatun piirikuntaan palasi 4093 perhettä tammikuussa. Tuz Khurmatun kaupungissa oli edelleen jännitteitä väestöryhmien välillä ja kaupunkiin tehtiin lähivuorilta ajoittaisia kranaatinheitiniskuja. GPC arvioi, että noin 20 % lokakuussa kaupungista paenneista ihmisistä oli palannut Tuz Khurmatuun. Jumhuriyan ja Suleiman Begin poliisiasemien avauduttua suuri määrä kurdiperheitä palasi Tuz Khurmatun Jumhuriyan ja Jamilan kaupunginosiin. Jotkut paluumuuttajat kertoivat palanneensa jotta eivät menettäisi työpaikkaansa tai omaisuuttaan. Jotkut pelkäsivät myös, mitä tapahtuu jos varsinaiset turvallisuusjoukot vetäytyvät kaupungista, ja kaupunkiin jää vain hallintoon liitoksissa olevia aseellisia militeioita.⁵⁴⁶

Helmikuussa raportoitiin, että Tuz Khurmatuun oli palannut lisää lokakuussa pakoont lähteneitä perheitä sen jälkeen kun hallituksen alaiset nopean toiminnan joukot olivat korvanneet Tuz Khurmatussa muita aseellisia ryhmiä. Aseellisten joukkojen läsnäolon vuoksi jotkut perheet taas eivät halunneet palata Tuz Khurmatuun. Helmikuussa Tuz Khurmatuun palasi noin 5214 ihmistä. Tuz Khurmatun itäpuolella sijaitsevista kylistä pakeni helmikuun lopulla noin 500 perhettä kapinallisten vastaista sotilasoperaatiota Kalariin, Kifriin ja Zinanaan.⁵⁴⁷ Maaliskuussa GPC kuvasi Tuz Khurmatun kaupungin turvallisuustilannetta melko vakaaksi. Jumhuriyan kaupunginosaan oli tiettävästi palannut noin 75 % pakoont lähteneistä ja Jamilan kaupunginosaan noin 25 %. Humanitaarisia toimijoita oli Tuz khurmatun kaupungissa rajoitetusti.⁵⁴⁸

Tuz Khurmatun naapurissa sijaitsevan Suleiman Begin kunnassa oli kaksi vuotta neuvoteltu ihmisten paluumuuton mahdollisuudesta tiettyihin kyliin mutta tuloksetta. Kyseisten kylien heimoja syytettiin ekstremistikytköksistä. Nyt muut heimot olivat kuitenkin sallineet paluumuuton. Noin 250 perhettä palasi alueelle 22.1. ja paluun sallittiin jatkaa, kunhan perheillä ei ollut liitoksia ekstremisteihin. Paluumuuttajat asuivat vaikeissa olosuhteissa, koska alueen infrastruktuuri oli kärsinyt vakavia vaurioita. Yli tuhat perhettä oli tammikuussa edelleen paossa muualla Tuz Khurmatun piirikunnassa tai muilla alueilla/ lääneissä.⁵⁴⁹

Helmikuun lopussa 1900 perhettä sai paluumuuttoluvan Suleimanin Begin kuntaan, mutta vain Suleiman Begin kaupunkiin eikä alueen kyliin. Suuri määrä perheitä oli edelleen paossa kunnan huonon turvallisuustilanteen vuoksi, ja kävi päivisin korjaamassa kotitaloaan.⁵⁵⁰ Noin tuhat perhettä palasi Suleiman Begiin 21.1.–7.2. Suleiman Begin tuhoja kuvailtiin merkittäviksi. Peruspalveluita kuten vettä, sähköä, terveyskeskuksia tai kouluja ei vielä ollut. Suurin osa taloista oli kärsinyt vaurioita.⁵⁵¹

Maaliskuussa GPC raportoi, että 2600 perhettä olisi saanut luvan palata Suleiman Begiin, mutta vain 100 perhettä palasi. Noin 40 % paluuhakemuksista Suleiman Begin alueelle oli hylätty paikallisen paluukomitean toimesta, tiettävästi ekstremistikytkösepäilyjen vuoksi. Maaliskuussa kolme Suleiman Begin viidestä koulusta oli korjattu, mutta niitä ei ollut tiettävästi vielä avattu hallinnollisten esteiden vuoksi.⁵⁵² Suleiman Begistä lounaaseen sijaitsevan Amerlin alueella avattiin poliisiasemat Maftul Saghirin ja Maftul Kabirin kylissä maaliskuussa. Alueella oli kuitenkin ollut useita turvallisuusvälikohtauksia.⁵⁵³

⁵⁴⁶ Global Protection Cluster 31.1.2018c.

⁵⁴⁷ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵⁴⁸ Global Protection Cluster 31.3.2018c.

⁵⁴⁹ Global Protection Cluster 31.1.2018c.

⁵⁵⁰ Global Protection Cluster 28.2.2018c.

⁵⁵¹ UNHCR 18.2.2018.

⁵⁵² Global Protection Cluster 31.3.2018c.

⁵⁵³ Global Protection Cluster 31.3.2018c.

- Baladin piirikunta

Baladin piirikuntaan oli palannut maaliskuuhun mennessä noin 6671 perhettä. Helmikuussa kotialueelleen palasi 630 perhettä ja maaliskuussa 836. Aziz Baladin kunnan tilanne oli ongelmallinen yhteisön ja keskushallinnon alaisten aseellisten ryhmien välisten jännitteiden vuoksi. Yli 3247 perheen paluu alueelle oli toistaiseksi estetty. Aziz Baladin maaseudun infrastruktuuri on kärsinyt vakavia vaurioita ja palveluita puuttuu. ISIS-konfliktin aikana perheenjäseniä menettäneet paikalliset vaativat (paluumuuttajilta) korvauksia. Helmikuussa kerrottiin että paluu joihinkin Aziz Baladin alueen kyliin oli alkanut. Bagdadista Baladiin hädetyistä noin 240 perheestä 104 perhettä joutui toissijaiseen pakolaisuuteen kotialueen puuttuvien peruspalveluiden vuoksi.

Baladin alueen heimot tekivät 8.2. sopimuksen, joka salli noin 2000 perheen paluun Aziz Baladin ja Salamin kuntiin. Baladissa sijaitseva Hardaniyan IDP-leiri suljettiin 23.2. Noin 800 perhettä ei päästetty palaamaan kotikyläänsä Refaatiin maaliskuussa. Tämän kylän perheistä 56 asui Baladin rautatieaseman hylätyissä taloissa tai teltoissa. Viranomaiset antoivat heille, samoin kuin muille Refaatin kylän perheille paluuluvan 18.2. Humanitaaristen toimijoiden pääsy Baladiin on ollut haasteellista. Irakin työ- ja sosiaaliministeriön mukaan Baladin kunnassa oli 2000 naisten johtamaa taloutta, jotka tarvitsevat taloudellista tukea.⁵⁵⁴

- Kirkukin lääni⁵⁵⁵ (asukasluku 1 324 677⁵⁵⁶)

- Kirkukin piirikunta

Kirkukin kaupungista on karkotettu ekstremistikytköksistä epäiltyjä henkilöitä IDP-leireille. UNHCR:n mukaan 235 tällaista henkilöä oli karkotettu 7.5. mennessä. UNHCR on neuvotellut viranomaisten kanssa tilanteesta.⁵⁵⁷

Kirkukin läänissä oleskelevia 1500 syyrialaista pakolaista uhkasi tammikuussa häätö, koska heillä ei ollut oleskelulupia. Kyseiset henkilöt oli rekisteröity UNHCR:n toimesta.⁵⁵⁸ Irakissa oli tammikuussa noin 247 379 syyrialaista pakolaista.⁵⁵⁹

- Hawijan piirikunta

UNHCR:n ajanjakson 10.–24.12. kattavan raportin mukaan Kirkukin läänissä oli laajaa ja spontaania paluumuuttoa Abassin ja Zabin kuntiin. Päivittäin noin 100 perhettä palasi kotialueelleen Maktabin tarkastuspisteen kautta. Hawijan kaupungin keskustan, samoin kuin Riyadhin ja Rashadin alueiden asukkaat eivät saaneet joulukuussa viranomaisilta lupaa palata kotiinsa alueiden laajojen tuhojen ja siivoamattomien räjähteiden vuoksi.⁵⁶⁰

UNHCR:n ajanjakson 25.12.2017–7.1.2018. Kattavan raportin mukaan Hawijan piirikunnassa tehdyn turvallisuusoperaation yhteydessä 647 ihmistä vietiin Kirkukin läänin IDP-leireille. Osa heistä oli saanut taannoin luvan palata Hawijan alueelle.⁵⁶¹ Turvallisuusoperaation aikana tehtiin

⁵⁵⁴ Global Protection Cluster 31.1.2018c, 28.2.2018c, 31.3.2018c, UNHCR 4.3.2018.

⁵⁵⁵ Kirkukin läänistä ei ole tänä vuonna ilmestynyt GPC:n raporteja, siksi osio on muita tässä käsiteltyjä läänejä lyhyempi.

⁵⁵⁶ IOM 2016.

⁵⁵⁷ UNHCR 10.5.2018.

⁵⁵⁸ UNHCR 26.1.2018.

⁵⁵⁹ Mixed Migration Platform, January 2018.

⁵⁶⁰ UNHCR 2.1.2018.

⁵⁶¹ UNHCR 7.1.2018.

ratsiat 25 kylään. Kylistä IDP-leireille vietyjen ja Zabin alueelle lähteneiden määräksi täsmentyi noin tuhat ihmistä. ISISin solut aiheuttivat ongelmia Hawijan piirikunnassa.⁵⁶²

Kirkukin läänissä sijaitsevalta Laylan 3 -IDP-leiriltä palautettiin Hawijan piirikunnan Abassin, Rashadin ja Riyadhin alueille 1568 ihmistä Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriön ja Kirkukin operaatiokeskuksen järjestämässä ajoneuvosaattueessa 16.1. Heidät saatettiin Maktabin tarkastuspisteeseen asti, jossa he yöpyivät koska heille kerrottiin että tie oli öisin turvaton. Heidät päästettiin lähtemään aamulla kotialueilleen.⁵⁶³

UNHCR myönsi asiakirjoja Hawijasta kotoisin oleville IDP:ille Salah al-Dinin Alamin IDP:leirillä. Toukokuun alkupuoleen mennessä asiakirjoja oli myönnetty 3440. Noin 141:lle ei myönnetty asiakirjoja epäiltyjen ekstremistiryökösten vuoksi.⁵⁶⁴

Kirkukin läänissä kotiinsa palasi IOM:n mukaan maaliskuussa noin 2760 ihmistä, joista 2442 Hawijan piirikuntaan. Kirkukin läänissä oli maaliskuun lopussa 146 202 IDP:tä. Heistä 28 020 oli kotoisin Salah al-Dinin läänistä ja 18 372 Nineven läänistä. Eri puolilla Irakia oli maaliskuun lopussa 184 500 IDP:tä Kirkukin läänistä. Heistä 88 206 oli paossa läänin sisällä ja Erbilin sekä Salah al-Dinin lääneissä oli noin 30 000 Kirkukista tullutta kussakin. Suleimanian ja Nineven lääneissä oli kummassakin yli kymmenen tuhatta Kirkukista kotoisin olevaa IDP:tä.⁵⁶⁵

- **Diyalan lääni (1 133 627⁵⁶⁶)**

Vuoden 2015 ja helmikuun 2018 välillä noin 219 516 ihmistä oli palannut Diyalan lääniin.⁵⁶⁷ Tammikuussa 2018 paluumuutto Diyalan lääniin jatkui, joskin selkeästi vähäisempänä kuin edellisinä kuukausina. Diyalan läänissä paluumuuttoa vaikeutti huono turvallisuustilanne eri puolilla lääniä. Ekstremistit tekivät iskuja siviilejä vastaan, aiheuttaen uhreja. Iskuja ja sotilasoperaatioita oli etenkin Salah al-Dinin ja Kirkukin läänien vastaisilla rajoilla.⁵⁶⁸

Tammikuussa IDP-leireillä haastateltujen mukaan Diyalan läänin eri alueille oli vielä liian varhaista palata. He pelkäsivät hallitusta tukevien aseellisten ryhmien pidätyksiä kotialueillaan. Huolenaiheina olivat myös asuntojen puute, kotitalojen vauriot tai tuhoutuminen, työpaikkojen puute, maastossa olevat räjähteet ja palveluiden kuten veden, sähkön ja koulujen puute. Diyalan läänin viranomaiset ovat pyytäneet apua asuntojen rakentamisessa, jotta ihmiset voivat palata kotialueilleen. Diyalan läänissä oli myös paljon omaisuuskiistoja koskien taloja, maata ja muuta omaisuutta.⁵⁶⁹

Helmikuussa Diyalan läänissä oli lähinnä pienimuotoista paluumuuttoa Khanaqinin piirikuntaan. Paluumuuttoa vaikeuttivat yhteisölliset jännitteet, ekstremistiryököksistä epäiltyjen rangaistukset, hallitukseen liitoksissa olevien militioiden asettamat liikkumisrajoitteet ja yleinen turvattomuus.⁵⁷⁰

- **Khanaqinin piirikunta**

Diyalan läänin kaakkoiseen Khanaqinin piirikuntaan oli palannut 93 546 ihmistä helmikuun loppuun mennessä. Saadiyan alueelle paluumuuttoluvan sai 300 perhettä, joista 93 palasi

⁵⁶² UNHCR 18.1.2018.

⁵⁶³ UNHCR 31.1.2018.

⁵⁶⁴ UNHCR 31.1.2018.

⁵⁶⁵ IOM, March 2018a.

⁵⁶⁶ UNHCR 2016.

⁵⁶⁷ Global Protection Cluster 31.1.2018d ja 28.2.2018d.

⁵⁶⁸ Global Protection Cluster 31.1.2018d.

⁵⁶⁹ Global Protection Cluster 31.1.2018d.

⁵⁷⁰ Global Protection Cluster 28.2.2018d.

tammikuussa. Qara Tappan kunnan viidestä kylästä pakeni ihmisiä ekstremistien hyökkäystä Kifriin ja Kalariin 10.1. Khanaqinin piirikunnassa paluumuuttoa vaikeutti tietyissä kylissä etenkin talojen kärsimät vauriot. Esimerkiksi Jalawlan alueella 2000 asukkaan Tajneedin kylässä ja 800 asukkaan Wahdan kylässä melkein kaikki talot olivat tuhoutuneet. Kylien asukkaat olivat pakolaisuudessa Khanaqinissa, Baqubassa ja Katoonissa. Tajneedin ympäristössä 27 kylässä oli samankaltainen tilanne. Myönteistä oli, että Jalawlan kesäkuussa 2014 tuhoutunut sairaala avattiin uudelleen 10.1.⁵⁷¹

Khanaqinin piirikuntaan palasi helmikuussa 2100 ihmistä. Heistä 250 palasi kuuteen kylään, joihin paluu oli vastikään sallittu. Saadiyaan palasi irakilaisten medioiden mukaan 1000 perhettä helmikuussa. GPC:n mukaan todellisuudessa palaajia oli vain muutamia perheitä, ja alueella oli turvallisuusongelmia sekä puutetta palveluista. Jalawlan sai paluuluvan 1268 perhettä 20.2. Kotialueelle palasi 407 perhettä helmikuun loppuun mennessä. Jalawlan kunnan asukkaat kertoivat, että suuri osa alueen taloista oli tuhottu ja peruspalveluista kuten sähköstä ja vesijärjestelmästä ja kouluista oli puutetta, samoin kuin elinkeinoista.⁵⁷² Jalawlan kaupungin ympäristössä olevien 20 kurdikylän asukkaat kertoivat toukokuun lopulla, että he eivät voineet palata kyliinsä, koska Irakin armeijan joukkoja oli asettunut kyliin ja esti heitä palaamasta.⁵⁷³

- Khalisin piirikunta

Khalisin piirikuntaan oli palannut tammikuuhun mennessä 72 489 ihmistä. Khalisin piirikuntaneuvoston johtajan mukaan vain 500 Khalisin alueen perhettä oli enää pakolaisuudessa. Perheistä noin 350 odotti turvallisuusviranomaisten lupaa palata, ja 150 perheellä oli paluuhakemus turvallisuusviranomaisille vielä tekemättä. GPC:n arvion mukaan tosiasiallinen IDP:iden määrä lienee suurempi, koska monet Khalisin paluumuuttajat ovat viime aikoina joutuneet toissijaiseen pakolaisuuteen peruspalveluiden niukkuuden ja kotien sekä paikallisen infrastruktuurin kärsimien vaurioiden vuoksi.⁵⁷⁴

Kaksi paluumuuttajaa kidnapattiin ja surmattiin Salah al-Dinin lääniin rajoittuvan Khalisin piirikunnan Udhamin kunnassa 17.1. UNHCR ja humanitaariset kumppanit olivat rakentaneet väliaikaisia majoitustiloja 284 perheelle ja remontoineet oikeustalon ja virastotalon Udhami ssa joulutammikuussa.⁵⁷⁵ Helmikuussa raportoitiin että Diyalan läänin länsiosassa Mutaibyan alueella oleva ekstremistien läsnäolo esti paluumuuttoa.⁵⁷⁶

- Muqdadiyan piirikunta

Khalisin piirikunnan itäpuolella sijaitsevan Muqdadiyan piirikuntaan oli palannut tammikuuhun 2018 mennessä 52 272 ihmistä. Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriö kirjasi 149 perheen paluun tammikuussa. Ihmiset eivät voineet palata useisiin Muqdadiyan alueen kyliin koska heitä syytettiin ekstremistiliitoksista tai alueella oli laajempia yhteisöllisiä jännitteitä. Tämä koski muun muassa Khailaniyan kylän 370 perhettä ja Fares Taanin 80 perhettä. Bablanin kylässä viittätoista paluumuuttajaperhettä uhkailtiin 25.1. kuolemalla, jos he eivät poistuisi kylästä. Paikalliset tahot neuvottelivat asiasta. Maastossa olevat räjähteet muodostivat riskin paluumuutolle. Tienvarsipommin räjähdyksessä sai surmansa tai loukkaantui Resalan kylässä useita ihmisiä 10.1. IDP-leireillä haastatellut kokivat, ettei Muqdadiyaan kannattanut vielä palata koska alue ei ollut turvallinen.⁵⁷⁷

⁵⁷¹ Global Protection Cluster 31.1.2018d.

⁵⁷² Global Protection Cluster 28.2.2018d.

⁵⁷³ Rudaw 28.5.2018.

⁵⁷⁴ Global Protection Cluster 31.1.2018d.

⁵⁷⁵ Global Protection Cluster 31.1.2018d.

⁵⁷⁶ Global Protection Cluster 28.2.2018d.

⁵⁷⁷ Global Protection Cluster 31.1.2018d.

Helmikuussa Muqdadhiyan piirikuntaan ei raportoitu paluumuuttoa. Muqdadhiyan pohjoispuolella olevien sunnifylien taloja ja infrastruktuuria on tuhottu. Muqdadhiyan lähellä sijaitsevaa Shaqaraqin kylän tilannetta tutkittaessa havaittiin että suuri osa taloista ja infrastruktuurista oli tuhoutunut sotilasoperaation seurauksena. Paluut alueelle olivat alkaneet syyskuussa 2015 ja jatkuivat edelleen. Monet eivät kuitenkaan palanneet, koska he olivat epätietoisia kylän tilasta. Suurin osa paluumuuttajista asui vaurioituneissa taloissa. Tietävästi ekstremistiryhmittä epäröivät perheitä ei päästetty palaamaan. Paluumuuttajamihiä oli usein painostettu liittymään aseellisiin ryhmiin. Shaqaraqin pohjoispuolisiin yli 30 kylään on vaikea päästä, koska Sirwan-joen ylittävä pääsilta on tuhottu.⁵⁷⁸

Diyalan läänissä oli maaliskuun lopussa 78 045 IDP:tä. Heistä 20 610 oli kotoisin Salah al-Dinin läänistä. Koko Irakissa oli maaliskuun lopussa noin 90 000 Diyalan läänistä kotoisin olevaa IDP:tä. Valtaosa heistä oli Diyalan läänin sisällä. 24 864 oli Suleimanian läänissä.⁵⁷⁹

- **Anbarin lääni** (1 485 985 asukasta⁵⁸⁰)

Anbarin läänissä kotialueelleen palasi 5982 ihmistä tammikuussa 2018. Eniten ihmisiä palasi Länsi-Anbarin Qaimiin, sitten Itä-Anbarin Fallujaan ja kolmanneksi Anahin alueelle. Marraskuun jälkeen noin 3178 perhettä oli lähtenyt Anbarin läänin IDP-leireiltä ja palannut kotialueelleen. Seitsemän IDP-leiriä oli suljettu Khaldiyan ja Ramadin alueilla. Anbarin läänin IDP-leireillä vielä olevat 11 199 perhettä olivat häätöuhan alla koska viranomaiset halusivat sulkea ja yhdistellä leirejä, jotta ihmiset palaisivat kotiinsa ennen toukokuun parlamenttivaaleja. Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriö ja Anbarin läänin viranomaiset tarjosivat tammikuussa IDP:ille kuljetuksia Länsi-Anbariin pari kertaa viikossa.⁵⁸¹

Tammikuun ensimmäisellä puoliskolla IDP:itä myös pakotettiin poistumaan Itä-Anbarin leireiltä ja heidän takavarikoituja asiakirjojaan palautettiin vasta kotiinpaluun jälkeen. Amiriyat al-Fallujan leiriltä häädettiin 155 Qaimista kotoisin olevaa perhettä. UNHCR:n puututtua asiaan häätöjä lykättiin helmikuulle, kunnes koulujen loppukokeet olisivat ohi. Heetin, Baghdadiyan, Rawan ja Qaimin alueella paluumuuttajien vaarana on ollut ansapommit ja maastoon jääneet räjähteet. Useita siviilejä on saanut surmansa räjähdyksissä.⁵⁸²

Helmikuussa Anbarin läänissä palasi kotialueelleen 8910 ihmistä. Suurin osa heistä palasi Länsi-Anbarin Qaimin piirikuntaan.⁵⁸³ Helmikuussa havaittiin myös paluumuuttajien toissijaista pakolaisuutta, kun heitä palasi Länsi-Anbarista takaisin IDP-leireille. Palaajat kertoivat syyksi omaisuuteensa kohdistuneet tuhot, paikallisten epäilyt palaajien ekstremistiryhmittä, ja palveluiden sekä elinkeinojen puuttumisen. Syyrian rajan läheltä palanneet kertoivat myös turvallisuusoperaatioista ja -välikohtauksista. Anbarilaisten perheiden IDP-leireiltä karkottaminen jatkui helmikuussa Anbarin ja Bagdadin lääneissä.⁵⁸⁴

Anbarin läänissä kotialueelleen palasi maaliskuussa IOM:n mukaan 7146 ihmistä.⁵⁸⁵ Heistä suurin osa palasi Länsi-Anbarin Qaimiin, Anahiin ja Rawaan. Viime vuonna Länsi-Anbarin taisteluista paenneista noin 33 000 on palannut kotialueelleen ja 45 000 oli maaliskuun lopulla edelleen paossa. Anbarin läänissä oli maaliskuun lopussa IOM:n tilastojen mukaan 84 552 IDP:tä. Eri puolilla Irakia oli maaliskuun lopussa IDP:inä 293 898 anbarilaista. Noin 80 000 oli Anbarin läänin

⁵⁷⁸ Global Protection Cluster 28.2.2018d.

⁵⁷⁹ IOM, March 2018a.

⁵⁸⁰ IOM 2016.

⁵⁸¹ Global Protection Cluster 31.1.2018b.

⁵⁸² Global Protection Cluster 31.1.2018b.

⁵⁸³ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁵⁸⁴ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁵⁸⁵ IOM, March 2018a,

sisällä. Saman verran oli paossa sekä Bagdadin että Erbilin lääneissä. Suleimanian läänissä oli 36 540 Anbarin läänistä paennutta.⁵⁸⁶

- Qaimin piirikunta

Palumuutto Qaimin kaupunkiin alkoi joulukuussa. Tammikuuhun mennessä kaupunkiin oli palannut 864 perhettä. Monet IDP:t eivät vielä halunneet palata Qaimiin. Olosuhteet olivat huonot, ja yksin palanneille miehille oli asetettu liikkumisrajoituksia, joiden poistamista varten tuli hakea lupa poliisilta. Seitsemän Amiriyat al-Fallujan IDP-leiriltä tulleen miehen ei sallittu palata kotialueelleen Qaimiin epäiltyjen ekstremistiliitoksien vuoksi, vaikka viranomaiset olivat jo aikaisemmin tutkineet heidän taustansa. Tammikuussa 356 IDP-perhettä palasi kotialueelleen Qaimin seudun muille alueille.⁵⁸⁷

Helmikuussa Qaimin alueelle palasi 803 perhettä. Viranomaiset arvioivat, että noin 50 % marraskuussa konfliktia pakoon lähteneistä perheistä oli palannut Qaimiin. Humanitaariset toimijat pitivät osaa paluista ennenaikaisina, muun muassa koska maastossa oli edelleen räjähteitä konfliktin jäljiltä. Yksi henkilö oli kuollut ja kaksi loukkaantunut taannoisessa räjähdyksessä. Bagdadin Awaijeerin IDP-leiriltä häädettiin 243 perhettä 10.2. heidän kotialueelleen Qaimissa. Lisäksi Qaimista tulevia häädettiin Anbarin IDP-leireiltä. Irakin siirtolaisuus- ja pakolaisuusministeriö järjesti heille kuljetuksen kotialueelle.⁵⁸⁸

Helmikuussa kerrottiin että Qaimin turvallisuustilanne oli parantunut. Asukkaat ovat toisaalta valittaneet varkauksista etenkin tyhjillään olevissa taloissa. Siddahin kylässä surmattiin kaksi naista epäiltyinä liitoksista ekstremisteihin. Poliisit ja muut turvallisuusjoukot ovat ryhtyneet partioimaan Qaimin alueella öisin. Qaimin piirikunnassa oli ollut merkittävää jälleenrakennusta. Kouluja ja terveyskeskuksia oli korjattu. Konfliktin jätteitä oli siivottu ja sähkögeneraattoreita asennettu. Asiakirjojen myöntämisestä vastaava viranomaisen ja oikeuslaitos olivat aloittaneet toimintansa, vaikkakin henkilökunnan puute hidasti toimintaa.⁵⁸⁹

Qaimin kaupungin pormestari arvioi helmikuussa, että alueen asukkaista oli palannut noin 50 %. Paluuta tapahtui esimerkiksi Karablan ja Masharin kyliin, joihin pääsy oli vastikään sallittu. Palumuuton syiksi kerrottiin parantunut turvallisuustilanne, meneillään oleva jälleenrakennus, tiettyjen IDP-leirien huonot olosuhteet ja pelko siitä, että oma koti ryöstetään kun asukkaat ovat poissa. Palumuuton pääongelmana oli asiakirjojen puuttuminen. Ilman asiakirjoja matkustavat voivat joutua pidätetyksi tai heitä ei päästetä läpi tarkastuspisteistä. Tällaiset henkilöt voivat myös juuttua IDP-leireille.⁵⁹⁰

Qaimin konfliktin aikana kadonneista noin 2000 ihmisestä tehdään rekisteriä, jossa on noin puolet kadonneista. Rekisterissä on myös ihmisiä, jotka ovat kadonneet sen jälkeen kun joku hallitukseen liitoksissa oleva aseellinen ryhmä oli ottanut heidät kiinni.⁵⁹¹ Al-Monitor-lehden artikkelissa kerrottiin helmikuun lopulla että Qaimin torit ja koulut olivat auki, mutta että kaupungissa oli myös paljon tuhoutuneita taloja, eikä kaikkia ollut puhdistettu räjähteistä.⁵⁹² Maaliskuussa Qaimin piirikuntaan palasi 4590 ihmistä. Tämä oli noin 46 % nousu tammikuun paluulukuihin verrattuna.⁵⁹³

⁵⁸⁶ IOM, March 2018a; IOM, March 2018c.

⁵⁸⁷ Global Protection Cluster 31.1.2018b.

⁵⁸⁸ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁵⁸⁹ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁵⁹⁰ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁵⁹¹ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁵⁹² Al-Monitor/ Shelly Kittleson 27.2.2018.

⁵⁹³ IOM, March 2018c.

Qaimiin paluu on ollut runsasta. Anbarin maakuntaneuvoston mukaan noin 75 % alueen taloista ja muusta infrastruktuurista on vaurioitunut, ja korjaukseen tarvittaisiin kymmenen miljardia dollaria.⁵⁹⁴ Maaliskuussa karkotettiin ainakin 113 perhettä Bagdadin Doran kaupunginosan Takiyan IDP-leiriltä. Karkotetuista suurin osa oli kotoisin Qaimista. He olivat huolissaan paluusta Qaimiin asuntojen ja palveluiden puutteen vuoksi. Ekstremistiryhmittä epäiltyjen taloihin oli asettunut muita ihmisiä. GPC muistutti myös Qaimin alueen ongelmallisesta turvallisuustilanteesta.⁵⁹⁵

- Anahin piirikunta

Anahissa oli ensimmäistä kertaa paluumuuttoa joulukuussa. Tammikuussa 598 perhettä palasi kahdeksaan kaupunginosaan. Helmikuussa Anahiin palasi 303 perhettä. Anah ei kärsinyt yhtä laajoja tuhoja konfliktin aikana kuin jotkut muut Anbarin läänin alueet. Joitakin ihmisiä tai perheitä karkotettiin Anahista epäiltyjen ekstremistiryhmittä vuoksi.⁵⁹⁶ Maaliskuussa Anahiin palasi 1362 ihmistä. Tämä oli noin 25 % nousu helmikuuhun verrattuna.⁵⁹⁷ Madidin ja Awanyin kyliin palasi ensi kertaa ihmisiä.⁵⁹⁸

Paluumuutto Rawan kaupunkiin alkoi tammikuussa, jolloin 96 perhettä palasi kolmeen kaupunginosaan. Rawan alueen ongelmallinen turvallisuustilanne oli tammikuussa riski paluumuuttajille. Yli sadassa Rawan kaupungin talossa oli tiettävästi ansapommeja. Tästä syystä kahdessa räjähdyksessä loukkaantui siviilejä tammikuussa.⁵⁹⁹ Helmikuussa Rawaan palasi 171 perhettä. Paluumuutto pysyi pienenä vaikeiden elinolosuhteiden ja turvallisuusongelmien vuoksi.⁶⁰⁰ Maaliskuussa Rawaan palasi 492 ihmistä.⁶⁰¹

- Heetin ja Hadithan piirikunnat

Heetin alueelle oli palannut helmikuuhun mennessä ainakin 179 963 ihmistä. Helmikuussa Heettiin palasi 312 ihmistä. Vähäinen paluu Heetin johtuu tiettävästi siitä, että maastossa on räjähteitä, joista kaksi lasta sai surmansa Kubaisan alueella helmikuun lopulla, sekä siitä, että alueella on ollut turvallisuusongelmia.⁶⁰² Paluumuuttoa Heettiin ei raportoitu maaliskuussa.⁶⁰³ IOM:n mukaan Hadithaan on palannut 27 330 ihmistä.⁶⁰⁴ Paluumuuttoa Hadithaan ei raportoitu maaliskuussa.⁶⁰⁵

- Fallujan piirikunta

Humanitaaristen toimijoiden on vaikeata saada luotettavaa tietoa Itä-Anbarin Fallujasta.⁶⁰⁶ Fallujan kaupunkiin oli palannut maaliskuun loppuun mennessä 519 912 ihmistä.⁶⁰⁷ Tammikuussa palasi 144 perhettä, helmikuussa 156 perhettä ja maaliskuussa 74 perhettä. Jotkut Amiriyat al-

⁵⁹⁴ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁵⁹⁵ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁵⁹⁶ Global Protection Cluster 31.1.2018b ja 28.2.2018b.

⁵⁹⁷ IOM, March 2018c.

⁵⁹⁸ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁵⁹⁹ Global Protection Cluster 31.1.2018b.

⁶⁰⁰ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁶⁰¹ IOM, March 2018c.

⁶⁰² Global Protection Cluster 31.1.2018b.

⁶⁰³ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁶⁰⁴ IOM, March 2018c.

⁶⁰⁵ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁶⁰⁶ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁶⁰⁷ Global Protection Cluster 31.3.2018a

Fallujan leiriltä Fallujaan palanneet perheet joutuivat heimojen aseellisten hyökkäysten kohteeksi, koska heitä epäiltiin sidoksista ekstremisteihin.⁶⁰⁸

Fallujassa ja muualla Anbarin läänissä kuten Ramadissa ISISiä vastaan taistelleet turvallisuusjoukot ja niihin liitoksissa olevat aseelliset militiat ovat takavarikoineet tukikohdiksi esimerkiksi sellaisia yksityistaloja, joita ISIS piti tukikohtinaan. Nyt, vaikka ISIS on voitettu kyseisillä alueilla, yksityistalot ovat usein muuttuneet turvallisuusjoukkojen pysyviksi tukikohdiksi, eivätkä niiden omistajat pääse niihin palaamaan. Joissakin tapauksissa talojen varsinaisia omistajia on jopa valheellisesti syytetty ISIS-liitoksista, jotta turvallisuusjoukot voisivat pysyä taloissa, ja omistajat ovat joutuneet jäämään IDP-leireille.⁶⁰⁹

Fallujan luoteispuolella olevan Saqlawiyan useisiin kaupunginosiin oli ensimmäistä kertaa paluumuuttoa sen jälkeen, kun alue vallattiin ISISiltä kesällä 2016. Paikallisviranomaisien mukaan 195 perhettä palasi tammikuussa Saqlawiyaan. Valtaosa oli kuitenkin saanut häädön Anbarin läänin IDP-leireiltä. Maastossa oli edelleen räjähteitä, mikä esti monella tilalla maanviljelyksen aloittamisen. Alueen infrastruktuuri oli myös puutteellinen.⁶¹⁰ Helmikuussa 126 perhettä palasi Khalidiyan alueen IDP-leireiltä lähialueella sijaitseviin koteihinsa. 28 perheen matka pysähtyi, kun paikalliset heimot eivät päästäneet heitä palaamaan kotialueelleen ekstremistiliitoksista epäiltyinä.⁶¹¹

- Ramadin piirikunta

Anbarin läänin pääkaupunkiin Ramadiin oli palannut helmikuuhun mennessä 457 494 ihmistä. Joidenkin IDP:iden ei ole sallittu palata Ramadin kaupungin Malabin kaupunginosaan tai Jazerh al-Ramadin alueelle, tai heitä on uhkailtu epäiltyinä sidoksista ekstremisteihin.⁶¹² Ramadiin ja Garman alueelle palanneita vastaan oli kolme hyökkäystä 6.–8.12. Kaksi henkilöä sai surmansa ja kahdeksan loukkaantui.⁶¹³ Paluumuuttoa Ramadiin ei raportoitu maaliskuussa.⁶¹⁴ Yksi paluumuuttaja sai surmansa ja kaksi loukkaantui ansapommin räjähdettyä Andalusin kaupunginosassa 29.3.⁶¹⁵

- Rutban piirikunta

Jordaniaan johtavan päätien varrella olevaan Rutban kaupunkiin oli maaliskuuhun mennessä palannut 6768 ihmistä. Maaliskuussa palasi 1362 ihmistä, saman verran kuin helmikuussa.⁶¹⁶ Maaliskuussa taloihin jätettyjen kahden ansapommin räjähdyksissä sai surmansa kolme ihmistä ja yksi loukkaantui.⁶¹⁷ UNHCR kertoi toukokuun lopulla että 150 Rutbaan palannutta perhettä kärsi syrjinnästä, koska heitä epäiltiin ISIS-kytköksistä.⁶¹⁸

- Yleistä paluumuutosta

IOM kertoi maaliskuussa, että Bagdadin läänin viranomaiset kannustavat IDP:itä palaamaan kotiinsa. Bagdadin IDP:iden määrä väheni 11 % maaliskuussa, kun noin 15 840 ihmistä lähti

⁶⁰⁸ Global Protection Cluster 31.1.2018b ja 28.2.2018b. ja 31.3.2018

⁶⁰⁹ Niqash 25.1.2018.

⁶¹⁰ Global Protection Cluster 31.1.2018b.

⁶¹¹ Global Protection Cluster 28.2.2018b.

⁶¹² Global Protection Cluster 31.1.2018b ja 28.2.2018b.

⁶¹³ UNHCR 2.1.2018.

⁶¹⁴ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁶¹⁵ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁶¹⁶ IOM, March 2018c.

⁶¹⁷ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁶¹⁸ UNHCR 31.5.2018.

kotimatalle. Bagdadissa oli maaliskuun lopulla 128 064 IDP:tä. Heistä 81 546 oli kotoisin Anbarin läänistä ja 28 704 Nineven läänistä.⁶¹⁹

Maaliskuun lopussa Irakin 2,2 miljoonasta IDP:stä noin 60 % asui vuokra-asunnoissa tai muiden perheiden kotona. Noin 28 % asui IDP-leirillä. Puolet heistä oli Nineven läänin leireillä ja neljännes Dohukin läänin leireillä. Noin 11 % asui hätämajoituksessa, mukaan lukien moskeijat, koulut ja keskeneräiset rakennukset. Hätämajoituksessa asuvista noin 70 % oleskeli Salah al-Dinin, Dohukin ja Nineven lääneissä. Maaliskuun lopussa yli 97 % Irakin 3,6 miljoonasta paluumuuttajasta asui kotonaan. Yksityismajoituksessa asui 83 844 ihmistä ja 40 740 asui hätämajoituksessa. Hätämajoituksessa olevista 21 552 oli Diyalan läänissä, 12 732 Salah al-Dinin läänissä ja 5820 Nineven läänissä.⁶²⁰

Irakissa paluumuutto on lisääntynyt, mutta vapautetuilla alueilla tarvitaan merkittävää jälleenrakentamista.⁶²¹ Noin 340 000 siviiliä pakeni kiistellyiltä alueilta Irakin Kurdistanin järjestämän kansanäänestyksen ja sitä seuranneen, keskushallinnon joukkojen lokakuisen hyökkäyksen seurauksena. Yhdysvaltain kongressin tutkimuslaitoksen maaliskuussa ilmestyneen raportin mukaan noin 200 000 heistä oli palannut kotialueelleen.⁶²²

YK:n turvallisuusneuvoston huhtikuisen raportin mukaan Irakin eri lääneissä on perustettu paluumuuttokomiteita, joihin kuuluu virkamiehiä, kansalaisjärjestöjä ja YK:n edustajia. Komiteat pyrkivät siihen, että paluu olisi vapaaehtoista, turvallista ja arvokasta.⁶²³

Ihmisiä on saanut surmansa heidän palattuaan räjähteillä ansoitettuihin taloihin. Esimerkiksi kaksi kotiinsa pakolaisuudesta palannutta siviiliä sai surmansa 20.2. kun heidän kodissaan Mosulissa räjähti pommi. YK:n miinojen vastaisen työn yksikkö UNMAS on tehostanut räjähteiden raivausta ja siihen liittyvää koulutusta muun muassa Kirkukin läänin Hawijan ja Riyadhin alueilla, joissa räjähteitä on paljon.⁶²⁴ Maaliskuussa raportoitiin turvallisuusongelmista Syyrian rajan tienoilla.⁶²⁵

Maaliskuun alkupuolella UNHCR kertoi, että IDP:t olivat vähentyneet eniten Anbarin läänissä (17%), sitten Bagdadin läänissä (12%) ja Nineven läänissä (6%). UNHCR muistutti että kaikki paluut eivät olleet kestäviä ja että perheitä voi joutua toissijaiseen pakolaisuuteen tuhoutuneen infrastruktuurin, peruspalveluiden puutteen, aseellisten ryhmien läsnäolon, puhdistamattomien räjähteiden ja ekstremistiliitoksia koskevien epäilyjen vuoksi.⁶²⁶

UNHCR:n mukaan irakilaisia pakolaisia oli tammikuun lopulla 280 000 lähialueen maissa Turkissa, Libanonissa, Jordaniassa, Syyriassa, Egyptissä, Syyriassa, Iranissa ja Persianlahden maissa.⁶²⁷

⁶¹⁹ IOM, March 2018a.

⁶²⁰ IOM, March 2018a.

⁶²¹ Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 1.

⁶²² Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018, s. 4.

⁶²³ UN Security Council 17.4.2018, s. 11.

⁶²⁴ UN Security Council 17.1.2018, s. 12 ja 17.4.2018, s. 9.

⁶²⁵ Global Protection Cluster 31.3.2018a

⁶²⁶ UNHCR 18.3.2018.

⁶²⁷ UNHCR 26.1.2018.

- Ihmisoikeudet

Amnesty Internationalin viimeisimmän vuosiraportin (2017/2018) mukaan Irakin keskushallinnon ja kurdihallinnon joukot, puolisotilaalliset militiat, Yhdysvaltojen johtaman liittouman joukot ja ISIS ovat syyllistyneet Irakissa käynnissä olevan aseellisen konfliktin (ns. ISIS-konflikti) aikana kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomiseen, sotarikoksiin ja vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin.⁶²⁸

Kirkukissa on selvitelty kurdien turvallisuusviranomaisien vuosina 2003–2017 eri puolilla lääninä kiinni ottamien ihmisten kohtaloa. Irakin parlamentin arabikansanedustajien mukaan kateissa olisi noin 5000 ihmistä. Heidän mukaansa noin 4000 olisi Erbilin läänissä ja tuhat Suleimanian läänissä. Lisäksi Kirkukissa kidnapattiin näinä vuosina noin 2000 ihmistä. Osa katoamisista lienee rikollisten suorittamia kidnappauksia lunnaiden toivossa. Kiinniottoista ei kuitenkaan ole tilastoja. Kadonneet ovat lähinnä arabeja ja turkmeeneja.⁶²⁹

Irakin parlamentin lakikomitean jäsenen Abdulrahman al-Lawizin mukaan pidätykset olisivat liittyneet kurdipuolueiden haluun kitkeä kirkukilaisten keskuudesta sellaisia henkilöitä jotka ovat halunneet korostaa arabi-identiteettiä Kirkukissa. Heidän joukossaan on myös poliitikkoja, Kirkukin maakuntaneuvoston ja paikallisten valtuustojen jäseniä. Kurditahot ovat kiistäneet osallisuutensa katoamisiin. Turkmeenien ITF-puolueen mukaan jotkut kadonneista ovat turkmeeneja. Irakin pääministeri Haider al-Abadi on vaatinut asiasta tutkimusta. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (OHCHR) on huomioinut tilanteen. Kirkukin kuvernööri on pyytänyt OHCHR:ää selvittämään kadonneiden kohtaloa.⁶³⁰

Human Rights Watch kertoi joulukuussa, että yli 350 kurdien tiedustelupalvelu Asayishin vuoden 2014 jälkeen Kirkukin läänissä kiinni ottamaa, ISIS-liitoksista epäiltyä henkilöä on kadonnut. He ovat pääasiassa sunniarabeja. Heitä ei löytynyt Kirkukin pidätyskeskuksista, kun keskushallinnon joukot valtasivat Kirkukin kurdijoukoilta lokakuussa. Asayish luovutti marraskuussa 105 Kirkukissa kiinni ottamaansa ja Suleimaniaan Kirkukista siirtämänsä henkilöä, kun katoamisista oli ollut mielenosoitus.⁶³¹

Amnesty International keskittyy vuosiraporttinsa ilmaisunvapautta käsittelevässä osiossa erityisesti Irakin Kurdistanin alueella tapahtuneisiin oikeudenloukkauksiin. Raportin mukaan journalistit ja internetaktivistit ovat joutuneet Irakin Kurdistanissa mielivaltaisten pidätysten, pahoinpitelyiden, valvonnan, tappouhkausten ja lokakampanjoiden kohteiksi. Tällaisten oikeudenloukkausten arvioidaan lisääntyneen lokakuun 2017 kansanäänestyksen alla.⁶³² Kurdimedia Basnews kertoi joulukuussa, että Kirkukin yliopiston vartijat eivät päästäneet perinteiseen kurdiasuun pukeutuneita opiskelijoita 17.12. yliopiston tiloihin. Opiskelijat olivat kantaneet kurdilippuja kurdien kansallisen lippupäivän vuoksi.⁶³³ Terrorisminvastaiset joukot (CTS) ottivat 17 kurdio opiskelijaa kiinni.⁶³⁴ Kolme Kirkukin öljypoliisia otettiin kiinni sen jälkeen, kun he olivat nostaneet kurdilipun North Oil Company -öljy-yhtiön lipputankoon.⁶³⁵

Iranin hallitusta vastaan taistelevia, Irakin Kurdistanissa pääasiassa Suleimanian läänin Koyan pakolaisleirillä pitkäaikaisesti oleskelleita Iranin kurdien aseellisen KDPI-sissijärjestön jäseniä on viime kuukausina joutunut iskujen ja kiinniottojen kohteeksi Irakin Kurdistanissa ja sen lähialueella. Hashd al-Shaabi pidätti joulukuussa ylläpitämällään tarkastuspisteellä kaksi KDPI:n

⁶²⁸ Amnesty 2018.

⁶²⁹ Al-Monitor/ Adnan Abu Zeeb 24.11.2017.

⁶³⁰ Al Monitor/ Adnan Abu Zeeb 24.11.2017.

⁶³¹ Human Rights Watch 21.12.2017.

⁶³² Amnesty International 2018, 204–205.

⁶³³ Basnews 17.12.2017a.

⁶³⁴ Kirkuk Now 19.12.2017.

⁶³⁵ Basnews 27.12.2017.

jäsentä Kirkukin lähellä.⁶³⁶ Maaliskuun alussa oli Erbilin läänin Binaslawan kunnassa pommi-isku erään KDPI-puolueen komentajan, Salah Rahmanin ja hänen poikansa autoa vastaan. Kumpikin loukkaantui iskussa ja poika kuoli seuraavana päivänä. KDPI syytti iskusta Iranin agenteja.⁶³⁷

Koyan pakolaisleiriä vastaan tehtiin kaksi pommi-iskua 5.3. Iskussa sai surmansa kuusi henkilöä, joista viisi oli KDPI:n sissejä. Noin 12 ihmistä loukkaantui. Yksi KDPI:n vanhemmista komentajista, Qader Qaderi, surmattiin ampumalla Suleimanian läänin Ranian kaupungin lähellä 7.3. Iskujen takana oletetaan olevan Iranin agenteja tai heille myötämielisiä irakilaisia tahoja.⁶³⁸ Iranissa langetettiin tammikuussa 2018 kuolemantuomio edellisvuoden kesäkuussa kiinni saadulle KDPI:n jäsenelle.⁶³⁹ KDPI:n sissit surmasivat joitakin Iranin vallankumouskaartin IRGC:n jäseniä Iranissa 3.1. ja 27.2.⁶⁴⁰ Itä-Iranissa mahdollisesti kymmeniäkin henkilöitä sai surmansa tai loukkaantui KDPI:n ja Iranin rajajoukkojen välisessä yhteenotossa kesäkuun alkupuolella.⁶⁴¹

Ainakin 24 Irakin Kurdistanin alueella sijaitsevaa pakolais- ja IDP-leiriä, joilla oleskelee noin 201 661 ihmistä, joutui tulvien kohteeksi helmikuun puolivälin rankkasateiden vuoksi. Myös Anbarin läänissä noin 490 telttaa kärsi vaurioita tulvien vuoksi eri leireissä.⁶⁴²

Human Rights Watchin vuosiraportin mukaan Irak on pannut toimeen neljänneksi eniten kuolemantuomioita maailmassa. Irakin laki sallii aikuiselle langetetun kuolemantuomion esimerkiksi terrorisminvastaisessa lainsäädännössä mainituista rikoksista. (KRG:n alueella kuolemantuomioiden julistaminen on ollut kiellossa vuodesta 2008 lähtien.) Irakin viranomaisten raportoidaan panevan kuolemantuomioita täytäntöön ilman asianmukaisten tietojen julkistamista. Vuosien 2017/2018 vaihteessa Human Rights Watch oli tietoinen 78 ISIS-kytköksistä tuomitun henkilön kuolemantuomioiden täytäntöönpanosta.⁶⁴³

Vuonna 2018 Irak langetti edelleen kuolemantuomioita terrorismista epäillyille. Vuonna 2018 Irakin korkein oikeus on ilmoittanut julkisesti 22 kuolemantuomiosta. Tuomitujen joukossa oli yksi Saksan, yksi Syyrian, yksi tuntemattoman ja 16 Turkin kansalaisuuden omaavaa naista. Irak ei ollut huhtikuuhun mennessä vastannut UNAMIn tietopyyntöön kyseisistä oikeudenkäynneistä ja tuomioista sekä siitä, koska ja missä teloituksia on ollut.⁶⁴⁴ Irakin oikeusministeriö kertoi 19 terrorismista tuomitun teloituksista 16.4.⁶⁴⁵

⁶³⁶ Basnew s 11.12.2017.

⁶³⁷ Rudaw 1.3.2018 ja 2.3.2018.

⁶³⁸ Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 7.3.2018.

⁶³⁹ Basnew s 2.5.2018.

⁶⁴⁰ Al-Monitor/ Fazel Haw ramy 7.3.2018.

⁶⁴¹ Basnew s 10.6.2018.

⁶⁴² UNHCR 16.2.2018.

⁶⁴³ Human Rights Watch 2018.

⁶⁴⁴ UN Security Council 17.4.2018, s. 9.

⁶⁴⁵ Basnew s 16.4.2018.

5. Lähteet

blogi 1001 Iraqi Thoughts, 26.3.2018. *Results of a Nationwide Public Opinion Poll on Iraq's Upcoming Parliamentary Election*. <http://1001iraqithoughts.com/2018/03/26/results-of-a-nationwide-public-opinion-poll-on-iraqs-upcoming-parliamentary-election/> (käyty 25.5.2018)

ABC News 23.5.2018. *Iraq says suicide bomber kills 7 in northern Baghdad park*. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/iraq-suicide-bomber-kills-northern-baghdad-park-55398191> (käyty 1.6.2018)

Amnesty International 2018. *Report 2017/2018. The State of the World's Human Rights*. <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF> (käyty 12.6.2018).

Amnesty International 28.3.2018. *Iraq: Violence against protesters and journalists in Kurdistan Region shows blatant disregard for freedom of expression*. <http://www.refworld.org/docid/5abcf1064.html> (käyty 7.6.2018)

ANF News 8.5.2018. *Kurdistan Region to vote on 30 September*. <https://anfenglish.com/kurdistan/kurdistan-region-to-vote-on-30-september-26546> (käyty 24.5.2018)

The Baghdad Post 11.12.2017. *Iraqi MP warns ISIS sleeper cells threaten newly-liberated areas*. <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/20794/Iraqi-MP-warns-ISIS-sleeper-cells-threaten-newly-liberated-areas> (käyty 30.5.2018)

The Baghdad Post 26.2.2018. *2 Iraq policemen killed, one wounded as ISIS attacks Kirkuk oil field*. <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/24186/2-Iraq-policemen-killed-one-wounded-as-ISIS-attacks-Kirkuk-oil-field> (käyty 31.5.2018)

The Baghdad Post 22.3.2018. *3 soldiers killed in ISIS attack at Anabr's Trebil border crossing*. <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/25144/3-soldiers-killed-in-ISIS-attack-at-Anabr-s-Trebil-border-crossing>

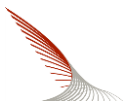
Baron, Kevin 22.3.2018. *The War in Iraq Isn't Done. Commanders Explain Why and What's Next*. <https://www.defenseone.com/threats/2018/03/war-iraq-isnt-done-commanders-explain-why-and-whats-next/146889/> (käyty 25.5.2018)

Basnews 26.11.2017. *IS Militants Swindle Money Out of Yezidi Abductees' Families: Official*. <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/395413> (käyty 28.5.2018)

Basnews 9.12.2017. *Tuz Khurmatu: Kurdish Villagers Take Up Arms Against Hashd al-Shaabi*. <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/398684> (käyty 28.5.2018)

Basnews 11.12.2017. *Hashd al-Shaabi Arrests Two Peshmergas of Komala Near Kirkuk*. <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/399017> (käyty 29.5.2018)

Basnews 16.12.2017. *IS Militants Attack Iraqi, Hashd Al-Shaabi Forces, Casualties Reported*. <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/400293> (käyty 28.5.2018)

Basnews 17.12.2017a. *Students Wearing Kurdish Costume Prevented from Entering University in Kirkuk.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/400605> (käyty 29.5.2018)

Basnews 17.12.2017b. *Iraqi Forces, Shi'ite Militias Come Under Attack in Central Kirkuk.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/400686> (käyty 29.5.2018)

Basnews 21.12.2017. *IS Militants Infiltrate 3 Neighborhoods in Mosul, Kill 2 Policemen.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/401660> (käyty 29.5.2018)

Basnews 22.12.2017. *IS Militants Shell Qara Tappa in Diyala Province.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/401944> (käyty 28.5.2018)

Basnews 25.12.2017a. *Kurdish Population Targeted by Armed Groups in Mandali, Diyala: Official.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/402661>

Basnews 25.12.2017b. *Tuz Khurmatu: Armed Clash Erupts Between Hashd al-Shaabi Groups.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/402731> (käyty 28.5.2017)

Basnews 25.12.2017c. *IS Militants Assassinate Iraqi Officer and His Son in Kirkuk.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/402471> (käyty 29.5.2018)

Basnews 25.12.2017d. *Arab Tribal Leader and His Wife Assassinated in Kirkuk.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/402473> (käyty 29.5.2018)

Basnews 26.12.2017a. *Iraqi Interior Minister Intervenes to Stop Potential Confrontation Between Peshmerga, Iraqi Forces.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/402886> (käyty 26.5.2018)

Basnews 26.12.2017b. *Iraqi Forces Demand Peshmerga to Hand Over Areas in Garmyan.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/402809> (käyty 28.5.2018)

Basnews 27.12.2017. *Baghdad Detains 3 Kurdish Officers for Raising Kurdistan Flag in Kirkuk.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/403007> (käyty 29.5.2018)

Basnews 28.12.2017. *Kurdish MP Criticises UNAMI Report on Tuz Khurmatu Crisis.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/403273> (käyty 28.5.2018)

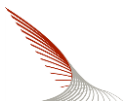
Basnews 1.1.2018. *Blast Rocks Baghdad on First Day of 2018.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/404024> (käyty 30.5.2018)

Basnews 6.1.2018a. *Hashd al-Shaabi Hands Over a Yezidi District to PKK.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/405152> (käyty 28.5.2018)

Basnews 6.1.2018b. *IS Convoy Shows Presence West of Mosul.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/405184> (käyty 28.5.2018)

Basnews 7.1.2018. *Sunni Arabs Ask for Coalition Forces in Nineveh Plains.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/405431> (käyty 29.5.2018)

Basnews 8.1.2018. *Iraqi Journalists Beaten in Central Baghdad.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/405476> (käyty 5.6.2018)

Basnews 8.2.2018. *Blast Hits Baghdad, Kills one.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/413559> (käyty 30.5.2018)

Basnews 6.3.2018. *Dozens of Hashd al-Shaabi Fighters, IS Militants Killed as Clash Breaks out in Hawija.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/420259> (käyty 29.5.2018)

Basnews 25.3.2018. *Twin Blast in Kirkuk Leave Several Injured.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/424498> (käyty 30.5.2018)

Basnews 5.4.2018. *Three Civilians Injured in Bombing North of Baghdad.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/427559> (käyty 30.5.2018)

Basnews 6.4.2018. *IS Military Activity on the Rise in Diyala: Official.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/427579> (käyty 29.5.2018)

Basnews 12.4.2018. *Two Suicide Bombers Killed Near Baghdad.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/429108> (käyty 30.5.2018)

Basnews 15.4.2018. *Car Bomb Kills, Wounds Twelve in Kirkuk.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/429871> (käyty 8.6.2018)

Basnews 16.4.2018. *Iraq Executes Thirteen Individuals.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/430187> (käyty 8.6.2018)

Basnews 2.5.2018. *Kurdish Activist's Execution in Iran Must be Halted: Amnesty International.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/434028> (käyty 29.5.2018)

Basnews 6.5.2018. *IS Attacks Iraqi Army, Kills Two Soldiers.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/434809> (käyty 30.5.2018)

Basnews 7.5.2018. *IS Claims Responsibility for Assassinating Iraqi Candidate.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/435184> (käyty 30.5.2018)

Basnews 15.5.2018. *Iraqi Forces Capture Three IS Insurgents in Mosul: Report.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/437339> (käyty 30.5.2018)

Basnews 25.5.2018. *Bombing Targets Iraqi Communist Party Headquarter.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/439817> (käyty 30.5.2018)

Basnews 23.5.2018. *PM Abadi Refuses Repeated Elections.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/439253> (käyty 24.5.2018)

Basnews 28.5.2018. *Federal Police, Counter-terrorism Forces Withdraw from Kirkuk: Official.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/440465> (käyty 7.6.2018)

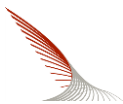
Basnews 29.5.2018. *Iraqi Police Clash with Hashd al-Shaabi, Two Killed.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/440534> (käyty 8.6.2018)

Basnews 10.6.2018. *Twenty Seven Iranian Troops Killed, Wounded in Clashes with KDPI:*

Party Featured. <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/443531> (käyty 13.6.2018)

BBC 6.6.2018. *Iraqi parliament orders manual election recount.* <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44390092> (käyty 7.6.2018)

BuzzFeed News/ Borzou Daraghi 1.4.2018. *After The Black Flag Of ISIS, Iraq Now Faces The White Flags.* https://www.buzzfeed.com/borzoudaraghi/isis-iraq-white-flags-syria-new-name?utm_term=.vqMVxyz6LA#.yoYxJm6QIX

The Century Foundation/ Thanassis Cambanis 1.5.2018. *Can Militant Cleric Moqtada al-Sadr Reform Iraq?* <https://tcf.org/content/report/can-militant-cleric-moqtada-al-sadr-reform-iraq/> (käyty 13.6.2018)

Christian Science Monitor 7.5.2018. *In Baghdad, Iraqis embrace return to normalcy, with eye on its fragility.* <https://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2018/0507/In-Baghdad-Iraqis-embrace-return-to-normalcy-with-eye-on-its-fragility> (käyty 4.6.2018)

Congressional Research Service/ Christopher M. Blanchard 5.3.2018. *Iraq: In Brief.* <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R45096.pdf> (käyty 23.5.2018)

CPJ 10.1.2018. *Dijlah TV: Unknown assailants set fire to Baghdad bureau.* <https://cpj.org/2018/01/dijlah-tv-unknown-assailants-set-fire-to-baghdad-b.php> (käyty 5.6.2018)

CPJ 6.2.2018. *Iraqi authorities arrest Samir Obeid at Baghdad checkpoint.* <https://cpj.org/2018/02/iraqi-authorities-arrest-samir-obeid-at-baghdad-ch.php> (käyty 5.6.2018)

CPJ 4.4.2018. *CPJ Safety Advisory: Security in Iraqi Kurdistan (KRG).* <https://cpj.org/2018/04/cpj-safety-advisory--security-situation-in-krq.php> (käyty 5.6.2018)

CPJ 1.6.2018. *Iraqi security forces harass local reporter.* <https://cpj.org/2018/06/iraqi-security-forces-harass-local-reporter.php> (käyty 5.6.2018)

Daesh Daily/ Xendan 19.12.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Baghdadia 12.1.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Rudaw 23.1.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Baghdadia 5.2.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 6.2.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 9.2.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Mawsleya 12.2.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ ICDNFeb12 12.2.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

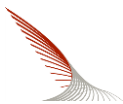
Daesh Daily/ Sumaria 23.2.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Baghdadia 1.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Baghdadia 2.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Baghdadia 8.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Rudaw 2.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Etejah 9.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Buratha 12.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 14.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Baghdadia 16.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ InherentResolve 23.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Dailyn oma lähde 27.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ SotIraq 27.3.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily 23.4.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Ghad 26.4.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Mawazin, Ghad 27.4.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily 30.4.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 9.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ KnoozMedia 9.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ InherentResolve 11.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Dailyn oma lähde 14.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ ICDNMay13 14.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 17.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Ghad 17.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 18.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily 21.5.2018. Alkuperäinen lähde ei tiedossa. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 23.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/may-23-2018/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Inherent Resolve 25.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Dailyn oma lähde 29.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

Daesh Daily/ Sumaria 30.5.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

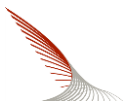
Daesh Daily/ Rudaw 1.6.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 6.6.2018)

- Daily Sabah 12.3.2018. *PKK terrorists given 10 days to leave Iraq's Sinjar.*
<https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2018/03/12/pkk-terrorists-given-10-days-to-leave-iraqs-sinjar> (käyty 12.3.2018)
- Factiva/ BBC 12.5.2018. *Iraqi militia 'prevents' Kurds from voting in disputed town.*
- Factiva/ NINA 17.3.2018. *The Popular Crowd Engineering continues to clean up the thermal area in Baiji from mines.*
- Factiva/ BBC 23.3.2018. *Iraqi military intelligence arrests two IS militants in Tikrit.*
- Factiva/ NINA 11.4.2018. *Security forces search for terrorists who opened fire on a checkpoint in Samarra.*
- Factiva/ NINA 12.4.2018. *A number of citizens killed and injured in a bomb exploded in the district of Shirqat.*
- Factiva/ BBC 12.4.2018. *Four Iraqi militiamen injured in IS attack on Tikrit.*
- Factiva/ NINA 20.4.2018. *The PMF Dismantles 7 Bombs Near The Road Leading To The Shrine Of Askari Imams In Samarra.*
- Factiva/ NINA 8.5.2018. *Salah al-Din operations begin the search of the island of Shirqat towards the border with the Nineveh Operations Command.*
- Factiva/ NINA 9.5.2018. *A suicide bomber was killed, three caches to Daesh found and destroyed in the vicinity of Samarra.*
- Factiva/ NINA 15.5.2018. *The Popular Mobilization Forces Discover Tunnels Between Baiji And Mosul.*
- Factiva/ NINA 25.5.2018. *The PMF Lift 5 Newly Planted IEDs In Baiji.*
- Foreign Policy 10.1.2018. *Coalition Analysis Warns of Potential Islamic State Resurgence.*
<http://foreignpolicy.com/2018/01/10/coalition-analysis-warns-of-potential-islamic-state-resurgence-iraq-isis-isil-terrorism-military/> (käyty 5.6.2018)
- Global Protection Cluster 31.1.2018a. *Ninewa Returnee Profile - January 2018.*
<https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-protection-cluster-ninewa-returnee-profile-january-2018> (käyty 31.5.2018)
- Global Protection Cluster 31.1.2018b. *Anbar Returnees Profile - January 2018.*
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Anbar_Jan2018.pdf (käyty 1.6.2018)
- Global Protection Cluster 31.1.2018c. *Salah al-Din Returnees Profile - January 2018.*
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Salah_al-Din_Jan2018.pdf (käyty 1.6.2018)
- Global Protection Cluster 31.1.2018d. *Diyala Returnees Profile - January 2018.*
https://www.ecoi.net/en/file/local/1423694/1930_1517919174_returnees-profile-diyala-jan2018.pdf (käyty 1.6.2018)

- Global Protection Cluster 28.2.2018a. *Ninewa Returnees Profile - February 2018*.
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Ninewa_February%202018.pdf (käyty 31.5.2018)
- Global Protection Cluster 28.2.2018b. *Anbar Returnees Profile - February 2018*.
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Anbar_February%202018.pdf (käyty 1.6.2018)
- Global Protection Cluster 28.2.2018c. *Salah al-Din Returnees Profile - February 2018*.
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Salah_al-Din_February%202018.pdf (käyty 1.6.2018)
- Global Protection Cluster 28.2.2018d. *Diyala Returnees Profile - February 2018*.
- Global Protection Cluster 24.4.2018a. *Anbar Returnees Profile - March 2018*.
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Anbar_Mar2017_24042017.pdf (käyty 1.6.2018)
- Global Protection Cluster 24.4.2018b. *Ninewa Returnees Profile - March 2018*.
<https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-protection-cluster-ninewa-returnees-profile-march-2018> (käyty 4.6.2018)
- Global Protection Cluster 24.4.2018b. *Salah al-Din Returnees Profile - March 2018*.
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Salah_al-Din_March%202018.pdf (käyty 4.6.2018)
- GPPI/ Erica Gaston & András Derzsi-Horváth, March 2018. *Iraq After ISIL. Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*.
http://www.gppi.net/fileadmin/user_upload/media/pub/2018/Gaston_Derzsi-Horvath_Iraq_After_ISIL.pdf (käyty 7.6.2018)
- Hassan Hassan. *Insurgents Again: The Islamic State's Calculated Reversion to Attrition in the Syria-Iraq Border Region and Beyond*. *Combating Terrorism Center at West Point*.
<https://ctc.usma.edu/insurgents-again-the-islamic-states-calculated-reversion-to-attrition-in-the-syria-iraq-border-region-and-beyond/> (käyty 1.6.2018)
- Human Rights Watch 20.12.2017. *Iraq and Kurdistan Region Share Bad Behavior: Suppressing Media*. <https://www.hrw.org/news/2017/12/20/iraq-and-kurdistan-region-share-bad-behavior-suppressing-media> (käyty 20.12.2017)
- Human Rights Watch 21.12.2017. *Kurdistan Region of Iraq: 350 Prisoners 'Disappeared'*.
<https://www.hrw.org/news/2017/12/21/kurdistan-region-iraq-350-prisoners-disappeared> (käyty 29.5.2018)
- Human Rights Watch 27.12.2017. *Iraq: Yezidi Fighters Allegedly Execute Civilians*.
<https://www.hrw.org/news/2017/12/27/iraq-yezidi-fighters-allegedly-execute-civilians> (käyty 28.5.2018)
- Human Rights Watch 2018. *Iraq. Events of 2017*. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/iraq> (käyty 13.6.2018)
- Human Rights Watch 4.2.2018. *Families with ISIS Relatives Forced into Camps*.
<https://www.hrw.org/news/2018/02/04/families-isis-relatives-forced-camps> (käyty 29.5.2018)

International Crisis Group/ Joost Hiltermann 18.5.2018. *The Iraqi Elections: A Way Out of the Morass?* <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/iraqi-elections-way-out-morass> (käyty 24.5.2018)

International Crisis Group 24.5.2018. *The Contested Iraqi Parliamentary Elections in Kirkuk.* <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/crisis-group-statement-contested-iraqi-parliamentary-elections-kirkuk> (käyty 7.6.2018)

IDMC 2018. *Iraq. Global Report on Internal Displacement (GRID 2018).* <http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/2018-05/GRID%202018%20-%20Figure%20Analysis%20-%20IRAQ.pdf> (käyty 7.6.2018)

IOM 2016. *Community Stabilization Handbook. An overview of community transition and recovery achievements in Iraq 2015-2016.* <https://www.ecoi.net/en/document/1409510.html> (käyty 6.6.2018)

IOM 12.1.2018. *Number of Returns Exceeds Number of Displaced Iraqis: UN Migration Agency.* <https://www.iom.int/news/number-returns-exceeds-number-displaced-iraqis-un-migration-agency> (käyty 1.6.2018)

IOM, March 2018a. *DISPLACEMENT TRACKING MATRIX, DTM Round 92.* http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/Round92_Report_English_2018_March_31_IOM_DTM.pdf (käyty 31.5.2018)

IOM, March 2018b. *Ninewa Returns Dashboard.* http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/Round92_Map_Ninewa%20returns%20dashboard_2018_March_31_IOM_DTM.PDF (käyty 31.5.2018)

IOM, March 2018c. *Anbar Returns Dashboard.* https://displacement.iom.int/system/tdf/reports/Round92_Map_Anbar%20returns%20dashboard_2018_March_31_IOM_DTM.PDF?file=1&type=node&id=3496 (käyty 1.6.2018)

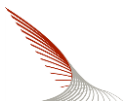
Al-Jazeera 13.5.2018. *Iraq: Election results within two days, turnout at record low.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/iraq-election-results-days-turnout-record-180513061807758.html> (käyty 13.6.2018)

Al-Jazeera 20.5.2018. *Iraq elections final results: Sadr's bloc wins parliamentary poll.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/iraq-election-final-results-sadr-bloc-wins-parliamentary-polls-180519071930804.html> (käyty 13.6.2018)

Al Jazeera 6.6.2018. *Iraq orders recount of all 11 million votes from May 12 election.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/06/iraq-orders-recount-11-million-votes-12-election-180606163950024.html> (käyty 13.6.2018)

Mixed Migration Platform, January 2018. *Mixed Migration Monthly Summary. Middle East.* <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/MMP-Monthly-Summary-Jan-2018-online.pdf> (käyty 4.6.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 8.12.2017. *Infighting takes place among Islamic State members in Diyala: Official.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/infighting-takes-place-among-islamic-state-members-diyala-official/>

Iraqi News/ Nehal Mostafa 9.12.2017. *Nine persons killed, wounded in three bomb blasts in Baghdad.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/nine-persons-killed-wounded-three-bomb-blasts-baghdad/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 10.12.2017 *Five civilians wounded in southwestern Baghdad bomb blast.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/five-civilians-wounded-southwestern-baghdad-bomb-blast/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Mohamed Mostafa 11.12.2017. *Residents of Baghdad area say stringent security turns it into a big prison.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/residents-baghdad-area-say-stringent-security-turns-big-prison/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Mohamed Mostafa 18.12.2017. *Iraqi forces say Islamic State hotbed area in Salahuddin totally cleared.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/iraqi-forces-say-islamic-state-hotbed-area-salahuddin-totally-cleared/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 27.12.2017. *Tight measures taken in Mosul after victim's body found with Islamic State slogans.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/tight-measures-taken-mosul-victims-body-found-islamic-state-slogans/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 18.12.2017. *Four Islamic State militants killed in surprise security campaigns in Diyala.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/four-islamic-state-militants-killed-surprise-security-campaigns-diyala/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 22.12.2017. *Islamic State has rest houses with five-star services in Hawija: Official.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/islamic-state-rest-houses-five-star-services-southwest-kirkuk/>

Iraqi News/ Mohammed Ibraheem 7.1.2018. *Four people wounded in tribal fight in central Basra.* <https://www.iraqinews.com/features/four-people-wounded-tribal-fight-basra/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 8.1.2018. *Paramilitary troops destroy three IS hotbeds, bomb-making lab in Diyala.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/paramilitary-troops-destroy-three-is-hotbeds-bomb-making-lab-in-diyala/> (28.5.2018)

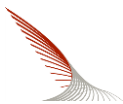
Iraqi News/ Mohamed Mostafa 8.1.2018. *UPDATED: MP says 2 citizens killed, tens wounded in Tuz Khurmatu shelling.* <https://www.iraqinews.com/features/tuz-khurmatu-becomes-mortar-selling-citizens-wounded-commander/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 8.1.2018. *Islamic State mufti released for bribe in Mosul.* <https://www.iraqinews.com/features/islamic-state-mufti-released-bribe-mosul/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Loaa Adel 8.1.2018. *Bomb blast near playing-field in Madain leaves 5 casualties.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/bomb-blast-near-playing-field-madain-leaves-5-casualties/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 9.1.2018. *Three people killed, injured in bomb blast near Baghdad industrial district.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/three-people-killed-injured-bomb-blast-baghdad/> (käyty 28.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 21.1.2018. *Public servant wounded in car bomb blast in Baghdad.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/public-servant-wounded-car-bomb-blast-baghdad/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Mohamed Mostafa 27.1.2018. *Five wounded in two blasts in Baghdad: security sources.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/five-wounded-two-blasts-baghdad-security-sources/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News 28.1.2018/ Mohammed Ebraheem. *Tribal dispute leaves nine people killed, injured in Baghdad.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/tribal-dispute-leaves-nine-people-killed-injured-baghdad/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 29.1.2018. *Iraq plans to remove 300 checkpoints, erect security fence in Baghdad.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/iraq-uncovers-plan-remove-300-checkpoints-set-security-fence-around-baghdad/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 2.3.2018. *Mass grave with remains of 40 Christians found in west of Mosul.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/mass-grave-remains-40-christians-found-west-mosul/>

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 16.3.2018. *Eight Iraqi soldiers killed, injured in Islamic State attack on Anbar roadblock.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/eight-iraqi-soldiers-killed-injured-in-islamic-state-attack-on-anbar-roadblock/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 2.4.2018. *Iraqi security: 65 Islamic State militants killed in Anbar ambush.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/iraqi-security-65-islamic-state-militants-killed-in-anbar-ambush/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 5.4.2018. *Kurdish Peshmerga denies news on troops return to disputed regions.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/kurdish-peshmerga-denies-news-on-troops-return-to-disputed-regions/> (käyty 7.6.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 9.4.2018. *Four Islamic State extremists killed in firefight with Iraqi troops in Anbar.* <https://www.iraqinews.com/features/four-islamic-state-extremists-killed-in-firefight-with-iraqi-troops-in-anbar/> (käyty 30.5.2018)

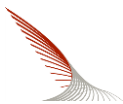
Iraqi News/ Nehal Mostafa 10.4.2018. *Officials warn against Islamic State threats, say U.S. jets operations reduced between Diyala, Salahuddin.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/officials-warn-against-islamic-state-threats-say-u-s-jets-operations-reduced-between-diyala-salahuddin/> (käyty 29.5.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 1.5.2018a. *Iraqi police deny reports on clashes with Shiite militias in Salahuddin.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/iraqi-police-deny-reports-on-clashes-with-shiite-militias-in-salahuddin/>

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 1.5.2018b. *Iraqi troops raid several Islamic State tunnels, hotbeds in oil-rich Kirkuk.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/iraqi-troops-raid-several-islamic-state-tunnels-hotbeds-in-oil-rich-kirkuk/> (käyty 29.5.2018)

Iraqi News 28.5.2018. *Iraqi official warns of "serious threats" against civilians, worship places in Salahuddin.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/iraqi-official-warns-of-serious-threats-against-civilians-worship-places-in-salahuddin/> (käyty 30.5.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 29.5.2018. *14 people killed, injured in bomb blast in Baquba market.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/14-people-killed-injured-in-bomb-blast-in-baquba-market/> (käyty 30.5.2018)

- Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 29.5.2018. *Two policemen injured as bomb blast hits Iraq's Kirkuk.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/two-policemen-injured-as-bomb-blast-hits-iraqs-kirkuk/> (käyty 30.5.2018)
- Iraqi News/ Nehal Mostafa 30.5.2018. *Four paramilitary personnel killed, injured in bomb blast in Salahuddin.* <https://www.iraqinews.com/iraq-war/four-paramilitary-personnel-killed-injured-in-bomb-blast-in-salahuddin/> (käyty 6.6.2018)
- IRIN 16.3.2018. *Iraq's Yazidis return to a healthcare crisis.* <https://www.irinnews.org/feature/2018/03/16/iraq-s-yazidis-return-healthcare-crisis> (käyty 4.6.2018)
- ISW (Institute for the Study of War)/ Elizabeth Teoman & Jennifer Cafarella 21.3.2018. *Turkey Threatens New Attacks in Syria and Iraq.* <http://iswresearch.blogspot.fi/2018/03/turkey-threatens-new-attacks-in-syria.html> (käyty 29.5.2018)
- Kirkuk Now 10.12.2017. *Islamic State kills six civilians near Hawija.* <http://kirkuknow.com/english/?p=21704> (käyty 29.5.2018)
- Kirkuk Now 11.12.2017. *Iraqi forces carry out two operations in disputed territories.* <http://kirkuknow.com/english/?p=21707> (käyty 28.5.2018)
- Kirkuk Now 19.12.2017. *Iraq CTS Detains 17 Students of Kirkuk University.* <http://kirkuknow.com/english/?p=21743> (käyty 29.5.2018)
- Kirkuk Now 11.3.2018. *Al-Hashd al-Shaabi Launches Military Operations in South-West of Kirkuk.* <http://kirkuknow.com/english/?p=22236> (käyty 29.5.2018)
- Kirkuk Now 27.4.2018. *How Islamic State fighters entered the villages of Haftaghar in Daquq district?* <http://kirkuknow.com/english/?p=22541> (käyty 5.6.2018)
- Knights, Michael & Bilal Wahab 10.1.2018. *Setting the Stage for Provincial Elections in Kirkuk.* The Washington Institute for Near East Policy. <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/setting-the-stage-for-provincial-elections-in-kirkuk> (käyty 29.5.2018)
- Knights, Michael 8.2.2018. *Commenting on Omar al-Nidawi: Abadi and the "PMF".* <http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/commenting-on-omar-al-nidawi-abadi-and-the-pmf> (käyty 5.6.2018)
- Kurdistan 24, 23.12.2017. *Iraqi Shia militias deploy to Syrian border to back up guard forces.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/f272f5b5-202f-44af-84b8-c04c6fc7ed28> (käyty 30.5.2018)
- Kurdistan 24, 26.12.2017. *Iraqi MP: Large Parts of Kirkuk could fall under IS control.* <http://www.Kurdistan24.net/en/news/97673228-c486-4030-b505-dcab97f3a979>
- Kurdistan 24, 6.1.2018. *Presidential Guards, Iraqi army to replace Shia militias in Kirkuk.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/034dea17-6d52-46c1-b101-d5aa3918ba38> (käyty 29.5.2018)
- Kurdistan 24, 25.1.2018. *Explosion hits Kirkuk, gunmen attack liquor store in Baghdad.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/3626e354-1fc9-4d67-a0d8-b9927ece8c57> (käyty 8.6.2018)

Kurdistan 24, 28.1.2018. *Parliament's security committee urges PM Abadi to end 'US intervention' in Iraq after friendly strike incident.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/6bb4d18b-f164-491f-ae96-1afef242037d> (käyty 30.5.2018)

Kurdistan 24, 26.2.2018. *MP: Iraqi forces withdraw from areas in Diyala despite IS activities.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/389dfd94-835e-4ba4-95f9-5cdc06409fa0> (käyty 29.5.2018)

Kurdistan 24, 18.3.2018. *Tribal conflict in Sulaimani kills eight, injures nine.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/448c2a8d-4291-4d6f-9494-197214641786> (käyty 7.6.2018)

Kurdistan 24, 22.3.2018. *IS claims attack at fake checkpoint between Baghdad, Kirkuk which killed 35.* <http://www.Kurdistan24.net/en/news/539c58a1-1fc6-4943-a6c6-7d5302e657bb> (käyty 17.5.2018)

Kurdistan 24, 31.3.2018. *Iraqi Interior Ministry official, daughter wounded in suspected IS car bomb attack.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/e943d25a-cf82-4234-82b7-560ef01c5d0b> (käyty 29.5.2018)

Kurdistan 24, 1.4.2018. *Sadr orders Shia militia deployment to secure Kirkuk-Baghdad road.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/35c59479-ba68-4f36-a7f9-4ebaeba58b5a> (käyty 29.5.2018)

Kurdistan 24/ Nadia Riva 8.4.2018. *Candidate in Iraq's upcoming elections and local officials survive suicide attack.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/81882bbf-131f-4677-9f20-ce6168a4f272> (käyty 30.5.2018)

Los Angeles Times/ Nabih Bulos 11.3.2018. *Tuz Khurmatu is a City of Walls. Is it a sign of the Country's future?*

LSE/ Toby Dodge, March 2018. *Iraq and its regions. Baghdad-provincial relations after Mosul and Kirkuk.* <http://www.lse.ac.uk/middle-east-centre/research/iraq-and-its-regions/baghdad-provincial-relations> (käyty 25.5.2018)

LSE/ Raad al-Kadiri 10.3.2018. *Iraqi Politics: From Sectarianism to Nationalism?* <http://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/03/10/iraqi-politics-from-sectarianism-to-nationalism/> (käyty 5.6.2018)

Maahanmuuttovirasto 28.9.2017. *Bagdadin yön turvallisuustilanne syyskuussa 2017.* https://migri.fi/documents/5202425/5914056/74377_Bagdadin_yon_turvallisuustilanne_28092017.pdf/200280ee-d45d-415c-b424-e6a392fac7e6/74377_Bagdadin_yon_turvallisuustilanne_28092017.pdf.pdf (käyty 17.6.2018)

Maahanmuuttovirasto 15.12.2017. *Irakin tilannekatsaus marraskuussa 2017.* https://migri.fi/documents/5202425/5914056/74849_Irakin_tilannekatsaus_marraskuussa_2017.pdf/1ee588ef-c0bf-4e87-a039-d2f1bb95d6fd/74849_Irakin_tilannekatsaus_marraskuussa_2017.pdf.pdf (käyty 13.6.2018)

Middle East Eye 8.5.2018. *How far will Turkey's anti-PKK operation in northern Iraq go?* <http://www.middleeasteye.net/news/turkey-pkk-iraq-operation-1642512166> (käyty 7.6.2018)

MPN News/ Mustafa Habib 5.4.2018. *With ISIS Defeated, An Iraqi Militia Turns to Mine Clearing and Social Work.* <https://www.mintpressnews.com/with-isis-defeated-one-iraq-militia-tums-to-mine-clearing-and-social-work/240081/> (käyty 5.6.2018)

Mansour, Renad 3.4.2018. *More Than Militias: Iraq's Popular Mobilization Forces Are Here to Stay.* blogi War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2018/04/more-than-militias-iraqs-popular-mobilization-forces-are-here-to-stay/> (käyty 25.5.2018)

Middle East Eye 16.1.2018. *'Ordinary people suffer the most': Baghdad reels from latest IS blast.* <http://www.middleeasteye.net/news/baghdad-police-chief-predicts-upsurge-terror-attacks-after-monday-s-dual-bombing-1556099161> (käyty 28.5.2018)

Al-Monitor/ Saad Salloum 10.12.2017. *After Decades of Suppression, Baha'is Celebrate Publicly in Baghdad.* <http://www.iraq-businessnews.com/2017/12/18/after-decades-of-suppression-bahais-celebrate-publicly-in-baghdad/>

Al-Monitor/ Mahmut Bozarslan 15.11.2017. *Iran, Turkey have own plans for Iraq's strategic Sinjar.* (linkki ei enää toiminut toukokuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

Al-Monitor/ Adnan Abu Zeed 24.11.2017. *Kirkuk residents demand truth about the fate of their missing.* (linkki ei enää toiminut toukokuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

Al-Monitor/ Adnan Abu Seed 4.12.2017. *Iraqis fear earthquakes, terrorism could lead to dam catastrophe.* <https://alshahidwitness.com/iraq-fear-earthquakes-terrorism-dam/> (käyty 5.6.2018)

Al-Monitor/ Mahmut Bozarslan 5.1.2018. *Is Islamic State back in Kirkuk?* <http://www.iraq-businessnews.com/2018/01/05/is-islamic-state-back-in-kirkuk/> (käyty 5.6.2018)

Al-Monitor/ Mustafa Saadoun 5.1.2018. *School finally back in session for Iraqi Dom village.* <http://iraq-solidarity.blogspot.com/2018/01/school-finally-back-in-session-for.html> (käyty 5.6.2018)

Al-Monitor/ Judit Neurink 7.1.2018. *Three months after Baghdad took control, tensions high in Kirkuk.* (linkki ei enää toiminut toukokuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

Al-Monitor/ Adnan Abu Amer 8.1.2018. *Why is Iraq now stripping Palestinians of their rights?* (linkki ei enää toiminut kesäkuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

Al-Monitor/ Shelly Kittleson 18.1.2018. *Anbar governor thanks PMUs, tells them to get out.* (linkki ei enää toiminut toukokuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

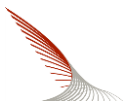
Al-Monitor/ Ali Mamouri 21.1.2018. *Iraq's Islamists Dump Religion For Upcoming Elections.* (linkki ei enää toiminut kesäkuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

Al-Monitor/ Shelly Kittleson 23.1.2018. *Islamic State desert bases still a headache for Iraq.* <https://alshahidwitness.com/islamic-state-bases-iraq/> (käyty 5.6.2018)

Al-Monitor/ Adnan Abu Zeed 29.1.2018. *Iraqi Journalists face Attacks by Politicians' Bodyguards.* <http://www.iraq-businessnews.com/2018/01/31/iraqi-journalists-face-attacks-by-politicians-bodyguards/> (käyty 5.6.2018)

Al-Monitor/ Mohammad Ersan 4.2.2018. *Are Iraqi Mandaean better off in Jordan?* <http://www.crpme.gr/analysis/jordan/are-iraqi-mandaeans-better-off-in-jordan>

Al-Monitor/ Fazel Hawramy 6.2.2018. *Iraqi Kurds maneuver to get closer to Iran.* (linkki ei enää toiminut kesäkuussa koska Al-Monitorin sivuja uudistetaan)

Al-Monitor/ Adnan Abu Zeed 19.2.2018. *Iraq's Sistani becomes top target as elections approach.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/02/iraq-najaf-shiite-sistani-election.html> (käyty 30.5.2018)

Al-Monitor/ Mustafa Saadoun 15.2.2018. *Tribal disputes flare in southern Iraq over water scarcity.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/02/water-security-iraq-tribal-conflicts.html> (käyty 30.5.2018)

Al-Monitor/ Fazel Hawramy 26.2.2018. *Kirkuk not as liberated from IS as claimed.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/02/kirkuk-iraq-kurdistan-islamic-state.html> (käyty 29.5.2018)

Al-Monitor/ Shelly Kittleson 27.2.2018. *Local Iraqi forces keep eye on border as life resumes.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/02/iraq-qaim-syria-isis-security.html> (30.5.2018)

Al-Monitor/ Fazel Hawramy 7.3.2018. *Assassinations mount as Iranian Kurdish militants clash with Tehran.* <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/03/iran-kdpi-kurdish-opposition-iraq-assassinations-rahmani.html#ixzz5Grg2u65c> (käyty 29.5.2018)

Al-Monitor/ Fehim Tastekin 26.3.2018. *Erdogan keeps finger on trigger as PKK exits Sinjar.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/03/turkey-iraq-sinjar-pkk-withdraw-from-yazidi-region.html> (käyty 29.5.2018)

Al-Monitor/ Omar Sattar 28.3.2018. *Power-sharing deal could end dispute over Kirkuk elections.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/03/kirkuk-iraq-election-kurdistan-turkmen.html> (käyty 29.5.2018)

Al-Monitor/ Ali Mamouri 14.5.2018. *Iraqi election results shock political class.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/05/iraq-election-sadr-fateh.html> (käyty 15.5.2018)

Al-Monitor 6.6.2018. *What's behind Turkish threats to invade PKK stronghold in Iraq?* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/turkey-iraqi-kurdistan-is-qandil-objective-attainable.html> (käyty 7.6.2018)

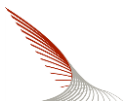
The New Arab 16.12.2017. *Tehran-Damascus road 'launched' as Iranian military convoy enters Syria.* <https://www.alaraby.co.uk/english/news/2017/12/16/tehran-damascus-road-launched-as-iranian-military-convoy-enters-syria> (käyty 28.5.2018)

The New York Times/ Alissa J. Rubin 2.4.2018. *In Iraq, I Found Checkpoints as Endless as the Whims of Armed Men.* <https://www.nytimes.com/2018/04/02/magazine/iraq-sinjar-checkpoints-militias.html?partner=socialflow&smtyp=cur&smid=tw-nytmag>

The New York Times 2.5.2018. *These Iraqi Farmers Said No to ISIS. When Night Came They Paid the Price.* <https://www.nytimes.com/2018/05/02/world/middleeast/islamic-state-attack-iraq.html> (käyty 30.5.2018)

NINA 11.12.2017. *Three members of the popular crowd injured in a roadside bomb explosion in north of Babylon.* http://ninanews.com/News_Details.aspx?hpyDR4D0UHYhI%252b3g8oCf0Q%253d%253d&AspxAutoDetectCookieSupport=1 (12.6.2018)

Niqash/ Kamal al-Ayash 13.12.2017. *Premature Congratulation: The Islamic State Group Lives On - In Iraq's Deserts.* <http://www.niqash.org/en/artides/security/5793/> (käyty 30.5.2018)

Niqash/ Kamal al-Ayash 21.1.2018. *What Next For Fighters? Anbar's Sunni Militias Fear They Will Be Abandoned By Iraqi Govt - Again.* <http://www.niqash.org/en/articles/security/5799/> (käyty 30.5.2018)

Niqash 4.1.2018/ Saleem al-Wazzan. *Liquid Threats: Basra's Barrier Against Poisoned Iranian Water Crumbling.* <http://www.niqash.org/en/articles/economy/5804/> (käyty 4.6.2018)

Niqash 18.1.2018. *The Brave Ones: The Young Mosul Men Finding Political Freedom In Their Liberated City.* <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5815/> (käyty 29.5.2018)

Niqash/ Kamal al-Ayash 25.1.2018. *Home, Fortified Home: In Anbar, Security Forces Hang Onto Private Homes They Requisitioned.* <http://www.niqash.org/en/articles/economy/5822/> (käyty 30.5.2018)

Niqash/ Shalaw Mohammed 25.1.2018. *No Negotiations: Kirkuk Trapped In Political Limbo, Thanks To Obstinate Politicians.* <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5821/> (käyty 29.5.2018)

Niqash/ Shalaw Mohammed 15.2.2018. *In Run Up To Elections, Kirkuk More Divided Than Ever.* <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5837/> (käyty 29.5.2018)

Niqash/ Kamal al-Ayash 15.2.2018. *Apathy, Distrust + Reconstruction: Many Anbar Locals Have Given Up On Iraqi Politics, Won't Vote.* <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5834/> (käyty 30.5.2018)

Niqash/ Mustafa Habib 15.2.2018. *The Right Balance: Iraq's Sunnis Want US Troops To Stay. Iraq's Shiites, Not So Much.* <http://www.niqash.org/en/articles/security/5836/> (käyty 30.5.2018)

Niqash/ Mustafa Habib 22.2.2018. *Cry Me A River: Iraq's Lack Of Water Is A Foreign Policy Problem, Ministers Say.* <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5844/>

PUKmedia 28.11.2017. *Kirkuk provincial council selects Provincial Chief.* http://www.pukmedia.com/en/EN_Direje.aspx?Jimare=42249 (käyty 29.5.2018)

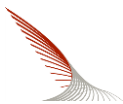
REACH, April 2018. *Telafar and Surrounding Areas - Rapid Overview of Areas of Return (ROAR).* https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_irq_rapid_overview_of_areas_of_return_situation_overview_april_2018_3.pdf (7.6.2018)

Reuters 12.9.2017. *Rich tycoon takes on Iraqi Kurdish leaders over independence.* <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-kurds-politics/rich-tycoon-takes-on-iraqi-kurdish-leaders-over-independence-idUSKCN1BN2F4> (käyty 5.6.2018)

Reuters/ Maher Chmaytelli 2.5.2018. *Iraq's Maliki poses as Shi'ite champion in race for top job.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-election-maliki-newsmaker/iraqs-maliki-poses-as-shiite-champion-in-race-for-top-job-idUSKBN1I31M1> (käyty 13.6.2018)

Reuters 19.2.2018. *Islamic State kills 27 Iraqi militiamen near Kirkuk.* <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-attack/islamic-state-kills-12-iraqi-militiamen-near-kirkuk-idUSKCN1G30YH> (käyty 1.6.2018)

Reuters 13.5.2018. *Kurdish clashes raise tension as opposition cries foul in Iraq vote.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-election-kurds/kurdish-clashes-raise-tension-as-opposition-cries-foul-in-iraq-vote-idUSKCN1IE0W0> (käyty 1.6.2018)

Reuters 8.6.2018. *At least 18 killed in Baghdad explosion: source.* (käyty 8.6.2018)
<https://www.reuters.com/article/us-iraq-blast/at-least-18-killed-in-baghdad-explosion-source-idUSKCN1J22NK>

Robin, Benedict 4.1.2018. *South Iraq Security Report: December 2017.*
<https://benedictrobin.wordpress.com/2018/01/04/south-iraq-security-report-december-2017/>

Robin, Benedict 7.3.2018. *South Iraq Security report: February 2018.*
<https://www.iraqafteroccupation.com/2018/03/07/south-iraq-security-report-february-2018/>
(käyty 31.5.2018)

Robin, Benedict 2.4.2018. *South Iraq Security report: March 2018.*
<https://www.iraqafteroccupation.com/2018/04/02/south-iraq-security-report-march-2018/>
(käyty 31.5.2018)

Robin, Benedict 1.5.2018. *South Iraq Security report: April 2018.*
<https://www.iraqafteroccupation.com/2018/05/01/south-iraq-security-report-april-2018/>
(käyty 31.5.2018)

Rudaw 25.11.2017. *IDPs prefer camp's harsh winter to uncertain return home.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/25112017> (käyty 31.5.2018)

Rudaw 18.12.2017. *Peshmerga to reopen Shingal-Duhok road.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/18122017> (käyty 28.5.2018)

Rudaw 15.1.2018. *UPDATES: Twin suicide bombings kill 38 in Baghdad, wound over 100.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/15012018> (käyty 28.5.2018)

Rudaw 18.1.2018. *Iraq's closure of schools for IDPs sparks fear of forced returns.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/18012018> (käyty 4.6.2018)

Rudaw 19.2.2018. *Updated: Hashd killed after clashes with ISIS in Hawija pocket.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/19022018> (käyty 29.5.2018)

Rudaw 1.3.2018. *Two PDKI Peshmerga injured in bombing in Erbil.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/01032018> (käyty 29.5.2018)

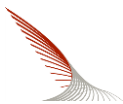
Rudaw 2.3.2018. *UPDATE: Bombing in Erbil injures KDPI Peshmerga Forces.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/419307> (käyty 29.5.2018)

Rudaw 12.3.2018. *ISIS militants raid by night, hide during the day in Kirkuk.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/12032018> (käyty 29.5.2018)

Rudaw 15.5.2018. *Election body preliminary results: PUK wins Kirkuk, KDP takes Duhok.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/15052018> (käyty 29.5.2018)

Rudaw 23.5.2018. *PM Abadi aims to form a Kurdish military unit for Kirkuk.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/23052018?keyword=kirkuk> (käyty 6.6.2018)

Rudaw 24.5.2018. *Kirkuk Arabs and Turkmen protest election fraud.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/24052018> (käyty 7.6.2018)

Rudaw 28.5.2018. *Iraqi army presence in Gulala, prevents 100s of Kurdish returns.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/280520182?keyword=kirkuk> (käyty 7.6.2018)

Rudaw 30.5.2018. *Kurdish parties threatened, marginalized in Tuz Khurmatu: official.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/300520182> (käyty 6.6.2018)

Rudaw 31.5.2018. *Arabization resumes in Kirkuk, forcing Kurdish families out: residents.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/31052018?keyword=kirkuk> (käyty 7.6.2018)

Smyrna 17.4.2018. *Violence Against Christians Continues in Iraq.*
<http://smyrnaministries.org/iraq-violence-against-christians-continues/> (käyty 4.6.2018)

Stratfor 14.12.2017. *Iraq: Kurdish Forces Deployed to Safeguard Oil Fields.*

Stratfor 28.2.2018. *Iraq: Groups Affiliated With Political Parties Are Destabilizing Kirkuk, Police Says.*

UNAMI 13.12.2017. *UNAMI Investigates Reports of Human Rights Violations in Tuz Khurmatu.*
<https://reliefweb.int/report/iraq/unami-investigates-reports-human-rights-violations-tuz-khurmatu-enarku> (käyty 30.5.2018)

UNAMI 19.12.2017. *Statement on the Closure of Some Offices in Al-Sharqiya TV.*
http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=7867:statement-on-closure-of-some-offices-of-al-sharqiya-tv&Itemid=605&lang=en (käyty 5.6.2018)

UNAMI 2.5.2018. *UN's Kubiš Condemns Terrorist Attack at Tarmiya, Supports Authorities' Efforts to Thwart the Terrorists' Aims.*
http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=8978:un-s-kubis-condemns-terrorist-attack-at-tarmiya-supports-authorities-efforts-to-thwart-the-terrorists-aims&Itemid=605&lang=en (käyty 30.5.2018)

UNHCR 30.11.2017. *Mosul Weekly Protection Update, 24-30 November 2017.*
<https://reliefweb.int/report/iraq/mosul-weekly-protection-update-24-30-november-2017> (käyty 31.5.2018)

UNHCR 2.1.2018. *IRAQ: BI-WEEKLY PROTECTION UPDATE. 8 - 24 December 2017.*
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180102%20IRAQ%20BI-WEEKLY%20PROTECTION%20UPDATE%208-24%20Dec%202017.pdf> (käyty 1.6.2018)

UNHCR 7.1.2018. *IRAQ: BI-WEEKLY PROTECTION UPDATE. 25 December 2017 – 7 January 2018.*
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/IRAQ%20Bi-Weekly%20Protection%20Update%2025%20Dec%202017%20-%207%20Jan%202018.pdf> (käyty 1.6.2018)

UNHCR 18.1.2018. *Flash Update.*
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180118%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 26.1.2018. *Flash Update.*
<https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-26-january-2018> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 31.1.2018. *IRAQ: BI-WEEKLY PROTECTION UPDATE. 8-21 January 2018.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Iraq%20Bi-Weekly%20Protection%20Update%208-21%20Jan%202018.pdf> (käyty 1.6.2018)

UNHCR 6.2.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180206%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 16.2.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180226%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 18.2.2018. *IRAQ: BI-WEEKLY PROTECTION UPDATE. 5 - 18 February 2018.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180218%20IRAQ%20COUNTRYWIDE%20BI-WEEKLY%20PROTECTION%20UPDATE.pdf> (käyty 12.6.2018)

UNHCR 21.2.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180221%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 4.3.2018. *IRAQ: BI-WEEKLY PROTECTION UPDATE. 19 February - 4 March 2018.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Iraq%20Bi-Weekly%20Protection%20Update%2019%20Feb%20-%204%20Mar%202018.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 8.3.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180308%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 26.3.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180326%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 12.4.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180412%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 10.5.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180510%20UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update.pdf> (käyty 4.6.2018)

UNHCR 31.5.2018. *Flash Update.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update%20-%2031MAY18.pdf> (käyty 7.6.2018)

UN Security Council 17.1.2018. *Report of the Secretary-General pursuant to resolution 2367 (2017).* http://www.uniraq.com/images/SGReports/S201842_N1800447_ENG.pdf (käyty 15.5.2018)

UN Security Council 17.4.2018. *Report of the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 2367 (2017).* http://www.uniraq.com/images/SGReports/N1809914_S2018359_EN.pdf (käyty 17.5.2018)

The Washington Post/ Renad Mansour 7.5.2018. *What to expect from Iraq's election on Saturday.* https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?destination=%2fnews%2fmonkey-cage%2fwp%2f2018%2f05%2f07%2fwhat-to-expect-from-iraqs-post-islamic-state-elections%2f%3f&utm_term=.e3614e478ef8 (12.6.2018)

The Washington Post/ Tamer El-Ghobashy & Mustafa Salim 13.5.2018. *Boycotters shake up Iraq's election, marked by low turnout.* <https://www.mercurynews.com/2018/05/13/boycotters-shake-up-iraqs-election-marked-by-low-turnout/> (13.6.2018)

The Washington Post/ Christine McCaffray van den Toorn 23.5.2018. *Was Iraq's recent election a democratic success? Depends whom you ask.* https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/05/23/was-iraqs-recent-election-a-democratic-success-depends-who-you-ask/?noredirect=on&utm_term=.c1fcf096a95d (käyty 24.5.2018)

Wing, Joel 13.1.2018. *Security In Iraq, Jan 1-7, 2016.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.com/2016/01/security-in-iraq-jan-1-7-2016.html> (käyty 30.5.2018)

Wing, Joel 17.1.2018. *Security In Iraq, Jan 8-14, 2018.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/01/security-in-iraq-jan-8-14-2018.html> (käyty 30.5.2018)

Wing, Joel 7.2.2018. *Security In Iraq Feb 1-7, 2018.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/02/security-in-iraq-feb-1-7-2018.html> (käyty 30.5.2018)

Wing, Joel 16.2.2018. *Security In Iraq, Feb 8-14, 2018.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/02/security-in-iraq-feb-8-14-2018.html> (käyty 30.5.2018)

Wing, Joel 16.3.2018. *Security In Iraq, Mar 8-14, 2018.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/03/security-in-iraq-mar-8-14-2018.html> (käyty 30.5.2018)

Wing, Joel 30.3.2018. *Security In Iraq, Mar 22-28, 2018.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/03/security-in-iraq-mar-22-28-2018.html> (käyty 30.5.2018)

Wing, Joel 21.5.2018. *Breakdown Of The Iraq Election Results.* Blogi Musings on Iraq. <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2018/05/breakdown-of-iraq-election-results.html> (käyty 24.5.2018)

Wilgenburg, Wladimir van 28.3.2018. *Why did the PKK withdraw from Sinjar?* <https://ahvalnews.com/sinjar/why-did-pkk-withdraw-sinjar> (käyty 29.5.2018)

World Watch Monitor 12.3.2018. *Iraq: Christian family stabbed to death in Baghdad.* <https://www.worldwatchmonitor.org/2018/03/iraq-christian-doctor-and-family-stabbed-to-death-in-baghdad/> (käyty 12.6.2018)

World Watch Monitor 26.3.2018. *Palm Sunday celebrations mark revival of life in Qaraqosh.* <https://www.worldwatchmonitor.org/2018/03/palm-sunday-celebrations-in-qaraqosh-mark-revival-of-life-in-the-city/> (käyty 4.6.2018)